

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής
Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών
Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
Π.Μ.Σ. «Δημόσια Οικονομική & Πολιτική»

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική 2023-2027 - Προοπτικές και προκλήσεις στις χώρες της ΕΕ και στην Ελλάδα

Ελένη Λούκου

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στη Δημόσια Οικονομική και Πολιτική

Αιγάλεω, 2024

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής
Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών
Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
Π.Μ.Σ. «Δημόσια Οικονομική & Πολιτική»

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική 2023-2027 - Προοπτικές και προκλήσεις στις χώρες της ΕΕ και στην Ελλάδα

Ελένη Λούκου

A.M.: 22049

**Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Αικατερίνη Δεδούλη, Αναπληρώτρια
Καθηγήτρια, Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής, Πανεπιστήμιο Δυτικής
Αττικής**

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Λογιστικής &
Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής για την απόκτηση
Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στη Δημόσια Οικονομική και Πολιτική

Αιγάλεω, 2024

University of West Attica
School of Administration, Economic and Social Sciences
Department of Accounting & Finance
M.Sc. in Public Economics and Policy

The Common Agriculture Policy 2023-2027 – Prospects and challenges in the EU countries and in Greece

Eleni Loukou

R.N.: 22049

**Supervisor: Ekaterini Dedouli, Associate Professor,
Department of Accounting and Finance, University of West Attica**

Master Thesis submitted to the Department of Accounting & Finance of the
University of West Attica in partial fulfillment of the requirements for the degree of
M.Sc. in Public Economics and Policy

Aegaleo, Greece, 2024

Τίτλος εργασίας

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική 2023-2027 - Προοπτικές και προκλήσεις στις χώρες της ΕΕ και στην Ελλάδα

Μέλη Εξεταστικής Επιτροπής

Εγκρίθηκε από την εξεταστική επιτροπή την Πέμπτη 19 Σεπτεμβρίου 2024

A/α	ΟΝΟΜΑ ΕΠΩΝΥΜΟ	ΒΑΘΜΙΔΑ/ΙΔΙΟΤΗΤΑ	ΨΗΦΙΑΚΗ ΥΠΟΓΡΑΦΗ
1	Αικατερίνη Δεδούλη	Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	
2	Ανδρέας Αλεξόπουλος	Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	
3	Απόστολος Παπακωνσταντίνου	Διδάκτωρ Συνταγματικού Δικαίου - Δικηγόρος	

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο/η κάτωθι υπογεγραμμένος/η Ελένη Λούκου του Σωτηρίου, με αριθμό μητρώου 22049 φοιτήτρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Δημόσια Οικονομική και Πολιτική του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής της Σχολής Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, δηλώνω ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Επιθυμώ την απαγόρευση πρόσβασης στο πλήρες κείμενο της εργασίας μου μέχρι και έπειτα από αίτηση μου στη Βιβλιοθήκη και έγκριση του επιβλέποντα καθηγητή.

Η Δηλούσα

Ελένη Λούκου

Στην οικογένειά μου

Ευχαριστίες

Δοθείσης της ευκαιρίας, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές ευχαριστίες μου στην καθηγήτρια και Διευθύντρια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος, κα. Αλίνα Χύζ και σε όλους τους εξάιρετους καθηγητές που με την αμέριστη καθοδήγηση και βοήθειά τους συνετέλεσαν στην επιτυχή παρακολούθηση του προγράμματος και την άντληση σημαντικών γνώσεων και εμπειριών για την συνέχιση της επαγγελματικής μου σταδιοδρομίας.

Θα ήθελα ιδιαιτέρως να ευχαριστήσω την κα. Δεδούλη Αικατερίνη, καθηγήτρια του Τμήματος Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής, για την άμεση επικοινωνία, το ενδιαφέρον και την συμβολή της σε όλη τη διαδρομή της συγγραφής της διπλωματικής μου εργασίας.

Τέλος, ευχαριστώ θερμά τον κ. Τσεργούλα Ηλία, την κα. Αθανασοπούλου Κατερίνα, την κα. Παπαλουκοπούλου Γιώτα, την κα. Κερασιώτη Αλεξάνδρα και τον κ. Γαλάτουλα Ιωάννη για την συμμετοχή τους και την πολύτιμη συμβολή τους στην παρούσα έρευνα.

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική 2023-2027 - Προοπτικές και προκλήσεις στις χώρες της ΕΕ και στην Ελλάδα

Περίληψη

Ο κεντρικός σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η παρουσίαση της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) και η μελέτη των επιδράσεων από τις μεταρρυθμίσεις της ΚΑΠ στις χώρες της ΕΕ. Επιπλέον, θα μελετήσουμε το εγκεκριμένο Στρατηγικό Σχέδιο για την εφαρμογή της ΚΑΠ στην Ελλάδα για τα έτη 2023-2027, καθώς και τις προτάσεις της χώρας μας για την αναθεώρηση της ΚΑΠ, όπως διατυπώθηκαν μετά τον πρώτο χρόνο εφαρμογής της. Για να μπορέσουμε να κατανοήσουμε τι ακριβώς είναι η ΚΑΠ, θα εξετάσουμε μέσω της βιβλιογραφικής ανασκόπησης την πορεία της, από τη δημιουργία της το 1962 έως και σήμερα, και θα εμβαθύνουμε κάνοντας μία ανάλυση των στόχων που έχουν τεθεί και των αναμενόμενων αποτελεσμάτων, καθώς και των αλλαγών που επιχειρούνται κάτω από την πίεση εκτεταμένων αγροτικών κινητοποιήσεων σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Λέξεις – κλειδιά: Κοινή Αγροτική Πολιτική, Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, Στρατηγικό Σχέδιο ΚΑΠ 2023-2027, Αγροτική Ανάπτυξη, Στρατηγική από το Αγρόκτημα στο Πιάτο, Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα

The Common Agriculture Policy 2023-2027 – Prospects and challenges in the EU countries and in Greece

Abstract

This paper's main purpose is to present the new Common Agricultural Policy (CAP) and study the effects of its reforms in EU countries. Furthermore, we will study the approved Strategic Plan for the implementation of the CAP in Greece for the years 2023 -2027, as well as our country's proposals for the revision of the CAP, as they were formulated after the first year of implementation. In order to be able to understand exactly what the CAP is, we will examine through a literature review its course, from its creation in 1962 until today, and we will go deeper by making an analysis of the goals that have been set and the expected results, as well as the changes being attempted under the pressure of widespread farmers demonstrations across Europe.

Keywords: Common Agricultural policy, European Green Deal, CAP Strategic Plan 2023-2027, Rural Development, Farm to Fork Strategy, Biodiversity Strategy

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη	xvi
Abstract.....	xviii
Κατάλογος Πινάκων	xxiii
Κατάλογος Διαγραμμάτων	xxiv
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	Η ΚΟΙΝΗ
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	1
1.1 Εισαγωγή.....	1
1.2 Οι στόχοι της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.....	2
1.3 Ιστορική αναδρομή	4
1.3.1 Η γέννηση της ΚΑΠ	4
1.3.2 Το σχέδιο Mansholt	6
1.3.3 Η μεταρρύθμιση Mac Sharry	7
1.3.4 Η Agenda 2000	8
1.3.5 Η μεταρρύθμιση του Ιουνίου 2003	10
1.3.6 Ο «διαγνωστικός έλεγχος» του 2009	11
1.3.7 Η μεταρρύθμιση του 2013	11
1.3.8 Η μεταρρύθμιση μετά το 2020.....	12
1.4 Ανακεφαλαίωση	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	ΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ
ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΚΑΠ 2023-2027 ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	17
2.1. Εισαγωγή	17
2.2 Η επίτευξη των ειδικών στόχων της ΚΑΠ.....	18
2.2.1 Διασφάλιση βιώσιμου γεωργικού εισοδήματος.....	19
2.2.2 Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας	19
2.2.3 Βελτίωση της θέσης των αγροτών στην αλυσίδα αξίας.....	20
2.2.4 Περιβαλλοντικοί και κλιματικοί στόχοι.....	21

2.2.5 Η δημογραφική ανανέωση	24
2.2.7 Παραγωγή προϊόντων υψηλής διατροφικής αξίας.....	25
2.2.8 Η αναβάθμιση των δεξιοτήτων, ΑΚΙΣ και ψηφιοποίηση.....	26
2.3 Η χρηματοδοτική κατανομή του ΣΣ ΚΑΠ 2023-2027	27
2.3.1 Οι άμεσες ενισχύσεις του Πυλώνα 1	28
2.3.2 Τα τομεακά προγράμματα του Πυλώνα 1	29
2.3.3 Η αγροτική ανάπτυξη του Πυλώνα 2	30
2.4 Ανακεφαλαίωση	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	ΣΥΝΟΨΗ ΤΩΝ
ΣΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΠ 2023-2027	33
3.1 Εισαγωγή	33
3.2 Σύνοψη των 28 στρατηγικών σχεδίων για την ΚΑΠ	34
3.2.1 Εξασφάλιση της επισιτιστικής ασφάλειας.....	34
3.2.2 Κλίμα, φυσικοί πόροι και βιοποικιλότητα	38
3.2.3 Ενίσχυση του κοινωνικού και οικονομικού ιστού των αγροτικών περιοχών και της ευζωίας των ζώων	45
3.2.4 Προώθηση της γνώσης, καινοτομίας και ψηφιοποίησης.....	48
3.3 Ανακεφαλαίωση.....	49
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	53
Η ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΠ 2023-2027	53
4.1 Εισαγωγή	53
4.2 Διεξαγωγή ποιοτικής έρευνας.....	54
4.3 Στάδια της διαδικασίας συνέντευξης	55
4.4 Ο πρώτος χρόνος εφαρμογής του ΣΣ ΚΑΠ 2023-2027	56
4.5 Η ανάγκη αναθεώρησης του ΣΣ ΚΑΠ 2023-2027	57
4.6 Οι προτεινόμενες δράσεις βελτίωσης του ΣΣ ΚΑΠ 2023-2027.....	58
4.6.1 Η αιρεσιμότητα και οι κανόνες ΚΠΓΚ.....	58
4.6.2 Ο κανόνας του (v+2).....	59

4.6.3 Το νέο μοντέλο υλοποίησης.....	60
4.6.4 Η μείωση της γραφειοκρατίας και η συμβολή της τεχνολογίας	60
4.6.5 Οι επιπτώσεις στο αγροτικό εισόδημα.....	62
4.7 Η τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) 2021/2115 και 2021/2116.....	63
4.8 Ανακεφαλαίωση	66
Παράρτημα Α	69
Βιβλιογραφία	71
Νομοθεσία.....	76

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1.1: Ειδικοί Στόχοι ΚΑΠ 2023-2027	13
Πίνακας 1.2: Μέτρα στήριξης της ΚΑΠ 2023-2027	14

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 2.1:	Χρηματοδοτική κατανομή ΣΣ ΚΑΠ 2023-2027	27
Διάγραμμα 2.2:	Χρηματοδοτική κατανομή Άμεσων Ενισχύσεων	28
Διάγραμμα 2.3:	Χρηματοδοτική κατανομή Τομεακών Προγραμμάτων	29
Διάγραμμα 2.4:	Χρηματοδοτική κατανομή Αγροτικής Ανάπτυξης	30

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

1.1 Εισαγωγή

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) αποτελεί την ενιαία αγροτική πολιτική των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και έχει τις ρίζες της στις πρώτες συζητήσεις των ιδρυτικών μελών της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) (Πέζαρος,, 2011, σελ. 1-2). Η ανάγκη για γρήγορη και σταθερή εξασφάλιση τροφίμων μετά τις ελλείψεις του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, καθώς και η επιθυμία για βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του αγροτικού πληθυσμού, οδήγησαν στη δημιουργία της ΚΑΠ.

Η ένταξη των γεωργικών προϊόντων στις γενικές αρχές της Κοινής Αγοράς και η θέσπιση ειδικών κανόνων ανταγωνισμού για τη γεωργία ήταν καθοριστικής σημασίας για την υιοθέτηση της ΚΑΠ. Οι γενικές αρχές πρόβλεπαν τη δημιουργία ενός συστήματος που θα διασφάλιζε την ελεύθερη κυκλοφορία των γεωργικών προϊόντων στην εσωτερική αγορά και την εφαρμογή Κοινού Εξωτερικού Δασμολογίου για το εμπόριο γεωργικών προϊόντων με τρίτες χώρες. Οι ειδικοί κανόνες ανταγωνισμού προέκυψαν από την ανάγκη για κοινά μέτρα στήριξης των γεωργικών εισοδημάτων και την προστασία των αγορών από εξωτερικούς παράγοντες που θα μπορούσαν να προκαλέσουν αποσταθεροποίηση. (Πέζαρος,, 2011)

Ο συνδυασμός αυτός, γενικών αρχών και ειδικών μέτρων αποτέλεσε τη βάση της ΚΑΠ, η οποία έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση και ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πράγματι, βασιζόμενη στις τρεις θεμελιώδεις αρχές (ενιαία εσωτερική αγορά, κοινοτική προτίμηση, χρηματοδοτική αλληλεγγύη), η Κοινή Αγροτική Πολιτική (Πέζαρος,, 2011):

- α) Έχει καταστεί και παραμένει η πιο ολοκληρωμένη Κοινή Πολιτική της ΕΕ. Παρόλο που επικεντρώνεται στην αγορά γεωργικών προϊόντων, οι κανόνες της καλύπτουν ολόκληρο τον αγροτικό τομέα, από την παραγωγή πρώτων υλών μέχρι την τελική κατανάλωση, συμπεριλαμβάνοντας τη μεταποίηση, τη διακίνηση και την εμπορία, καθώς και τις αγροτικές δομές.

β) Θεωρείται η σημαντικότερη τομεακή πολιτική της Ένωσης από θεσμικής, κανονιστικής και δημοσιονομικής πλευράς. Πάνω από το 50% του κοινοτικού κεκτημένου αφορά στη νομοθεσία της ΚΑΠ, ενώ η εφαρμογή της εξακολουθεί να απορροφά το μεγαλύτερο μέρος των πόρων του κοινοτικού προϋπολογισμού, αν και το ποσοστό αυτό έχει μειωθεί από 80% τη δεκαετία του 1970, σε 70% το 1980, 45% το 2000, 40% το 2010 και περίπου 31% το 2020.(Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2024α)

γ) Η θέσπιση και εξέλιξη της ΚΑΠ υπήρξε και παραμένει το ισχυρότερο θεμέλιο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Σημαντικοί σταθμοί στην ενοποιητική διαδικασία συνδέθηκαν άμεσα ή έμμεσα με την ενσωμάτωση της ΚΑΠ, καθώς η λειτουργία της απαιτεί τη μεταφορά παραδοσιακών και κρίσιμων αρμοδιοτήτων από τις εθνικές Αρχές στα κοινοτικά Όργανα. Ακόμη και σήμερα, παρά τις πιέσεις για επανεθνικοποίηση από ισχυρά κράτη μέλη, η ΚΑΠ εξακολουθεί να αντιστέκεται σε τέτοιες τάσεις. (Πέζαρος,, 2011)

Επιπλέον, ως αναπόσπαστο μέρος της εσωτερικής αγοράς, η ΚΑΠ συνδέεται με άλλες τομεακές πολιτικές της ΕΕ, όπως η προστασία της υγείας και της ποιότητας ζωής των καταναλωτών, το περιβάλλον, η οικονομική και κοινωνική συνοχή, η διαρθρωτική και περιφερειακή πολιτική, το διεθνές εμπόριο, η έρευνα και τεχνολογία κ.α.. (Πέζαρος,, 2011)

1.2 Οι στόχοι της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής

Στα άρθρα 38-44 της Συνθήκης της Λισαβόνας για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) περιέχεται η νομική βάση της ΚΑΠ, όπου καθορίζονται οι στόχοι και οι κύριες κατευθύνσεις της, όπως προβλεπόταν και στην αρχική Συνθήκη της Ρώμης το 1957 (Δεδούλη-Λαζαράκη, Α., Αργυρός, Γ., 2018, σελ. 71-72). Στο άρθρο 39 περιγράφονται οι πέντε αρχικοί στόχοι της ΚΑΠ, οι οποίοι είναι οι εξής (ΕΕ, 2016, σελ. 64-66):

- Αύξηση της παραγωγικότητας της γεωργίας μέσω της ανάπτυξης της τεχνικής προόδου, εξασφάλιση της ορθολογικής ανάπτυξης της γεωργικής παραγωγής και βέλτιστη αξιοποίηση των συντελεστών παραγωγής, ιδιαίτερα του εργατικού δυναμικού.
- Εξασφάλιση δίκαιου βιοτικού επιπέδου για τους γεωργούς.
- Σταθεροποίηση των αγορών.

- Εξασφάλιση επαρκούς εφοδιασμού.
- Διασφάλιση λογικών τιμών για τους καταναλωτές.

Το ίδιο άρθρο αναφέρει ότι, κατά την εφαρμογή της ΚΑΠ, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη:

- Οι κοινωνικές διαστάσεις της γεωργίας, όπως οι διαρθρωτικές και φυσικές ανισότητες μεταξύ των διαφόρων περιοχών,
- Οι ανάγκες για κατάλληλες προσαρμογές,
- Το γεγονός ότι η γεωργία είναι τομέας που συνδέεται στενά με την ευρωπαϊκή οικονομία συνολικά.

Το άρθρο 40 της ΣΛΕΕ καθιερώνει την κοινή οργάνωση των γεωργικών αγορών για την επίτευξη των στόχων της ΚΑΠ. Ανάλογα με το συγκεκριμένο προϊόν, αυτή η κοινή οργάνωση μπορεί να περιλαμβάνει (ΕΕ, 2016):

- Κοινούς κανόνες ανταγωνισμού.
- Υποχρεωτικό συντονισμό των διάφορων εθνικών οργανώσεων αγοράς.
- Μια ευρωπαϊκή οργάνωση αγοράς.

Παρότι έχουν περάσει περισσότερα από 60 χρόνια από την εφαρμογή της ΚΑΠ και οι στόχοι της θεωρούνται σε μεγάλο βαθμό ότι έχουν επιτευχθεί, δεν έχουν αντικατασταθεί ή ουσιαστικά τροποποιηθεί από τις διαδοχικές αναθεωρήσεις της αρχικής Συνθήκης (Πέζαρος, 2011, σελ.3). Παραμένουν ουσιώδες και αναπόσπαστο μέρος των Συνθηκών, και η επίκλησή τους διατηρεί νομική ισχύ. Έμμεση αλλά σημαντική επέκταση των αρχικών πέντε στόχων επήλθε μετά τη Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992), όταν καθορίστηκε ότι όλες οι τομεακές πολιτικές, συμπεριλαμβανομένης της ΚΑΠ, πρέπει να λαμβάνουν σοβαρά υπόψη και να υπηρετούν πρωταρχικά τους στόχους των πολιτικών συνοχής, προστασίας του περιβάλλοντος και δημόσιας υγείας.

Επιπλέον, με την Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, COM(2017)713 final, για το «Το μέλλον των τροφίμων και της γεωργίας» καθιερώθηκε ένα νέο πλαίσιο για την θωράκιση της ΚΑΠ έναντι των μελλοντικών εξελίξεων με βασικούς στόχους:

- Να ξεκινήσει μια ευρεία συζήτηση για τους τρόπους απλούστευσης και εκσυγχρονισμού της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΚΑΠ) μετά το 2020.

- Να υπογραμμίσει την ανάγκη για απλούστερους κανόνες, μεγαλύτερη ευελιξία και ενισχυμένη συμβολή, σε συνδυασμό με άλλες πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), στην αντιμετώπιση των κοινωνικοοικονομικών προκλήσεων που προκαλούνται από την αλλαγή του κλίματος, την προστασία του περιβάλλοντος και τη βιώσιμη γεωργία.

1.3 Ιστορική αναδρομή

1.3.1 Η γέννηση της ΚΑΠ

Η γέννηση της ΚΑΠ μπορεί να τοποθετηθεί χρονικά το 1957, με την υπογραφή της Συνθήκης της Ρώμης από τα έξι ιδρυτικά μέλη της τότε Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ), ενώ η ΚΑΠ άρχισε να διαμορφώνεται στις αρχές της δεκαετίας του '60. (Λιανός, Θ., *et al*, 1998, σελ. 415-424)

Τον Ιούλιο του 1958, στη συνδιάσκεψη της Stresa της Ιταλίας ορίστηκαν οι κατευθυντήριες αρχές που διέπουν την ΚΑΠ και οι οποίες είναι:

- Η ενοποίηση της αγοράς με την θέσπιση κοινών γεωργικών τιμών και την ελεύθερη διακίνηση των γεωργικών προϊόντων σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΟΚ.
- Η κοινοτική προτίμηση για την προστασία της ανταγωνιστικότητας της κοινοτικής αγοράς, με τη λήψη μέτρων στα σύνορα για τη διαμόρφωση των τιμών των εισαγόμενων προϊόντων και την παροχή ενίσχυσης για τα εξαγόμενα κοινοτικά προϊόντα.
- Η χρηματοδοτική αλληλεγγύη με την εφαρμογή μιας κοινής αγροτικής πολιτικής για την διαχείριση των κοινών πόρων της Κοινότητας
- Η συνυπευθυνότητα του παραγωγού στις δαπάνες που προκαλούνται λόγω των υψηλών πλεονασμάτων στα παραγόμενα αγροτικά προϊόντα. (Λιανός, Θ., *et al*, 1998)

Το 1961, οι Υπουργοί Γεωργίας των ιδρυτικών μελών αποφάσισαν τον βασικό κατάλογο των προϊόντων που θα καλύπτονταν από την ΚΑΠ και το 1962 η ΚΑΠ τέθηκε σε εφαρμογή. Ο κατάλογος των προϊόντων επεκτάθηκε το 1963-64 (Παράρτημα I της Συνθήκης της Ρώμης). Για πρακτικούς εμπορικούς λόγους, σχεδόν όλα τα τρόφιμα και άλλα σχετικά προϊόντα, ακόμη κι αν δεν διέπονταν από τους κανόνες των άρθρων 38-44 της ΣΛΕΕ, εντάχθηκαν εν μέρει στους κανόνες του γεωργικού εμπορίου της Ένωσης.

Αυτά τα αγαθά αναφέρονται συνήθως ως «προϊόντα εκτός Παραρτήματος Ι» (Πέζαρος, 2011, σελ. 3-4).

Για τους σκοπούς της χρηματοδότησης της ΚΑΠ, το 1962 ιδρύθηκε το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ) (Μούσης, Ν., 1978). Το ταμείο αυτό διαχωρίστηκε το 1964 σε δύο μέρη:

- Το τμήμα Εγγυήσεων για την χρηματοδότηση των Κοινών Οργανώσεων Αγορών
- Το τμήμα Προσανατολισμού για τη χρηματοδότηση της διαρθρωτικής γεωργικής πολιτικής της ΕΟΚ με στόχο την περιφερειακή ανάπτυξη και τη μείωση των ανισοτήτων στην κοινότητα.

Αρχικά, η εναρμόνιση των προηγούμενων εθνικών πολιτικών στη γεωργία επιτεύχθηκε με τη θέσπιση (βάσει του άρθρου 34 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας) μίας Κοινής Οργάνωσης των γεωργικών Αγορών (ΚΟΑ), και μέχρι το 2007, οπότε και δημιουργήθηκε μία ενιαία ΚΟΑ, υπήρχαν 21 ξεχωριστές ΚΟΑ για κάθε ένα από τα καλυπτόμενα προϊόντα ή τομέα προϊόντων. Κάθε ΚΟΑ περιλάμβανε «το σύνολο των μέτρων που απαιτούνται για την επίτευξη των στόχων, ιδιαίτερα, κανονισμούς τιμών, ενισχύσεις παραγωγής, εμπορίας, αποθήκευσης και λοιπές διευθετήσεις, καθώς και κοινό μηχανισμό για τη σταθεροποίηση των εισαγωγών και εξαγωγών», ενώ κάθε πολιτική επί των κοινών τιμών θα έπρεπε να «βασίζεται σε κοινά κριτήρια και παρόμοιες μεθόδους υπολογισμού» (Πέζαρος, 2011).

Τα σιτηρά ήταν η πρώτη ομάδα προϊόντων που υπήχθη στους κανόνες της ΚΟΑ το 1962. Ωστόσο, η προσπάθεια να αποφασιστούν κοινές τιμές στα σιτηρά αρχικά απέτυχε (1964-65), λόγω διαφωνιών σχετικά με το ενδεδειγμένο ύψος των κοινών (θεσμικών) τιμών, κυρίως από την πλευρά της Γερμανίας, η οποία δεν δεχόταν τιμές χαμηλότερες από τις τότε εθνικές της τιμές (Πέζαρος, 2011).

Η θέσπιση κοινών τιμών στα σιτηρά αποφασίστηκε το 1967 και εφαρμόστηκε το εμπορικό έτος 1967-68, σε επίπεδο πολύ υψηλότερο από τον μέσο όρο των εθνικών τιμών. Παράλληλα, το σύστημα της ΚΟΑ σιτηρών ακολούθησε στα περισσότερα προϊόντα του πρώτου καταλόγου. Το 1966 καθορίστηκαν κοινές τιμές για το γάλα και τα γαλακτοκομικά, το βόειο κρέας, τη ζάχαρη, το ρύζι, το ελαιόλαδο και τους ελαιούχους σπόρους (Πέζαρος, 2011).

Το 1968 θεωρείται το πρώτο έτος πλήρους λειτουργίας της ΚΑΠ, με την απόσυρση των περισσότερων εθνικών μέτρων στήριξης που αντικαταστάθηκαν βαθμιαία από το κοινοτικό σύστημα. Κατά την περίοδο πλήρους λειτουργίας της από το 1968 και για περισσότερα από 25 χρόνια, η στήριξη του γεωργικού εισοδήματος εξασφαλιζόταν μέσω ενός συστήματος στήριξης των τιμών, με κοινές εγγυημένες τιμές για τα κύρια προϊόντα (Πέζαρος, 2011).

1.3.2 Το σχέδιο Mansholt

Στις αρχές της δεκαετίας του '70 είχε σχεδόν ολοκληρωθεί η οργάνωση των αγορών των αγροτικών προϊόντων και ξεκίνησε η δράση του τμήματος διαρθρωτικής πολιτικής της ΚΑΠ με την χρηματοδότηση του Τμήματος Προσανατολισμού του ΕΓΤΠΕ.

Σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Συμβουλίου της ΕΕ (2023), ο τότε Επίτροπος Γεωργίας, Sicco Mansholt, είχε προβλέψει τις πιθανές ανισοροπίες της αγοράς λόγω της παραγωγής πλεονασματικών προϊόντων και της στήριξης των τιμών και πρότεινε τον **εκσυγχρονισμό ευρείας κλίμακας** του γεωργικού τομέα, ώστε να βελτιωθεί το βιοτικό επίπεδο των αγροτών και να αποφευχθούν οι στρεβλώσεις της αγοράς.

Πράγματι, στα τέλη της δεκαετίας του 1960 άρχισαν να εμφανίζονται στρεβλώσεις στην αγορά που ανέδειξαν τις αδυναμίες και τα προβλήματα της ΚΑΠ. Τα κυριότερα από αυτά τα προβλήματα αφορούν τον εκτροχιασμό του προϋπολογισμού της ΚΑΠ, καθώς η σύνδεση της εισοδηματικής στήριξης των παραγωγών με τον όγκο της παραγόμενης ποσότητας και τα μέτρα στήριξης των επιμέρους ΚΟΑ αύξησαν το κόστος σε δυσβάσταχτο επίπεδο. Επιπλέον, διευρύνθηκαν οι κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες μεταξύ αγροτικών περιοχών και εκμεταλλεύσεων, καθώς οι μεγάλοι παραγωγοί ευνοούνταν δυσανάλογα σε σύγκριση με τους μικρούς, με αποτέλεσμα να μην εξασφαλίζεται δίκαιο επίπεδο διαβίωσης σε περιφέρειες της Κοινότητας με ιδιαιτερότητες και μειονεκτήματα. Υπήρχαν επίσης αντιδράσεις από τρίτες χώρες, ιδιαίτερα μέσω των διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (General Agreement on Tariffs and Trade, GATT) – Γύρος του Kennedy 1964-1967 – που ζητούσαν χαλάρωση της δασμολογικής προστασίας, καθώς και αντιδράσεις από άλλες κοινωνικές ομάδες.

Ο στόχος του σχεδίου Mansholt ήταν η καλύτερη δυνατή εκμετάλλευση των καλλιεργούμενων εκτάσεων, η συγχώνευση των επιμέρους αγροτικών εκμεταλλεύσεων για τη δημιουργία μεγαλύτερων μονάδων, καθώς και η μείωση της συνολικής καλλιεργούμενης γης και του αριθμού των απασχολούμενων στον αγροτικό τομέα (Cardiff EDC, 2013, σελ. 4)

Τα αποτελέσματα αυτού του σχεδίου αποτυπώθηκαν σε τρεις οδηγίες το 1972, που αφορούσαν τον εκσυγχρονισμό των αγροτικών εκμεταλλεύσεων (Οδηγία 159/72 ΕΟΚ), την πρόωρη συνταξιοδότηση των αγροτών άνω των 55 ετών (Οδηγία 160/72 ΕΟΚ), την εκπαίδευση των αγροτών (Οδηγία 161/72 ΕΟΚ) και μια οδηγία για την χορήγηση αποζημιώσεων σε αγρότες ορεινών και μειονεκτικών περιοχών (Οδηγία 268/75 ΕΟΚ).

Οι αντιδράσεις στο σχέδιο Mansholt ήταν μεγάλες από χώρες όπως η Γαλλία και η Γερμανία, γιατί έθιγε το θεσμό της οικογενειακής γεωργίας και ωθούσε τους αγρότες να εγκαταλείψουν τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις και να στραφούν σε άλλες επαγγελματικές δραστηριότητες, σε μία περίοδο που είχαν αρχίσει να είναι εμφανή τα πρώτα σημάδια οικονομικής κρίσης.

1.3.3 Η μεταρρύθμιση Mac Sharry

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, και ειδικά προς το τέλος των διαπραγματεύσεων για την ένταξη της Ελλάδας, αναδείχθηκαν έντονα τα δύο κύρια προβλήματα της ΚΑΠ, τα οποία αποτέλεσαν τη βασική αιτία των περιορισμών που ακολούθησαν και επηρέασαν άμεσα την κατεύθυνση της περαιτέρω εξέλιξης και υλοποίησης του συστήματος (Πέζαρος, 2011, σελ. 4-5). Συγκεκριμένα, τα προβλήματα ήταν:

- Τα απαράδεκτα πλεονάσματα που δεν μπορούσαν να διατεθούν ούτε στην εσωτερική ούτε στην εξωτερική αγορά, ακόμα και με τις επιδοτούμενες τιμές.
- Η αυξανόμενη απορρόφηση δημοσιονομικών πόρων από τον κοινοτικό προϋπολογισμό για την υποστήριξη του συστήματος.

Κατά την περίοδο εκείνη έγινε κατανοητό ότι το ίδιο το σύστημα προωθούσε την υπερπαραγωγή, ενώ οι περιορισμένοι προϋπολογιστικοί πόροι και οι αυξημένες δαπάνες για την ΚΑΠ εμπόδιζαν την ανάπτυξη και χρηματοδότηση άλλων κοινών πολιτικών. Επιπλέον, η γενικευμένη εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης των τιμών υποβάθμιζε τη σημασία των διαρθρωτικών ανεπαρκειών στη διαμόρφωση του εισοδήματος και

οδηγούσε γρήγορα σε αυξανόμενες εισοδηματικές ανισότητες μεταξύ των περιοχών της Κοινότητας. Με άλλα λόγια, οι καλά οργανωμένες αγροτικές εκμεταλλεύσεις απορροφούσαν το μεγαλύτερο μέρος των διαθέσιμων πόρων, ενώ η στήριξη των τιμών, αν και υψηλή, δεν επαρκούσε για να καλύψει αποτελεσματικά το γεωργικό εισόδημα στις μειονεκτικές και διαρθρωτικά αδύναμες περιοχές (Πέζαρος, 2011).

Από το 1979, άρχισαν να εφαρμόζονται διάφοροι περιορισμοί στις ενισχύσεις (όπως ποσοτώσεις στην παραγωγή, όρια στην παρέμβαση, στις νέες φυτεύσεις ή επεκτάσεις κ.λπ.), και έτσι η ΚΑΠ μπήκε στην εποχή των μεταρρυθμίσεων (Πέζαρος, 2011).

Πράγματι, το 1992 πραγματοποιήθηκε η πρώτη σημαντική μεταρρύθμιση της ΚΑΠ, με στόχο τη μείωση του συνολικού προϋπολογισμού και την κατάργηση του συστήματος των απεριόριστων εγγυημένων τιμών. Ο αρμόδιος Επίτροπος Γεωργίας της Ε.Ε., Mac Sharry πρότεινε μια δέσμη μέτρων για την αναθεώρηση της ΚΑΠ, η εφαρμογή των οποίων ξεκίνησε το 1994. Οι μεταρρυθμίσεις Mac Sharry σηματοδότησαν τη μεταστροφή της ΚΑΠ από την στήριξη των αγορών στην στήριξη των παραγωγών μέσω της άμεσης εισοδηματικής ενίσχυσης και την εισαγωγή περιβαλλοντικά φιλικών μέτρων και δράσεων. Επιπλέον, για πρώτη φορά οι άμεσες ενισχύσεις θα παρέχονταν στους γεωργούς όχι με κριτήριο την ποσότητα του παραγόμενου προϊόντος, αλλά με βάση την έκταση της καλλιεργούμενης γης και τον αριθμό των εκτρεφόμενων ζώων (Πέζαρος, 2011).

Η αναθεώρηση του 1992 θεωρήθηκε επιτυχημένη και χρησιμοποιήθηκε σαν υπόδειγμα για τις αναθεωρήσεις που ακολούθησαν, παρόλα αυτά, οι πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο, δημιούργησαν νέες προκλήσεις που η ΕΕ καλούνταν να αντιμετωπίσει (Πέζαρος, 2011).

1.3.4 Η Agenda 2000

Με την υπογραφή του προγράμματος Agenda 2000, όπως αποφασίστηκε το 1999 στη «Συμφωνία του Βερολίνου» και την έκδοση του Κανονισμού (ΕΚ) 1257/1999, η «**Αγροτική Ανάπτυξη**» αναδείχθηκε ως ο δεύτερος πυλώνας της ΚΑΠ. Τέλος, οι μεταρρυθμίσεις της δεκαετίας 2000-2010, η πρώτη φάση των οποίων αποφασίστηκε τον Ιούνιο του 2003 (κατά τη διάρκεια της ελληνικής Προεδρίας στην Ε.Ε.) ενόψει της διεύρυνσης, έφεραν μια ριζική αλλαγή στον τρόπο στήριξης της κοινοτικής και, κατά συνέπεια, της ελληνικής γεωργίας (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2023).

Η πιο σημαντική αλλαγή που έφερε η μεταρρύθμιση του 2003 στο σύστημα στήριξης της ΚΑΠ ήταν η εισαγωγή του συστήματος της Ενιαίας Αποδεδειγμένης Ενίσχυσης (ΕΑΕ) σε επίπεδο γεωργικής εκμετάλλευσης, αντικαθιστώντας τις προηγούμενες επιμέρους άμεσες ή έμμεσες ενισχύσεις ανά προϊόν. Αυτή η εξέλιξη δεν ήταν αιφνίδια, αλλά κάθε στάδιο της είχε μια συγκεκριμένη αιτία. Για παράδειγμα, το σύστημα άμεσων ενισχύσεων που καθιερώθηκε με την αναθεώρηση του 1992, επέτρεψε στους βασικούς διαπραγματευτές στη GATT (μετέπειτα Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου, Π.Ο.Ε.) να καταλήξουν το 1993 στη γεωργική συμφωνία του Γύρου Ουρουγουάης. Αυτή η συμφωνία ενέταξε τα γεωργικά προϊόντα στους βασικούς κανόνες του διεθνούς εμπορίου, με συγκεκριμένες δεσμεύσεις για σταδιακή μείωση της εσωτερικής στήριξης, της προστασίας στα σύνορα και των εξαγωγικών ενισχύσεων για την εξαετή περίοδο 1995-2000. Ως αποτέλεσμα, ανεξάρτητα από τις μελλοντικές εξελίξεις στις διεθνείς γεωργικές αγορές, οι δεσμεύσεις που αναλήφθηκαν έναντι του ΠΟΕ συνεπάγονταν ριζικές αλλαγές στον σχεδιασμό και την εφαρμογή των γεωργικών πολιτικών σε διεθνές επίπεδο, συμπεριλαμβανομένης της ΚΑΠ. Με άλλα λόγια, η ΚΑΠ δεν θα μπορούσε ποτέ ξανά να είναι όπως ήταν στο παρελθόν (Πέζαρος, 2011).

Συνοπτικά, οι λόγοι που οδήγησαν στην ριζική μεταρρύθμιση της ΚΑΠ συνδέονται με την διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τις διαπραγματεύσεις στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου, τις αυξημένες απαιτήσεις των Ευρωπαίων φορολογουμένων για διαφάνεια και έλεγχο των δαπανών του κοινοτικού προϋπολογισμού, τις απαιτήσεις των καταναλωτών για ασφαλή τρόφιμα και την αυξανόμενη ευαισθητοποίηση των πολιτών σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος. Η δυναμική των παραγόντων αυτών που οδήγησαν στη μεταρρύθμιση ήταν καθοριστική και αμετάκλητη (Πέζαρος, 2011).

Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο της γενικής στρατηγικής για τη διεύρυνση, το πακέτο της Agenda 2000 περιλάμβανε προτάσεις για το χρηματοδοτικό πλαίσιο της ΕΕ για την περίοδο 2000-2006, καθώς και τις απαραίτητες προσαρμογές στις υφιστάμενες κοινοτικές πολιτικές (κυρίως όσον αφορά την ΚΑΠ και την πολιτική συνοχής μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων), έτσι ώστε η διεύρυνση να μην δημιουργήσει προβλήματα στο συνολικό εγχείρημα (Πέζαρος, 2011).

Ο βασικός προσανατολισμός στην διαμόρφωση των τελικών αποφάσεων ήταν ο καθορισμός των δημοσιονομικών οροφών για τις γεωργικές δαπάνες, εντός του συνολικού δημοσιονομικού πλαισίου έως το 2006. Η αναθεώρηση της ΚΑΠ και η σχετική προσαρμογή των ΚΟΑ καθορίστηκε από την ανάγκη να διασφαλιστεί η τήρηση

αυτών των δημοσιονομικών οροφών. Συνεπώς, το κύριο στοιχείο της αναθεώρησης συνδέθηκε στενά με τις δημοσιονομικές προοπτικές της ΕΕ, και καθόρισαν τη σταθεροποίηση των γεωργικών δαπανών. Η Συμφωνία προέβλεπε επίσης την ενδιάμεση επανεξέταση των αποφάσεων του Βερολίνου το 2002-2003, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι προβλεπόμενες ρυθμίσεις και η επερχόμενη διεύρυνση δεν θα ανέτρεπαν τη σταθεροποίηση (Πέζαρος, 2011).

1.3.5 Η μεταρρύθμιση του Ιουνίου 2003

Τον Ιούνιο του 2003, στο Λουξεμβούργο, οι υπουργοί Γεωργίας της Ένωσης συμφώνησαν σε μια μεταρρύθμιση που αναμόρφωσε ριζικά την ΚΑΠ και καθιέρωσε νέες αρχές και μηχανισμούς, όπως (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2023):

- Η αποσύνδεση των ενισχύσεων από τον όγκο παραγωγής, με στόχο να καταστούν οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις πιο προσανατολισμένες στην αγορά και να μειωθούν οι στρεβλώσεις στην παραγωγή και το εμπόριο αγροτικών προϊόντων. Αυτές οι αποσυνδεδεμένες ενισχύσεις μετατράπηκαν σε «ενιαία ενίσχυση ανά γεωργική εκμετάλλευση», προκειμένου να σταθεροποιηθεί το εισόδημα των αγροτών.
- Η συμμόρφωση με τους κανόνες του ΠΟΕ, με την αποσύνδεση των ενισχύσεων να στοχεύει στην ένταξη του καθεστώτος ενιαίας ενίσχυσης στο «πράσινο κουτί».
- Η δημόσια αναδιανομή των δικαιωμάτων πληρωμής στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις βάσει ιστορικών αναφορών, κάνοντας χρήση των μηχανισμών **της διαφοροποίησης**, που επιτρέπει τη μεταφορά πόρων μεταξύ των δύο πυλώνων της ΚΑΠ για την ενίσχυση της αγροτικής ανάπτυξης, **και της εφαρμογής ενός περιφερειακού μοντέλου αποσύνδεσης**, που εναρμονίζει τις ενισχύσεις ανά εκτάριο με βάση εδαφικά κριτήρια.
- Η δημοσιονομική πειθαρχία, η οποία καθιερώθηκε στις δημοσιονομικές προοπτικές 2007-2013, και παγώνει τον προϋπολογισμό του πρώτου πυλώνα της ΚΑΠ, ενώ επιβάλλει ετήσια ανώτατα όρια.

- Τέλος, το 2007 δημιουργήθηκε μια ενιαία ΚΟΑ, για την κωδικοποίηση των μηχανισμών ρύθμισης των 21 υφιστάμενων κοινών οργανώσεων αγορών (ΚΟΑ).

1.3.6 Ο «διαγνωστικός έλεγχος» του 2009

Για την ενίσχυση του πλαισίου της μεταρρύθμισης του 2003, εγκρίθηκε ο «διαγνωστικός έλεγχος» από το Συμβούλιο στις 20 Νοεμβρίου 2008 και ο οποίος αναθεώρησε ένα ευρύ φάσμα μέτρων που είχαν εφαρμοστεί στα πλαίσια της μεταρρύθμισης της ΚΑΠ το 2003 (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2023). Στόχος του ήταν:

- Η προώθηση της πλήρους αποσύνδεσης των ενισχύσεων μέσω της προοδευτικής κατάργησης των τελευταίων ενισχύσεων που συνδέονταν με την παραγωγή και την ενσωμάτωσή τους στο καθεστώς ενιαίας ενίσχυσης ανά αγροτική εκμετάλλευση.
- Η ενίσχυση της αγροτικής ανάπτυξης με τον μερικό αναπροσανατολισμό των κονδυλίων του πρώτου πυλώνα και με την αύξηση του ποσοστού διαφοροποίησης των άμεσων ενισχύσεων.
- Η χαλάρωση της δημόσιας παρέμβασης και του ελέγχου της προσφοράς, ώστε να μην περιορίζεται η ικανότητα των γεωργών να ανταποκρίνονται στις συνθήκες της αγοράς.

1.3.7 Η μεταρρύθμιση του 2013

Η μεταρρύθμιση του 2013 αποτέλεσε μια πιο σφαιρική και ολοκληρωμένη προσέγγιση και περιλάμβανε τις βασικές κατευθύνσεις της ΚΑΠ για την περίοδο 2014-2020 ως ακολούθως (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2023):

- Μετατροπή των αποσυνδεδεμένων ενισχύσεων σε ένα σύστημα πολύ-λειτουργικής ενίσχυσης. Η αποσύνδεση της παραγωγής από τις αγροτικές ενισχύσεις με σκοπό τη στήριξη του αγροτικού εισοδήματος, που ξεκίνησε το 2003, αντικαταστάθηκε από την επανασύνδεση των χρηματοδοτικών μέσων με συγκεκριμένους στόχους. Οι ενιαίες ενισχύσεις στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις αντικαταστάθηκαν από ένα νέο σύστημα ενισχύσεων. Μόνο οι, εν ενεργεία, γεωργοί είναι δικαιούχοι των νέων ενισχύσεων ανά εκτάριο. Επίσης, τα

συνολικά κονδύλια άμεσων ενισχύσεων για κάθε κράτος μέλος θα προσαρμόζονταν σταδιακά ώστε να φτάσουν σε ένα ελάχιστο επίπεδο ενίσχυσης ανά εκτάριο έως το 2019, με τον μηχανισμό «εξωτερικής σύγκλισης».

- Ενοποίηση των δύο πυλώνων της ΚΑΠ, με τον πρώτο πυλώνα να χρηματοδοτεί τις άμεσες ενισχύσεις και τα μέτρα της αγοράς αποκλειστικά από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων, ενώ ο δεύτερος πυλώνας να καλύπτει την αγροτική ανάπτυξη μέσω συγχρηματοδότησης. Η διαφοροποίηση των άμεσων ενισχύσεων υπέρ του δεύτερου πυλώνα επιτεύχθηκε με την υποχρεωτική μείωση προοδευτικά των βασικών ενισχύσεων άνω των 150.000 ευρώ. Επιπλέον, ενισχύθηκε η ευελιξία μεταξύ των δύο πυλώνων και από το 2015, τα κράτη μέλη μπορούσαν να μεταφέρουν κεφάλαια μεταξύ των πυλώνων (έως 15% από τον πρώτο στον δεύτερο, έως 25% από τον δεύτερο στον πρώτο και έως 25% για κάποια κράτη).
- Ενοποίηση των εργαλείων της ενιαίας ΚΟΑ και τη δημιουργία ενός «δίχτυ ασφάλειας» που παρεμβαίνει μόνο σε περιπτώσεις κρίσης των τιμών και διατάραξης της αγοράς. Επιπλέον, καταργήθηκαν όλα τα μέτρα ελέγχου της προσφοράς, όπως τη λήξη του καθεστώτος ποσοτώσεων της ζάχαρης τον Σεπτέμβριο του 2017, την αντικατάσταση των δικαιωμάτων φύτευσης αμπελώνων από ένα σύστημα αδειών το 2016. Επίσης, καθιερώθηκε ένα νέο καθεστώς για το γάλα χωρίς ποσοτώσεις από το 2015, με την εισαγωγή μιας «δέσμης μέτρων για το γάλα». Επιπλέον, η νέα ενιαία ΚΟΑ δημιούργησε ένα «αποθεματικό κρίσεων» για την αντιμετώπιση ενδεχόμενων διαταράξεων των αγορών.
- Ολοκληρωμένη και εστιασμένη προσέγγιση για την αγροτική ανάπτυξη και αποτελεσματικός συντονισμός των μέτρων στήριξης με τα λοιπά Διαρθρωτικά Ταμεία. Τα εργαλεία του δεύτερου πυλώνα της ΚΑΠ επικεντρώθηκαν στη στήριξη της ανταγωνιστικότητας, της καινοτομίας, της γεωργίας βασισμένης στη γνώση, της εγκατάστασης νέων γεωργών, της βιώσιμης διαχείρισης φυσικών πόρων και της ισορροπημένης εδαφικής ανάπτυξης.

1.3.8 Η μεταρρύθμιση μετά το 2020

Μετά από μια μακρά περίοδο διαβουλεύσεων, η οποία άρχισε τον Ιούνιο του 2018 με τις νομοθετικές προτάσεις της Επιτροπής και ολοκληρώθηκε τον Δεκέμβριο του 2021

με την τελική έγκριση των συμφωνηθέντων κειμένων, καθορίστηκε η ΚΑΠ για την περίοδο 2023-2027 με προσανατολισμό προς τη πράσινη ανάπτυξη και μεγαλύτερη έμφαση στα αποτελέσματα και τις επιδόσεις. Το γεγονός ότι η Επιτροπή παρουσίασε το 2020 το σχέδιο για την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, την στρατηγική «από το αγρόκτημα στο πιάτο», αλλά και την στρατηγική για τη βιοποικιλότητα, αύξησε τη πολυπλοκότητα στις διαπραγματεύσεις (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2023).

Οι τρεις κανονισμοί στους οποίους βασίστηκε η μεταρρύθμιση του 2020 είναι οι ακόλουθοι (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2024α) :

- Ο **Κανονισμός (ΕΕ) 2021/2115**, σχετικά με τα στρατηγικά σχέδια των κρατών μελών,
- Ο **Κανονισμός (ΕΕ) 2021/2016**, σχετικά με τη χρηματοδότηση, τη διαχείριση και την παρακολούθηση της ΚΑΠ, καθώς και την κατάργηση του Κανονισμού (ΕΕ) 1306/2013, και
- Ο **Κανονισμός (ΕΕ) 2021/2017**, που αφορά σε τροποποίηση των Κανονισμών (ΕΕ) 1308/2013 για τη θέσπιση ΚΟΑ, (ΕΕ) 1151/2012 για τα συστήματα ποιότητας των αγροτικών προϊόντων, (ΕΕ) 251/2014 για τα αμπελοοινικά προϊόντα και (ΕΕ) 228/2013 για τα ειδικά μέτρα για τις μειονεκτικές περιοχές της Ένωσης.

Στα πλαίσια της μεταρρύθμισης της ΚΑΠ καθορίστηκαν **δέκα ειδικοί στόχοι** για την περίοδο 2023-2027:

Πίνακας 1.1 Ειδικοί Στόχοι ΚΑΠ 2023-2027

• εξασφάλιση δίκαιου εισοδήματος για τους γεωργούς• αύξηση της ανταγωνιστικότητας• βελτίωση της θέσης των γεωργών στην αξιακή αλυσίδα• δράση για την κλιματική αλλαγή• προστασία του περιβάλλοντος• διατήρηση της βιοποικιλότητας και των τοπίων• ενθάρρυνση της ανανέωσης των γενεών• τόνωση των αγροτικών περιοχών• προστασία της υγείας και της ποιότητας των τροφίμων• ενίσχυση των γνώσεων και της καινοτομίας.

Επιπλέον, οι κυριότεροι **γενικοί στόχοι** της νέας ΚΑΠ περιλάμβαναν τα εξής:

- **Στήριξη των γεωργών και των αγροτικών κοινοτήτων:** Παρέχει οικονομική στήριξη στους γεωργούς για να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα του αγροτικού τομέα και να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα.
- **Διασφάλιση επάρκειας τροφίμων:** Επιδιώκει να εξασφαλίσει μια σταθερή και ασφαλή προμήθεια τροφίμων σε προσιτές τιμές για τους πολίτες της ΕΕ.
- **Προστασία του περιβάλλοντος:** Ενθαρρύνει βιώσιμες γεωργικές πρακτικές που προστατεύουν το περιβάλλον, διατηρούν τη βιοποικιλότητα και προωθούν την αειφορία.
- **Ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών:** Στοχεύει στη συνολική ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών, βελτιώνοντας την ποιότητα ζωής και τις ευκαιρίες εργασίας σε αυτές τις περιοχές.

Κάθε κράτος μέλος πρέπει να εκπονήσει το εθνικό του στρατηγικό σχέδιο, περιγράφοντας τη χρήση των εργαλείων της ΚΑΠ βάσει των ιδιαίτερων συνθηκών και αναγκών του. Αυτά τα εθνικά στρατηγικά σχέδια αντιπροσωπεύουν το νέο μοντέλο υλοποίησης της ΚΑΠ, το οποίο παρέχει μεγαλύτερη ευελιξία στα κράτη μέλη, μειώνει τον διοικητικό φόρτο και ενισχύει την περιβαλλοντική προστασία.

Η νέα ΚΑΠ ορίζει επίσης ένα ετήσιο πλαίσιο παρακολούθησης και επανεξέτασης, βασισμένο σε ένα σύνολο δεικτών. Τα κράτη μέλη οφείλουν να παρακολουθούν την πρόοδο που επιτυγχάνεται σε σχέση με τους στόχους τους και να υποβάλλουν ετησίως μια έκθεση επιδόσεων. Τα στρατηγικά σχέδια της ΚΑΠ θα επανεξετάζονται ανά εξάμηνο, με σκοπό την αξιολόγηση της προόδου των κρατών μελών της ΕΕ στην επίτευξη των στόχων τους και των γενικών στόχων της ΚΑΠ.

Η ΚΑΠ χρηματοδοτείται κυρίως από τον προϋπολογισμό της ΕΕ και συγκεκριμένα από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ) και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και λειτουργεί μέσω δύο βασικών πυλώνων:

- Ο πρώτος πυλώνας αφορά τις άμεσες ενισχύσεις στους γεωργούς και τη διαχείριση των αγορών γεωργικών προϊόντων.
- Ο δεύτερος πυλώνας περιλαμβάνει την αγροτική ανάπτυξη, παρέχοντας στήριξη για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, την προστασία του περιβάλλοντος και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής στις αγροτικές περιοχές.

Η στήριξη των αγροτών επιτυγχάνεται μέσω των ακόλουθων μέτρων και προγραμμάτων (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2023):

Πίνακας 1.2
Μέτρα στήριξης της ΚΑΠ 2023-2027

1. βασική εισοδηματική στήριξη για τη βιωσιμότητα
2. ενισχύσεις για μικροκαλλιεργητές
3. συμπληρωματική εισοδηματική στήριξη (για τη βιωσιμότητα και για γεωργούς νεαρής ηλικίας)
4. οικολογικά προγράμματα (για το κλίμα, το περιβάλλον και την καλή διαβίωση των ζώων)
5. συνδεδεμένη εισοδηματική στήριξη
6. ειδικές ενισχύσεις ανά καλλιέργεια
7. τομεακές παρεμβάσεις
8. έργα αγροτικής ανάπτυξης

1.4 Ανακεφαλαίωση

Με την πάροδο των χρόνων, η ΚΑΠ έχει αναθεωρηθεί πολλές φορές για να ανταποκριθεί στις νέες προκλήσεις και απαιτήσεις. Οι μεταρρυθμίσεις της ΚΑΠ αποσκοπούν στη δημιουργία ενός πιο ευέλικτου και αποτελεσματικού πλαισίου που θα επιτρέψει την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων, προωθώντας ταυτόχρονα την αειφορία, την καινοτομία και την κοινωνική συνοχή στον αγροτικό τομέα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παρόλα αυτά η εφαρμογή της νέας ΚΑΠ από την 1η Ιανουαρίου 2023 έως σήμερα έχει καταδείξει ότι υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω βελτιώσεις με κύριο γνώμονα την απλοποίηση των πολιτικών και την παροχή μεγαλύτερης ευελιξίας στους αγρότες.

Στα πλαίσια της παρούσας εργασίας θα παρουσιαστεί η ΚΑΠ 2023-2027 που τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2023 και θα διερευνηθεί η ανάγκη για μεταρρυθμίσεις στα στρατηγικά πλαίσια της ΚΑΠ 2023-2027 που εγκρίθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την στήριξη των γεωργών και των ενδιαφερόμενων φορέων της υπαίθρου στις 27 χώρες μέλη της ΕΕ.

Συγκεκριμένα, θα εξεταστεί η επίδραση διάφορων παραγόντων που έχουν ληφθεί υπόψη στη διαμόρφωση της ΚΑΠ 2023-2027 και οι κυριότεροι εξ αυτών είναι οι ακόλουθοι (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2024α):

- **Περιβαλλοντικές και κλιματικές προκλήσεις:** Η κλιματική αλλαγή και η υποβάθμιση του περιβάλλοντος απαιτούν την υιοθέτηση βιώσιμων γεωργικών πρακτικών. Η νέα ΚΑΠ πρέπει να προσαρμοστεί ώστε να μειώσει τις εκπομπές

αερίων του θερμοκηπίου, να προστατεύσει τη βιοποικιλότητα και να προωθήσει τη διαχείριση των φυσικών πόρων με βιώσιμο τρόπο.

- **Κοινωνικοοικονομικές ανισότητες:** Οι αγροτικές περιοχές αντιμετωπίζουν προκλήσεις όπως η γήρανση του πληθυσμού, η αποχώρηση των νέων και η ανεργία. Η αναθεωρημένη ΚΑΠ πρέπει να προωθήσει την κοινωνική συνοχή και την οικονομική ανάπτυξη στις αγροτικές περιοχές, ενισχύοντας τις ευκαιρίες απασχόλησης και την ποιότητα ζωής.
- **Τεχνολογική πρόοδος:** Η πρόοδος στην ψηφιακή τεχνολογία και η γεωργία ακριβείας μπορούν να συμβάλουν στη βελτίωση της αποδοτικότητας και της παραγωγικότητας των αγροτικών εκμεταλλεύσεων. Η νέα ΚΑΠ πρέπει να ενθαρρύνει την υιοθέτηση καινοτομιών και τεχνολογικών λύσεων στον αγροτικό τομέα.
- **Αλλαγές στην καταναλωτική ζήτηση:** Οι καταναλωτές απαιτούν περισσότερο ποιοτικά και ασφαλή τρόφιμα, που να παράγονται με υπεύθυνο τρόπο ως προς το περιβάλλον και την υγεία. Η ΚΑΠ πρέπει να ανταποκριθεί σε αυτές τις απαιτήσεις, προωθώντας πρακτικές που εξασφαλίζουν την παραγωγή ασφαλών και υψηλής ποιότητας προϊόντων.
- **Διεθνής ανταγωνισμός και εμπορικές συμφωνίες:** Οι αλλαγές στις παγκόσμιες αγορές και οι εμπορικές συμφωνίες επηρεάζουν τον αγροτικό τομέα της ΕΕ. Η ΚΑΠ πρέπει να προσαρμοστεί ώστε να διασφαλίσει την ανταγωνιστικότητα των Ευρωπαϊών αγροτών σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον.
- **Οικονομική βιωσιμότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων:** Πολλοί αγρότες αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες, με αποτέλεσμα να εγκαταλείπουν τη γεωργία. Η ΚΑΠ πρέπει να παρέχει επαρκή οικονομική στήριξη και να προωθεί τη δημιουργία νέων και βιώσιμων επιχειρηματικών μοντέλων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΚΑΠ 2023-2027 ΣΤΗΝ

ΕΛΛΑΔΑ

2.1. Εισαγωγή

Το Στρατηγικό Σχέδιο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής 2023-2027 (ΣΣ ΚΑΠ 2023-2027) αποτελεί το βασικό εργαλείο για την υλοποίηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στοχεύει στην ανάπτυξη της ελληνικής γεωργίας και την στροφή προς ένα παραγωγικό μοντέλο που θα βοηθά τους αγρότες και όσους διαβιούν και βιοπορίζονται στις αγροτικές περιοχές της χώρας, να αντιμετωπίσουν τις νέες οικονομικές, περιβαλλοντικές και κλιματικές προκλήσεις (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, 2022, σελ. 4-11).

Μεταξύ των βασικών στόχων του ΣΣ ΚΑΠ για την περίοδο 2023-2027, συμπεριλαμβάνονται η στήριξη της βιώσιμης ανάπτυξης του αγρο-διατροφικού τομέα μέσω της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας και της διασφάλισης βιώσιμων αγροτικών εισοδημάτων, καθώς και η προστασία των αγροτικών περιοχών παράλληλα με την επίτευξη των περιβαλλοντικών και κλιματικών στόχων που έχουν τεθεί σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, 2022)

Το Στρατηγικό Σχέδιο, μέσω των παρεμβάσεων που προωθεί, εξυπηρετεί το σύνολο των ευρωπαϊκών στόχων της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής για την περίοδο 2023-2027 και ταυτόχρονα προωθεί τις εθνικές επιδιώξεις για την ανανέωση του εργατικού δυναμικού στον πρωτογενή τομέα, την αύξηση της συμμετοχής των γεωργών σε συλλογικές οργανώσεις, τη βελτίωση της παραγωγικότητας στον αγρο-διατροφικό τομέα, την αναβάθμιση των δεξιοτήτων των εργαζομένων και την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών αδυναμιών της ελληνικής γεωργίας. (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, 2022)

Επίσης, ενισχύει την κτηνοτροφία, ενσωματώνοντας τις απαιτήσεις της «στρατηγικής από το αγρόκτημα στο πιάτο» για τη μείωση της χρήσης αντιβιοτικών στα παραγωγικά ζώα και τη βελτίωση της ευζωίας τους, καθώς και τον στόχο για την παραγωγή γεωργικών προϊόντων υψηλής διατροφικής αξίας μέσω της μείωσης της χρήσης λιπασμάτων και φυτοπροστατευτικών προϊόντων και της αύξησης των

εκτάσεων όπου εφαρμόζεται η βιολογική γεωργία. (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, 2022)

Η αύξηση της παραγωγικότητας του αγροτικού τομέα και η μείωση του περιβαλλοντικού και κλιματικού αποτυπώματος, προϋποθέτει την αξιοποίηση σύγχρονων τεχνολογιών σε όλο τον κύκλο παραγωγής. Αυτό απαιτεί τη διάχυση της γνώσης και τη σύνδεση της αγροτικής έρευνας και τεχνολογίας, με την παραγωγή. Με την εφαρμογή του Συστήματος Γεωργικής Γνώσης και Καινοτομίας (AKIS), τη χρήση Συμβουλευτικών Υπηρεσιών και τη ριζική αναβάθμιση των Προγραμμάτων Κατάρτισης, επιχειρείται η κάλυψη των ελλείψεων που παρουσιάζει η χώρα σε αυτούς τους τομείς. (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, 2022)

Επιπλέον, η απλοποίηση των διαδικασιών και η μείωση της γραφειοκρατίας είναι ένας κοινός στόχος τόσο της ΕΕ όσο και των κρατών μελών, και μπορεί να επιτευχθεί μέσω σημαντικών παρεμβάσεων, όπως η Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού. (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, 2022)

Το ΣΣ ΚΑΠ της χώρας περιλαμβάνει όλες τις απαραίτητες παρεμβάσεις της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, για την επίτευξη των καταγεγραμμένων και ιεραρχημένων αναγκών στον τομέα της ανάπτυξης του αγροτικού τομέα και των αγροτικών περιοχών, όπως προέκυψαν από την ανάλυση SWOT και επικυρώθηκαν μέσω της ευρείας δημόσιας διαβούλευσης. (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, 2022)

Το Στρατηγικό Σχέδιο συγχρηματοδοτείται από την ΕΕ και τον κρατικό προϋπολογισμό. Οι πόροι της ΕΕ προέρχονται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ) για τη χρηματοδότηση των αποσυνδεδεμένων και συνδεδεμένων ενισχύσεων (άμεσες ενισχύσεις - Πυλώνας 1) και των Τομεακών Προγραμμάτων, καθώς και από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) για τη χρηματοδότηση παρεμβάσεων αγροτικής ανάπτυξης (Πυλώνας 2). (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, 2022)

2.2 Η επίτευξη των ειδικών στόχων της ΚΑΠ

Για την επίτευξη των ειδικών στόχων της ΚΑΠ έχουν επιλεγεί οι ακόλουθοι συνδυασμοί παρεμβάσεων με βάση το εγκεκριμένο ΣΣ ΚΑΠ 2023-2027 της Ελλάδας (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, 2022).

2.2.1 Διασφάλιση βιώσιμου γεωργικού εισοδήματος

Για τη διασφάλιση ενός βιώσιμου αγροτικού εισοδήματος θεσπίζονται οι εξής κύριες παρεμβάσεις (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, 2022):

(α) Η βασική ενίσχυση (BISS) που χορηγείται σε ενεργούς γεωργούς που πληρούν τις υποχρεώσεις της αιρεσιμότητας.

(β) Η αναδιανεμητική ενίσχυση (CRISS), που εφαρμόζεται πρώτη φορά στην Ελλάδα από το 2023 και συμβάλλει στη βελτίωση της οικονομικής βιωσιμότητας των μικρομεσαίων αγροτικών εκμεταλλεύσεων. Αυτές οι εκμεταλλεύσεις ενδέχεται να επηρεαστούν από τη σταδιακή σύγκλιση, με ορίζοντα το 2026, για την εξίσωση της αξίας των δικαιωμάτων σε περιφερειακό αγρονομικό επίπεδο, με την εφαρμογή της εσωτερικής σύγκλισης της μοναδιαίας αξίας των δικαιωμάτων. Το αποτέλεσμα είναι αφενός, η πιο δίκαιη κατανομή των παρεχόμενων ενισχύσεων στους αγρότες και αφετέρου η μείωση της άνιση κατανομής των άμεσων ενισχύσεων μεταξύ των αγρονομικών περιφερειών και καλλιιεργειών.

(γ) Συμπληρωματικά στις ανωτέρω παρεμβάσεις εφαρμόζεται και η ενίσχυση σε αγρότες ορεινών και μειονεκτικών περιοχών (ANCs), καθώς και των περιοχών με ειδικά μειονεκτήματα του Πυλώνα 2.

Με τις ανωτέρω παρεμβάσεις επιδιώκεται η βελτίωση της οικονομικής βιωσιμότητας των αγροτικών εκμεταλλεύσεων. Η συνεχόμενη στήριξη του αγροτικού εισοδήματος θα διασφαλίσει τη διαρκή παραγωγή αγροτικών προϊόντων, συμβάλλοντας στην επισιτιστική επάρκεια, τη διατήρηση της απασχόλησης και την παραγωγή εισοδήματος στις γεωργικές περιοχές. Έτσι, εξασφαλίζεται η οικονομική και κοινωνική συνοχή της χώρας μέσα από την ενίσχυση της ζωτικότητας των αγροτικών περιοχών.

Η βασική και η αναδιανεμητική ενίσχυση απορροφούν το 38,3% της κοινοτικής συνδρομής του Στρατηγικού Σχεδίου και το 52,4 % του Πυλώνα 1.

2.2.2 Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας

Για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του αγροδιατροφικού τομέα επιχειρούνται οι ακόλουθες παρεμβάσεις των Πυλώνων 1 και 2 (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, 2022):

(α) Οι παρεμβάσεις των συνδεδεμένων ενισχύσεων (VCS) που ενεργοποιούνται μέσω του Πυλώνα 1 με σκοπό την ενίσχυση των γεωργικών εισοδημάτων σε συγκεκριμένους τομείς υψηλής σημαντικότητας για το ελληνικό αγρο-διατροφικό σύστημα, τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και την εξασφάλιση υψηλής ποιότητας και σταθερής παραγωγής πρώτων υλών για τις βιομηχανίες τροφίμων και ποτών, εξασφαλίζοντας τη διατροφική και επισιτιστική ασφάλεια.

Οι συνδεδεμένες ενισχύσεις αντιστοιχούν στο 9% των πόρων του ΣΣ και το 14% των άμεσων ενισχύσεων, ενώ ειδική ενίσχυση δίνεται για την παραγωγή βαμβακιού, ύψους 919 εκατομμυρίων ευρώ που αντιστοιχεί στο 7% της κοινοτικής συνδρομής του ΣΣ.

(β) Μέσω του Πυλώνα 2 παρέχονται χρηματοδοτικές ενισχύσεις για την υλοποίηση επενδύσεων σε αγροτικές εκμεταλλεύσεις και επιχειρήσεις πρώτης μεταποίησης και εμπορίας αγροτικών προϊόντων με τελικό προϊόν που περιλαμβάνεται στο Παράρτημα I της Συνθήκης της ΕΕ. Οι επενδύσεις αυτές έχουν στόχο την αύξηση της παραγωγικότητας και της οικονομικής αποδοτικότητας των εκμεταλλεύσεων και επιχειρήσεων, και η στροφή στην παραγωγή προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας τόσο για την κάλυψη των αυξημένων αναγκών της χώρας σε νωπά και μεταποιημένα διατροφικά προϊόντα, όσο και την ενίσχυση των εξαγωγών.

Παράλληλα με τις ιδιωτικές επενδύσεις λειτουργούν και οι δημόσιες επενδύσεις που αφορούν κυρίως την κατασκευή νέων ή την αναβάθμιση υφιστάμενων αρδευτικών υποδομών.

Οι παρεμβάσεις του Πυλώνα 2 που σχετίζονται άμεσα με την ανταγωνιστικότητα, με την χρηματοδότηση ιδιωτικών επενδυτικών σχεδίων, απορροφούν το 14,7% των κοινοτικών πόρων.

Επιπλέον, θα πρέπει να συνυπολογιστούν οι πόροι που διατίθενται για πράσινες και ψηφιακές επενδύσεις, καθώς και για την προστασία από τις φυσικές καταστροφές.

Συνολικά, οι δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις αντιπροσωπεύουν το 26% των πόρων του Πυλώνα 2.

2.2.3 Βελτίωση της θέσης των αγροτών στην αλυσίδα αξίας

Η βελτίωση της θέσης των αγροτών στην αλυσίδα αξίας επιτυγχάνεται με την ενίσχυση της διαπραγματευτικής τους δύναμης, που προκύπτει από τη δημιουργία οικονομιών κλίμακας, τη μείωση του κόστους και την ποιοτική αναβάθμιση της

παραγωγής, καθώς και από την πιστοποίηση, σήμανση, τυποποίηση και καθετοποίηση των προϊόντων που παράγονται. (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, 2022)

Η συμμετοχή σε συλλογικά σχήματα θεωρείται απαραίτητη για την αντιμετώπιση των νέων συνθηκών στην παγκόσμια αγορά γεωργικών προϊόντων και τροφίμων, δεδομένου και του μικρού μεγέθους των ελληνικών αγροτικών εκμεταλλεύσεων. Μέσω του Πυλώνα 2 ενθαρρύνεται η δημιουργία νέων συλλογικών σχημάτων με την παροχή ενισχύσεων σε ομάδες και οργανώσεις παραγωγών, έτσι ώστε οι αγρότες να αντιμετωπίσουν από κοινού τις προκλήσεις των αγορών και να ενισχύσουν τη θέση τους στην αλυσίδα αξίας του αγροδιατροφικού τομέα, επιλύοντας τα διαρθρωτικά προβλήματα, όπως το αυξημένο κόστος παραγωγής, το μικρό όγκο παραγωγής, τη δυσκολία πρόσβασης σε σύγχρονο μηχανολογικό εξοπλισμό, την αδυναμία τυποποίησης των παραγόμενων προϊόντων και την αναζήτηση νέων αγορών.

Επιπλέον, τα επιχειρησιακά προγράμματα του Πυλώνα 1 που απευθύνονται σε οργανώσεις παραγωγών που ήδη λειτουργούν και ενώσεις οργανώσεων παραγωγών στους τομείς των οπωροκηπευτικών, του ελαιόλαδου και της επιτραπέζιας ελιάς, του μελιού και του οίνου, συμβάλλουν στην επίτευξη του στόχου της βελτίωσης στις θέσεις των αγροτών στην αλυσίδα αξίας.

Συνολικά, οι παρεμβάσεις που εξυπηρετούν αυτόν τον στόχο αντιστοιχούν στο 2,8% των πόρων του Στρατηγικού Σχεδίου.

2.2.4 Περιβαλλοντικοί και κλιματικοί στόχοι

Οι περιβαλλοντικοί και κλιματικοί στόχοι του Στρατηγικού Σχεδίου είναι (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, 2022):

- (α) η συμβολή στη μείωση και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.
- (β) η ορθολογική και αποτελεσματική διαχείριση φυσικών πόρων, δηλαδή το νερό, ο αέρας και το έδαφος,
- (γ) και η προστασία της βιοποικιλότητας.

Σύμφωνα με τις περιβαλλοντικές απαιτήσεις του Κανονισμού (ΕΕ) 2021/2115, το ΣΣ της ΚΑΠ δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην επίτευξη των τριών ειδικών στόχων για το περιβάλλον και το κλίμα, μέσω της νέας Πράσινης Αρχιτεκτονικής.

Τα τρία βασικά στοιχεία της Πράσινης Αρχιτεκτονικής είναι τα εξής:

- **Η ενισχυμένη αιρεσιμότητα** καθορίζει τη γραμμή βάσης για τους αγρότες που λαμβάνουν ενισχύσεις από την ΚΑΠ και αποτελείται από κανονιστικές

απαιτήσεις διαχείρισης (SMR) και πρότυπα για τη διατήρηση της γης σε καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση (GAEC). Μέσω του ΣΣ, η Ελλάδα θα εφαρμόσει ένα σύστημα ενισχυμένης αιρεσιμότητας, βελτιώνοντας τις ήδη υπάρχουσες πρακτικές καλής γεωργικής και περιβαλλοντικής κατάστασης, ενώ ταυτόχρονα θα ενσωματώσει ορισμένες από τις υπάρχουσες απαιτήσεις του «Πρασινίσματος» της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου.

- **Τα οικολογικά σχήματα** είναι νέα εθελοντικά, ετήσια γεωργο-περιβαλλοντικά προγράμματα για την ενίσχυση των περιβαλλοντικών και κλιματικών αποτελεσμάτων των ενισχύσεων του Πυλώνα 1 της ΚΑΠ και για την εφαρμογή τους θα διατεθεί το 25% του προϋπολογισμού των άμεσων ενισχύσεων του Πυλώνα 1 της ΚΑΠ στην Ελλάδα, προσφέροντας στους αγρότες μια σειρά από απλά και πρακτικά μέτρα που μπορούν να εφαρμόσουν στις εκμεταλλεύσεις τους κάθε χρόνο. Ο κύριος στόχος είναι η μεγιστοποίηση της συμμετοχής των αγροτών στην επίτευξη κλιματικών και περιβαλλοντικών βελτιώσεων σε όλες τις καλλιεργούμενες εκτάσεις.

Τα οικολογικά σχήματα που θα εφαρμοστούν στις τρεις αγρονομικές περιφέρειες της χώρας (αροτραίες, δενδρώδεις, βοσκότοποι) περιλαμβάνουν:

- ✓ Χρήση ανθεκτικών και προσαρμοσμένων ειδών και ποικιλιών στην κλιματική αλλαγή.
- ✓ Επέκταση της εφαρμογής περιοχών οικολογικής εστίασης.
- ✓ Εφαρμογή βελτιωμένων πρακτικών φυτοκάλυψης με παράλληλη ενίσχυση της βιοποικιλότητας.
- ✓ Εφαρμογές κυκλικής οικονομίας στη γεωργία.
- ✓ Βελτίωση αγροδοσικών οικοσυστημάτων πλούσιων σε στοιχεία του τοπίου.
- ✓ Ενίσχυση παραγωγών για την εφαρμογή μεθόδων γεωργίας ακριβείας με τη χρήση εργαλείων/εφαρμογών διαχείρισης εισροών και παρακολούθησης περιβαλλοντικών παραμέτρων.
- ✓ Περιβαλλοντική διαχείριση κτηνοτροφικών συστημάτων.
- ✓ Διατήρηση και βελτίωση καλλιεργειών σε εκτάσεις με αναβαθμίδες.
- ✓ Διατήρηση μεθόδων βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας.
- ✓ Προστασία και διατήρηση τοπίων και γεωργικών συστημάτων υψηλής περιβαλλοντικής αξίας.

- **Οι παρεμβάσεις για το κλίμα και το περιβάλλον του Πυλώνα 2** κατηγοριοποιούνται ως εξής:
 - ✓ **Παροχή ενισχύσεων σε παραγωγούς:** Αυτές οι ενισχύσεις αποσκοπούν στην αντιστάθμιση του πρόσθετου κόστους και της απώλειας εισοδήματος που προκύπτουν από τις αυξημένες περιβαλλοντικές δεσμεύσεις και γεωργικές πρακτικές και περιλαμβάνουν την προστασία της άγριας ζωής στις προστατευόμενες περιοχές (π.χ. ορνιθοπανίδα, άγρια θηλαστικά) και του αγροτικού τοπίου, τη μείωση της χρήσης φυτοπροστατευτικών μέσω εναλλακτικών μεθόδων φυτοπροστασίας, την προστασία των γενετικών πόρων στη γεωργία και κτηνοτροφία, την μετάβαση σε βιολογικές πρακτικές καλλιέργειας και εκτροφής, τη δάσωση γεωργικών γαιών και την ενίσχυση της βιοποικιλότητας και προσαρμογή των δασών στην κλιματική αλλαγή.
 - ✓ **Παροχή ενισχύσεων σε παραγωγούς ορεινών και μειονεκτικών περιοχών (ANCs) και περιοχών με ειδικά μειονεκτήματα:** Αυτές οι ενισχύσεις στοχεύουν στη διατήρηση του γεωργικού εισοδήματος και στη συνέχιση της γεωργικής δραστηριότητας στις περιοχές αυτές, συμβάλλοντας στην προστασία από τη διάβρωση των εδαφών, στη διατήρηση του αγροτικού τοπίου και της βιοποικιλότητας. Ειδικά στις Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) του δικτύου NATURA 2000, στοχεύουν επίσης στην προσαρμογή των δασών στην κλιματική αλλαγή.
 - ✓ **Δημόσιες και Ιδιωτικές Επενδύσεις για το Περιβάλλον και το Κλίμα.** Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται: α) οι επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις για την εξοικονόμηση νερού, την εξοικονόμηση ενέργειας, την παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (ΑΠΕ) και την απόκτηση εξοπλισμού για την προστασία από φυσικές καταστροφές και ακραία καιρικά φαινόμενα, β) οι δημόσιες επενδύσεις για την ορθολογική διαχείριση των υδάτων, όπως η κατασκευή ταμιευτήρων και ο εκσυγχρονισμός αρδευτικών δικτύων για μείωση των απωλειών και την πρόληψη και αποκατάσταση ζημιών σε δάση από βιοτικά και αβιοτικά αίτια, συμπεριλαμβανομένων των δασικών πυρκαγιών, και γ) οι επενδύσεις για την προστασία άγριων θηλαστικών και των οικοτόπων τους και την προστασία του εδάφους.

Οι ενισχύσεις σε αγρότες για γεωργικές και περιβαλλοντικές δεσμεύσεις του Πυλώνα 2 και τα οικολογικά σχήματα του Πυλώνα 1 αντιστοιχούν στο 19% της κοινοτικής συνδρομής του Στρατηγικού Σχεδίου. Επιπλέον, **για την επίτευξη των περιβαλλοντικών και κλιματικών στόχων του σχεδίου, διατίθεται το 26,6% των πόρων του ΣΣ**, αν συμπεριληφθεί και ο προϋπολογισμός των παρεμβάσεων για την υποστήριξη της γεωργικής δραστηριότητας σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, που βοηθά στην προστασία της βιοποικιλότητας και στην αντιμετώπιση της διάβρωσης του εδάφους.

2.2.5 Η δημογραφική ανανέωση

Ο στόχος της δημογραφικής ανανέωσης των εργαζομένων στη γεωργία επιτυγχάνεται μέσω:

- Πυλώνα 1, με παροχή «Συμπληρωματικής Εισοδηματικής Ενίσχυσης σε Νέους Γεωργούς» (CIS-YF).
- Πυλώνα 2, με παροχή ενίσχυσης για την αρχική εγκατάσταση των νέων γεωργών.

(Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, 2022)

Με την παροχή ενισχύσεων σε νέους αγρότες καθίσταται ο αγροτικός τομέας πιο ελκυστικός για τους νέους, κάτι που είναι πολύ σημαντικό λόγω της δυσμενούς δημογραφικής σύνθεσης στον τομέα της γεωργίας και της αυξημένης ανεργίας των νέων στην Ελλάδα. Ο στόχος αυτός, είναι πολύ σημαντικός για τη βιωσιμότητα του αγροτικού τομέα και των αγροτικών περιοχών στην χώρα και το γεγονός αυτό αποδεικνύεται από τη χρηματοδοτική βαρύτητα των προαναφερόμενων παρεμβάσεων, οι οποίες αντιστοιχούν το 5,5% των πόρων του ΣΣ ΚΑΠ. Αυτό το ποσοστό ξεπερνά την ελάχιστη δέσμευση του 3% που προβλέπεται από το κανονιστικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τονίζοντας τη σημασία της δημογραφικής ανανέωσης των εργαζόμενων στον αγροτικό τομέα και γενικότερα στις αγροτικές περιοχές για την χώρα μας.

2.2.6 Προώθηση απασχόλησης, ισότητα, κοινωνική ένταξη, τοπική ανάπτυξη

Για την επίτευξη του ειδικού στόχου του ΣΣ ΚΑΠ που αφορά στην προώθηση της απασχόλησης, της ανάπτυξης, της ισότητας των φύλων (αναφορικά και με την συμμετοχή των γυναικών στον αγροτικό τομέα), της κοινωνικής ένταξης και της τοπικής

ανάπτυξης στις αγροτικές περιοχές, εφαρμόζονται κυρίως τα προγράμματα για τις τοπικές στρατηγικές (LEADER). (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, 2022)

Με το πρόγραμμα LEADER προωθείται η αειφόρος ανάπτυξη των γεωργικών περιοχών, δίνοντας λύση στα οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά προβλήματα των περιοχών αυτών. Αποτελεί μια νέα προσέγγιση στην πολιτική αγροτικής ανάπτυξης της Ένωσης, βασισμένη στη μεθοδολογία «από κάτω προς τα πάνω». Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή του, βασίζεται στην παροχή υποστήριξης για την ανάπτυξη των τοπικών επιχειρήσεων και την ενίσχυση των δημόσιων υποδομών και επενδύσεων, με σκοπό την εξυπηρέτηση του πληθυσμού των αγροτικών περιοχών.

Οι αγροτικές περιοχές παρουσιάζουν μεγάλη διαφοροποίηση στις ανάγκες τους, και επιπλέον πληθαίνουν τα απρόβλεπτα γεγονότα που επηρεάζουν αρνητικά τις περιοχές αυτές, όπως για παράδειγμα η πανδημία COVID-19, οι πυρκαγιές και τα ακραία καιρικά φαινόμενα λόγω της κλιματικής αλλαγής. Για το λόγο αυτό θα προωθηθούν οι συνεργατικές δράσεις και πρωτοβουλίες περιβαλλοντικής και κοινωνικής διάστασης. Επίσης, θα εφαρμοστούν οι πολιτικές για τα «Έξυπνα Χωριά» για να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα των μικρών υποπεριοχών των περιοχών LEADER. Για το πρόγραμμα LEADER και τη βελτίωση των υποδομών (π.χ. αγροτικοί δρόμοι), θα δοθεί ποσοστό 7,1% από τους πόρους του Πυλώνα 2, που αντιστοιχεί στο 2% των πόρων του Στρατηγικού Σχεδίου.

2.2.7 Παραγωγή προϊόντων υψηλής διατροφικής αξίας

Η παραγωγή υγιεινών και υψηλής διατροφικής αξίας προϊόντων αποτελεί έναν ακόμη ειδικό στόχο του στρατηγικού σχεδίου που επιτυγχάνεται με δύο κύριους τρόπους (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, 2022):

(α) Με την αύξηση των αγροτικών εκμεταλλεύσεων που ασχολούνται με βιολογικές καλλιέργειες, τις αγροπεριβαλλοντικές παρεμβάσεις του Πυλώνα 2 και τα οικολογικά σχήματα του Πυλώνα 1, με στόχο την περιορισμένη χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων.

(β) Με την εφαρμογή παρεμβάσεων για την χορήγηση αποζημιώσεων σε κτηνοτρόφους που χρησιμοποιούν πρακτικές που ξεπερνούν τις κανονιστικές υποχρεώσεις αναφορικά με την καλή διαβίωση των ζώων και την περιορισμένη χρήση αντιβιοτικών.

Για τον στόχο αυτό μπορεί να διατεθεί συνολικά έως και το 11,3% των πόρων του Πυλώνα 2.

2.2.8 Η αναβάθμιση των δεξιοτήτων, AKIS και ψηφιοποίηση

Για την προώθηση της καινοτομίας, την διάδοση της γνώσης και τον εκσυγχρονισμό του αγρο-διατροφικού τομέα, δημιουργείται για πρώτη φορά στην Ελλάδα ένα ολοκληρωμένο Σύστημα Γεωργικής Γνώσης και Καινοτομίας (AKIS). Για το σκοπό αυτό θα συνεργαστούν μέσω του νέου ολοκληρωμένου συστήματος AKIS, οι Γεωργικές Συμβουλευτικές Υπηρεσίες, τα Ευρωπαϊκά και Εθνικά Δίκτυα της ΚΑΠ και η Ευρωπαϊκή Σύμπραξη Καινοτομίας. (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, 2022)

Μέσω του μηχανισμού του AKIS, οι αγρότες θα μπορούν να ενημερώνονται για τις νέες μεθόδους και τις καινοτομίες του πρωτογενή τομέα, καθώς και να αποκτήσουν νέες γνώσεις και δεξιότητες. Επιπλέον, μπορεί να διασφαλιστεί η αμφίδρομη επικοινωνία, και τα ερευνητικά αποτελέσματα θα μπορούν να διαδίδονται άμεσα σε όλους τους ενδιαφερόμενους που απασχολούνται στον αγροτικό τομέα. (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, 2022)

Με τις παρεμβάσεις του Πυλώνα 2 παρέχονται γεωργικές συμβουλές, ενημερωτικά προγράμματα και προγράμματα κατάρτισης, και χρηματοδοτούνται οι συνεργασίες αγροτών και ερευνητών μέσω της Ευρωπαϊκής Σύμπραξης Καινοτομίας (ΕΣΚ). Επιπλέον, προωθούνται δικτυώσεις μέσω του Εθνικού Αγροτικού Δικτύου, καθιστώντας το AKIS λειτουργικό. Για αυτές τις δράσεις μπορεί να διατεθεί μέχρι το 7% των πόρων του Πυλώνα 2. (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, 2022)

Ο ψηφιακός μετασχηματισμός του αγροτικού τομέα και η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών εκμεταλλεύσεων της χώρας, θεμελιώνονται με τις παρεμβάσεις στον τομέα της ψηφιοποίησης. Επιπλέον, το περιβαλλοντικό προφίλ των αγροτικών εκμεταλλεύσεων βελτιώνεται με τις επενδύσεις στη γεωργία ακριβείας, και ταυτόχρονα αντιμετωπίζονται οι συνέπειες της κλιματικής αλλαγής και αυξάνεται η αποτελεσματικότητα και η αποδοτικότητα των εισροών του αγροτικού τομέα. (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, 2022)

Η προώθηση της καινοτομίας και η αύξηση της παραγωγής του γεωργικού τομέα επιτυγχάνεται με την παροχή της δυνατότητας στους αγρότες να εκπαιδευτούν και να

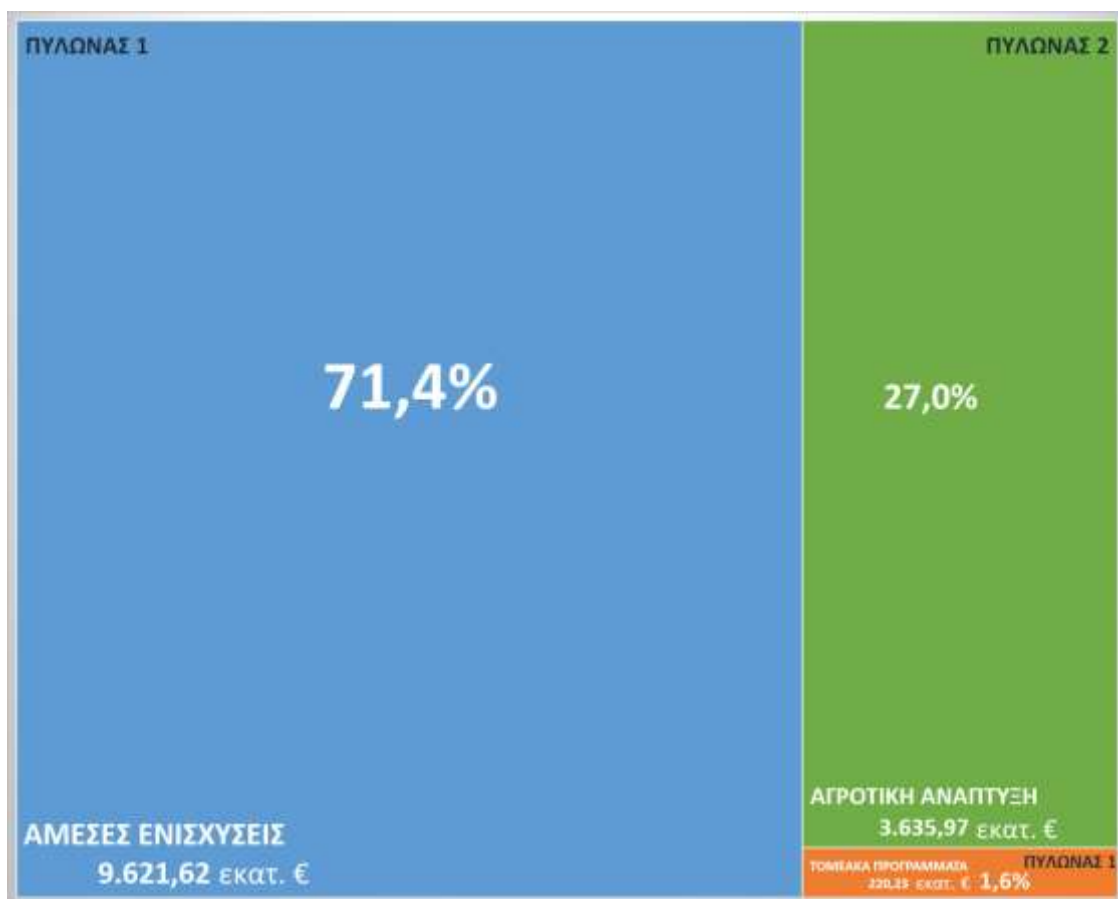
καταρτιστούν στις Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών. Η δυνατότητα παρακολούθησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων απευθύνεται τόσο στους γεωργούς, όσο και στους συμβούλους και πραγματοποιείται μέσω του συστήματος AKIS. Επιπλέον, πιστοποιημένοι σύμβουλοι μπορούν να εργαστούν ως Διαμεσολαβητές Καινοτομίας, παρέχοντας υπηρεσίες υποστήριξης καινοτομίας και συμμετέχοντας στη διάδοση της γνώσης. (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, 2022)

Επιπρόσθετα, για την επίτευξη του στόχου της μείωσης του διοικητικού φόρτου, της απλοποίησης των διαδικασιών και της παροχής έγκυρης ενημέρωσης στους αγρότες, είναι απαραίτητη η βελτίωση των πληροφοριακών συστημάτων, αλλά και η ενοποίηση των βάσεων δεδομένων και των μητρώων που τηρούνται από τις αρμόδιες εθνικές αρχές. (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, 2022)

2.3 Η χρηματοδοτική κατανομή του ΣΣ ΚΑΠ 2023-2027

Η χρηματοδότηση μέσω ενωσιακής συμμετοχής κατανέμεται στους τρεις βασικούς τύπους Παρεμβάσεων του ΣΣ ΚΑΠ 2023-2027 όπως φαίνεται στο Σχήμα 2.1. (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, 2022, σελ. 12-15).

Οι άμεσες ενισχύσεις και τα τομεακά προγράμματα ανήκουν στον Πυλώνα 1 και χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ), ενώ **η αγροτική ανάπτυξη** ανήκει στον Πυλώνα 2 και χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ). Το σύνολο του προϋπολογισμού του ΣΣ ΚΑΠ 2023-2027 για την Ελλάδα ανέρχεται σε **13.477,81 εκατ. €**.

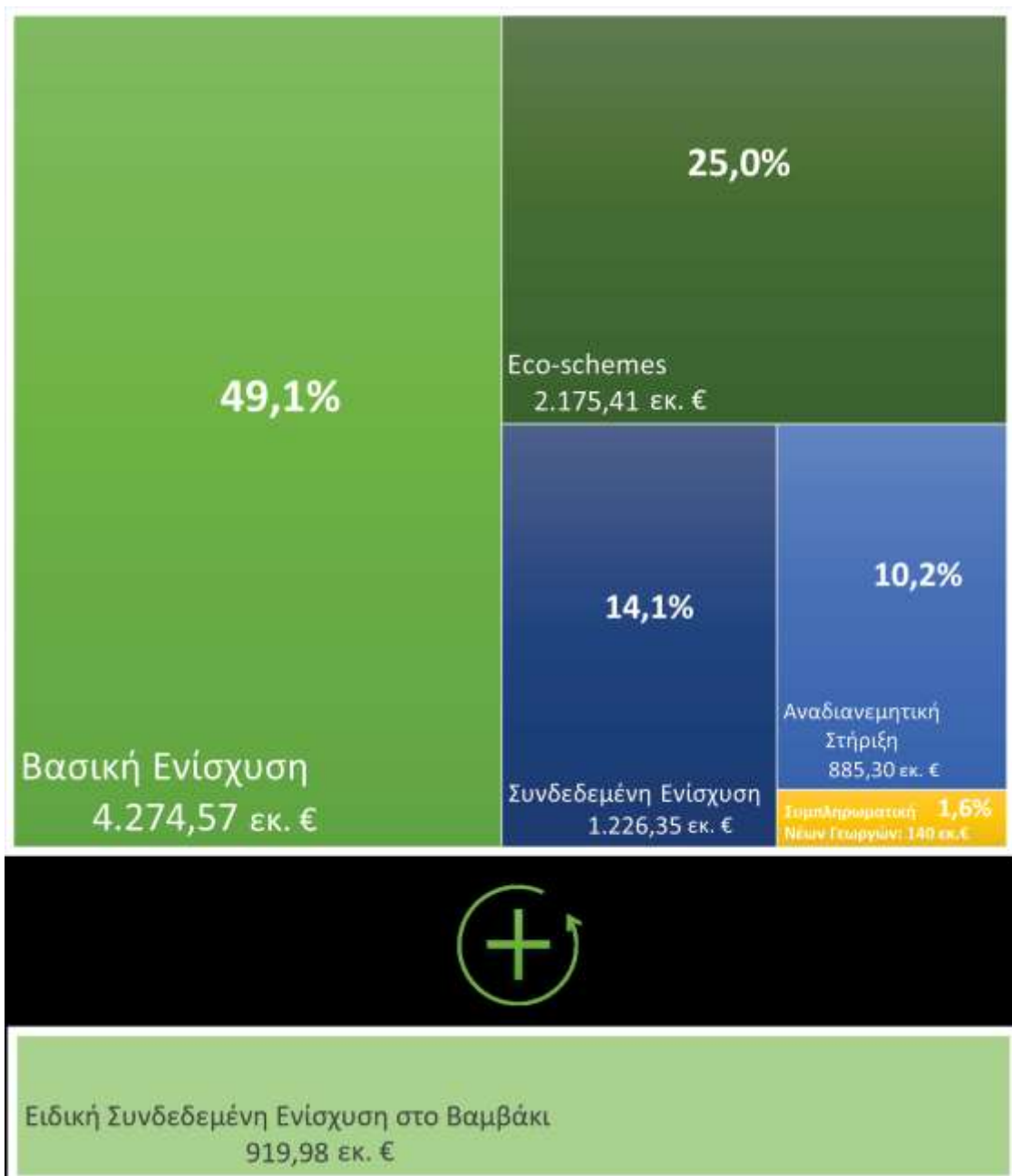
Πηγή: Συνοπτικό κείμενο Εγκεκριμένου Στρατηγικού Σχεδίου της ΚΑΠ 2023-2027, για πολίτες

Διάγραμμα 2.1

Χρηματοδοτική κατανομή ΣΣ ΚΑΠ 2023-2027

2.3.1 Οι άμεσες ενισχύσεις του Πυλώνα 1

Για την χρηματοδότηση των Παρεμβάσεων των Άμεσων Ενισχύσεων του ΣΣ ΚΑΠ 2023-2027, διατίθενται από τους κοινοτικούς πόρους, αν αφαιρέσουμε το ποσοστό 10% των άμεσων ενισχύσεων που μεταφέρθηκε στην αγροτική ανάπτυξη, τα ποσά του Διαγράμματος 2.2, ενώ ο συνολικός προϋπολογισμός των άμεσων ενισχύσεων αν αφαιρέσουμε την ειδική ενίσχυση για το βαμβάκι ανέρχεται σε 8.701,84 εκατ. €. (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, 2022)

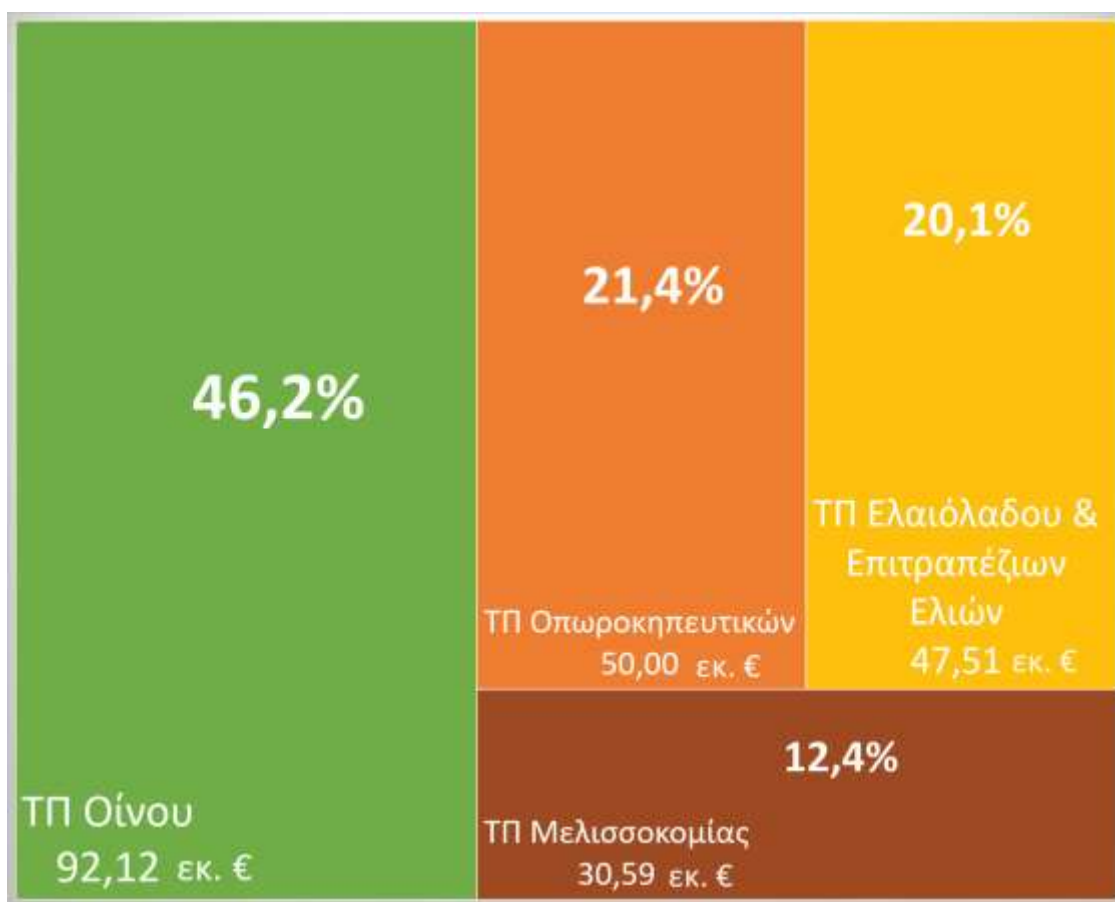
Πηγή: Συνοπτικό κείμενο Εγκεκριμένου Στρατηγικού Σχεδίου της ΚΑΠ 2023-2027, για Πολίτες

Διάγραμμα 2.2

Χρηματοδοτική κατανομή Άμεσων Ενισχύσεων

2.3.2 Τα τομεακά προγράμματα του Πυλώνα 1

Για την χρηματοδότηση των τεσσάρων βασικών Παρεμβάσεων των Τομεακών Προγραμμάτων του στρατηγικού σχεδίου, διατίθενται συνολικά 220,23 εκατ. € από τους κοινοτικούς πόρους, όπως αναλύεται στο Διάγραμμα 2.3. (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, 2022)

Πηγή: Συνοπτικό κείμενο Εγκεκριμένου Στρατηγικού Σχεδίου της ΚΑΠ 2023-2027, για Πολίτες

Διάγραμμα 2.3

Χρηματοδοτική κατανομή Τομεακών Προγραμμάτων

2.3.3 Η αγροτική ανάπτυξη του Πυλώνα 2

Για την χρηματοδότηση των βασικών τύπων Παρεμβάσεων της Αγροτικής Ανάπτυξης του ΣΣ ΚΑΠ 2023-2027, διατίθενται συνολικά 3.635,97 εκατ. € από τους κοινοτικούς πόρους και σε αυτά συμπεριλαμβάνονται οι πόροι για την Τεχνική Βοήθεια που ανέρχονται σε 57,5 εκατ. €, όπως αναλύεται στο Διάγραμμα 2.4. (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, 2022)

Πηγή: Συνοπτικό κείμενο Εγκεκριμένου Στρατηγικού Σχεδίου της ΚΑΠ 2023-2027, για Πολίτες

Διάγραμμα 2.4

Χρηματοδοτική κατανομή Αγροτικής Ανάπτυξης

2.4 Ανακεφαλαίωση

Στο κεφάλαιο αυτό, παρουσιάστηκαν οι στόχοι, τα εργαλεία επίτευξής τους και η τεκμηρίωση για την τήρηση των αυξημένων απαιτήσεων της νέας ΚΑΠ, στο πλαίσιο της πράσινης αρχιτεκτονικής, που αποτυπώνει την αυξημένη περιβαλλοντική και κλιματική διάσταση της ΚΑΠ με βάση την «Πράσινη Συμφωνία», την στρατηγική «Από το Αγρόκτημα στο Πιάτο» και την στρατηγική για την «Βιοποικιλότητα».

Επιπλέον, παρουσιάζονται τα οικονομικά δεδομένα του στρατηγικού σχεδίου της ΚΑΠ για την περίοδο 2023-2027 και αναλύεται η χρηματοδοτική κατανομή στις βασικές παρεμβάσεις, των άμεσων ενισχύσεων, των τομεακών προγραμμάτων και της αγροτικής ανάπτυξης. (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, 2022)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΣΥΝΟΨΗ ΤΩΝ ΣΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΠ 2023-2027

3.1 Εισαγωγή

Η νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική για την περίοδο 2023-27 τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2023. Αυτή η ημερομηνία σηματοδοτεί την έναρξη υλοποίησης των 28 εγκεκριμένων στρατηγικών σχεδίων ΚΑΠ στις 27 χώρες της ΕΕ (κάθε κράτος μέλος της ΕΕ έχει ένα στρατηγικό σχέδιο, εκτός από το Βέλγιο, το οποίο έχει δύο, ένα για τη Φλάνδρα και ένα για τη Βαλονία). (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023)

Τα στρατηγικά σχέδια για την ΚΑΠ αποτελούν ένα ενιαίο εργαλείο σχεδιασμού και με τη θέσπισή τους στις 27 χώρες της ΕΕ, άλλαξε ο προσανατολισμός της εφαρμογής της ΚΑΠ από τη συμμόρφωση στις επιδόσεις. Έτσι, τα κράτη μέλη χρησιμοποίησαν τα μέσα της ΚΑΠ και των δύο ταμείων (άμεσες ενισχύσεις, παρεμβάσεις σε συγκεκριμένους τομείς της αγοράς και στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης) για να σχεδιάσουν μια συνεκτική παρέμβαση για καθέναν από τους 10 ειδικούς στόχους που ορίζονται στον Κανονισμό (ΕΕ) 2021/2115 για τα ΣΣ ΚΑΠ. Αυτό βασίστηκε σε αναλύσεις των πλεονεκτημάτων, των αδυναμιών, των ευκαιριών και των απειλών (SWOT analysis) των αντίστοιχων περιοχών τους, καθώς και των σχετικών αναγκών τους. Μετά από δομημένο διάλογο, η Επιτροπή αξιολόγησε τα υποβληθέντα σχέδια και απέστειλε τις παρατηρήσεις της σε κάθε κράτος μέλος, πριν εγκρίνει τα αναθεωρημένα προσχέδια μέχρι τα τέλη του 2022. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023)

Τον Νοέμβριο του 2023, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε την αξιολόγηση της υλοποίησης των στρατηγικών σχεδίων ΚΑΠ σε σχέση με τους στόχους της πολιτικής. Η έκθεση COM (2023) 707 final της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2023), βασίζεται στα δεδομένα των εθνικών σχεδίων ΚΑΠ και σε ποιοτικές εκτιμήσεις για τις πιθανές επιπτώσεις των επιλογών που έγιναν από τα κράτη μέλη της ΕΕ. Η προκαταρκτική αυτή αξιολόγηση συνοψίζει τις συνεισφορές των κρατών μελών στις προγραμματισμένες παρεμβάσεις για την επίτευξη των ειδικών στόχων της ΚΑΠ και των έξι στόχων της Πράσινης Συμφωνίας σε επίπεδο ΕΕ, που αφορούν σε δικαιότερο εισόδημα για τους αγρότες και διατήρηση της ζωτικότητας των αγροτικών περιοχών, το περιβάλλον και

την δράση για το κλίμα, καθώς και την κοινωνική βιωσιμότητα και τις προσδοκίες της κοινωνίας, όπως η καλή μεταχείριση των ζώων.

Η έκθεση επισημαίνει, επίσης, τομείς όπου θα μπορούσε να επιτευχθεί υψηλότερο επίπεδο φιλοδοξίας ή όπου θα μπορούσαν να εφαρμοστούν καλύτερες πρακτικές σε μεγαλύτερο βαθμό.

Επιπλέον, η έκθεση αυτή αποτελεί ένα στάδιο της ευρύτερης διαδικασίας αξιολόγησης των επιδόσεων της ΚΑΠ, σύμφωνα με τα συμπεράσματα από την εφαρμογή της ΚΑΠ την περίοδο 2014-2020, όπως περιγράφονται στην αντίστοιχη έκθεση επιδόσεων της Επιτροπής. Επιπρόσθετες πληροφορίες θα αντληθούν από: i) τα δεδομένα εφαρμογής της ΚΑΠ σε επίπεδο δικαιούχων από το έτος 2025, ii) την αξιολόγηση του νέου μοντέλου υλοποίησης το έτος 2025, iii) τις ενδιάμεσες αξιολογήσεις το έτος 2026, iv) τις ετήσιες εκθέσεις επιδόσεων κάθε κράτους μέλους, και v) την εκ των υστέρων αξιολόγηση το έτος 2031.

3.2 Σύνοψη των 28 στρατηγικών σχεδίων για την ΚΑΠ

Με βάση την προαναφερόμενη έκθεση θα παρουσιάσουμε τη σύνοψη των στρατηγικών σχεδίων για την ΚΑΠ 2023-2027 για τον πρώτο χρόνο εφαρμογής της, καθώς και την κοινή προσπάθεια για την επίτευξη των στόχων της (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

3.2.1 Εξασφάλιση της επισιτιστικής ασφάλειας

Βασικό εργαλείο για την στήριξη της βιωσιμότητας των αγροτικών εκμεταλλεύσεων παραμένει η **αποσυνδεδεμένη εισοδηματική στήριξη** που περιλαμβάνεται τόσο στον κανονισμό για τα στρατηγικά σχέδια της ΚΑΠ όσο και στα ίδια τα στρατηγικά σχέδια. Παρά την πρόοδο που παρατηρείται στον εκσυγχρονισμό και την ενοποίηση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, το **αγροτικό εισόδημα** παραμένει σημαντικά χαμηλότερο από τον μέσο μισθό της υπόλοιπης οικονομίας. Αν και τα κέρδη από την αγορά είναι η κύρια πηγή αγροτικού εισοδήματος, η στήριξη της ΚΑΠ εξακολουθεί να παίζει σημαντικό ρόλο σε πολλούς τομείς και κράτη μέλη, αντιστοιχώντας στο 23% του αγροτικού εισοδήματος κατά μέσο όρο το έτος 2020. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023)

Ένα από τα βασικά στοιχεία της ΚΑΠ, σύμφωνα με το άρθρο 39 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποτελεί η χρηματοδοτική στήριξη των

αγροτών για την εξασφάλιση ενός δίκαιου βιοτικού επιπέδου. Οι **άμεσες ενισχύσεις** εξακολουθούν να αποτελούν το κύριο χρηματοδοτικό εργαλείο των στρατηγικών σχεδίων της ΚΑΠ με βάση τα προκαθορισμένα κονδύλια των εθνικών προϋπολογισμών για την περίοδο 2023-2027. Γενικά, τα στρατηγικά σχέδια της ΚΑΠ καταδεικνύουν μια σημαντική κοινή προσπάθεια για τη στήριξη του αγροτικού εισοδήματος, τη διασφάλιση μιας δικαιότερης κατανομής αυτής της στήριξης στις μικρότερες αγροτικές εκμεταλλεύσεις και τη μείωση των εισοδηματικών ανισοτήτων στους πιο ευάλωτους τομείς και σε περιοχές που μειονεκτούν. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023)

Σε όλα τα στρατηγικά σχέδια, η στήριξη μέσω άμεσων ενισχύσεων χορηγείται με βάση τις προϋποθέσεις για την περιβαλλοντικά βιώσιμη γεωργία (**ενισχυμένη αιρεσιμότητα**), που κατά βάση είναι πιο απαιτητικές σε σύγκριση με την προηγούμενη περίοδο της ΚΑΠ (2014-2022). Η στήριξη αυξάνεται όσον αφορά στους ευάλωτους τομείς, μειονεκτούσες περιοχές και ομάδες όπως οι μικροκαλλιεργητές και οι νεότεροι γεωργοί. Τα εργαλεία εισοδηματικής στήριξης συνεισφέρουν στην επισιτιστική ασφάλεια και στη συνέχιση της αγροτικής δραστηριότητας σε όλες τις γεωγραφικές περιοχές, συμβάλλοντας μακροπρόθεσμα στη διατήρηση των θέσεων εργασίας σε απομακρυσμένες αγροτικές περιοχές, στη στήριξη τομέων και γεωργικών πρακτικών, και την επιβράδυνση της εγκατάλειψης της γης και της ελάττωσης του πληθυσμού στις αγροτικές περιοχές. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023)

Το μερίδιο των αγροτικών εκτάσεων που χρηματοδοτούνται αναμένεται ελαφρά αυξημένο σε σύγκριση με την προηγούμενη περίοδο της ΚΑΠ, παρά την μείωση των κονδυλίων για την περίοδο 2023-2027, καλύπτοντας το 89% των αγροτικών εκτάσεων της κοινότητας που υπόκεινται σε αιρεσιμότητα. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023)

Η αυξημένη φιλοδοξία για δικαιοσύνη στο νομοθετικό πλαίσιο της ΕΕ, οδήγησε στην προσπάθεια σύγκλισης των επιπέδων εισοδηματικής στήριξης, και έτσι όλα τα κράτη μέλη, εκτός από πέντε, προβλέπεται να φτάσουν στο ίδιο επίπεδο βασικής εισοδηματικής στήριξης για τη βιωσιμότητα ανά εκτάριο (ενιαίος συντελεστής BISS) έως το έτος 2027. Παράλληλα, με την αύξηση των πόρων για τη συμπληρωματική αναδιανεμητική εισοδηματική στήριξη για τη βιωσιμότητα (CRISS) ενισχύονται άμεσα οι μικρότερες και μεσαίες αγροτικές εκμεταλλεύσεις. Έτσι, οι πρόσθετες άμεσες ενισχύσεις ανά εκτάριο για επιλέξιμες μικρές αγροτικές εκμεταλλεύσεις αυξάνονται στα περισσότερα κράτη μέλη. Η υποχρεωτική αναδιανομή της εισοδηματικής στήριξης είχε σαν αποτέλεσμα την αύξηση του συνολικού χρηματοδοτικού κονδυλίου που

προορίζονται για αναδιανεμητικούς σκοπούς της CRISS σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο της ΚΑΠ, και φθάνοντας το **10,7% των άμεσων ενισχύσεων**, με περισσότερα από **20 δις. ευρώ** για άμεσες ενισχύσεις που απευθύνονται σε μικρότερες αγροτικές εκμεταλλεύσεις. Στα στρατηγικά σχέδια έντεκα χωρών, το αναδιανεμητικό αποτέλεσμα επιτεύχθηκε μέσω της επιβολής ανώτατων ορίων ή μείωσης των βασικών και άλλων ενισχύσεων που δίνονται σε μεγαλύτερες αγροτικές εκμεταλλεύσεις. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023)

Για τις **αγροτικές εκμεταλλεύσεις που βρίσκονται σε μειονεκτικές περιοχές** εφαρμόζεται ένα πρότυπο σε όλη την ΕΕ για τη συμπλήρωση της εισοδηματικής στήριξης, ώστε να αντισταθμίζεται το μεγαλύτερο κόστος παραγωγής για τα τρόφιμα και τις ζωοτροφές στις περιοχές που επηρεάζονται από αντίξοες εφαιδικές, κλιματικές ή άλλες συνθήκες. Η εν λόγω στήριξη αντιμετωπίζει τον κίνδυνο εγκατάλειψης της γης στις περιοχές αυτές και συμβάλλει ώστε η χρήση της γης να είναι επωφελής για το περιβάλλον και τη βιοποικιλότητα. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023)

Με την εξασφάλιση ενός ελάχιστου επιπέδου εισοδήματος στους δικαιούχους της ΚΑΠ, οι άμεσες ενισχύσεις συμβάλλουν επίσης στη σταθεροποίηση του αγροτικού εισοδήματος. Τα κράτη μέλη επιλέγουν πιο στοχευμένα εργαλεία για να αντιμετωπίσουν την εισοδηματική αστάθεια. Σχεδόν όλα τα στρατηγικά σχέδια για την ΚΑΠ διαθέτουν λιγότερο από το 2% των συνολικών δαπανών τους σε εργαλεία διαχείρισης κινδύνου. Παρόλο που το ποσοστό των εκμεταλλεύσεων που λαμβάνουν στήριξη μέσω εργαλείων διαχείρισης κινδύνου θα αυξηθεί, αυτό καλύπτει μόλις το 14% των συνολικών αγροτικών εκμεταλλεύσεων της ΕΕ, και αφορά σε ένα μικρό αριθμό κρατών μελών. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023)

Η αργή ανάπτυξη ή ακόμα και στασιμότητα της γεωργικής παραγωγικότητας παραμένει πρόβλημα σε πολλά κράτη μέλη, σε συνδυασμό και με το υψηλό κόστος εργασίας και γης. Η **αύξηση της παραγωγικότητας** και η **αξιοποίηση καινοτόμων πρακτικών και τεχνολογιών** αποτελούν προτεραιότητα για τα στρατηγικά σχέδια της ΚΑΠ. Περίπου το 4% των αγροτικών εκμεταλλεύσεων της ΕΕ που αντιστοιχεί σε 400.000 δικαιούχους θα λάβουν στήριξη για παραγωγικές επενδύσεις εντός της αγροτικής εκμετάλλευσης. Το γεγονός ότι σε όλα τα στρατηγικά σχέδια της ΚΑΠ περιλαμβάνεται τέτοιου είδους στήριξη, υποδεικνύει την αυξημένη κοινή προσπάθεια για τον εκσυγχρονισμό των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών και κλιματικών

προκλήσεων και της ευζωίας των ζώων. Σημαντικές κρίνονται και οι επενδύσεις για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και τη βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών για την ενίσχυση της παραγωγικότητας. Η στήριξη για επενδύσεις στην συνεργασία, στην επιμόρφωση των αγροτών και την αξιοποίηση ψηφιακών εργαλείων και συστημάτων παραμένει σχετικά χαμηλή. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023)

Η **στήριξη για χρηματοδοτικά μέσα** αυξήθηκε σε σχέση με το παρελθόν και θα φτάσει σε 1 δισ. ευρώ, διευκολύνοντας την πρόσβαση σε επενδύσεις, εστιάζοντας σε μικροκαλλιεργητές, νεαρούς γεωργούς, συνεταιρισμούς και οργανώσεις παραγωγών. Μέσα από τα στρατηγικά σχέδια της ΚΑΠ διακρίνονται οι διαφορετικές πραγματικότητες που επικρατούν στα κράτη μέλη, καθώς και οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν ορισμένοι τομείς για να παραμείνουν βιώσιμοι και να ανταποκριθούν στις ανάγκες της κοινωνίας. Σε αυτό το πλαίσιο προσφέρεται στοχευμένα, η **συνδεδεμένη εισοδηματική στήριξη** στους τομείς του βοείου, του πρόβειου και του μοσχαρίσιου κρέατος, καθώς και των γαλακτοκομικών προϊόντων, γιατί διαφορετικά θα σημείωναν ζημιά. Η στήριξη αυτή θα συμβάλει θετικά στη βιοποικιλότητα, διατηρώντας την εκτατική γεωργία, και όσον αφορά την πραγματική επίπτωση της συνδεδεμένης εισοδηματικής στήριξης στο κλίμα, αυτή θα αξιολογηθεί μετά την εφαρμογή του μέτρου. Άλλοι τομείς που επωφελούνται από τη συνδεδεμένη εισοδηματική στήριξη είναι επίσης, οι πρωτεϊνούχες καλλιέργειες, τα οπωροκηπευτικά και ορισμένοι άλλοι.

Μέσω της συνδεδεμένης εισοδηματικής στήριξης θα ωφεληθεί το 21% των αγροτικών εκμεταλλεύσεων της ΕΕ, ποσοστό υψηλότερο από την προηγούμενη περίοδο, με μέση ετήσια χρηματοδοτική κατανομή αυξημένη κατά 6% σε σύγκριση με το 2022. Κατά τον πρώτο χρόνο εφαρμογής της ΚΑΠ, το 7% των συνολικών δημόσιων δαπανών της κατευθύνεται αποκλειστικά σε αυτό το εργαλείο. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023)

Παρά την τάση οι γεωργοί να λαμβάνουν μειούμενο μερίδιο της προστιθέμενης αξίας στην ΕΕ, η χρήση εργαλείων για τη βελτίωση της θέσης τους στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων μέσω των στρατηγικών σχεδίων της ΚΑΠ είναι περιορισμένη, όπως φαίνεται από την περιορισμένη κατανομή πόρων και τη χρήση εργαλείων συνεργασίας και συντονισμού. Η αυξημένη στήριξη της ΚΑΠ για συμμετοχή σε ομάδες και οργανώσεις παραγωγών, τοπικές αγορές, μικρές αλυσίδες εφοδιασμού και συστήματα ποιότητας, απευθύνεται σε ποσοστό μόλις 8% των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, δηλαδή σε περίπου

760.000 εκμεταλλεύσεις, ενώ η στήριξη σε αναγνωρισμένες οργανώσεις παραγωγών οπωροκηπευτικών παραμένει σημαντική. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023)

Ωστόσο, η στήριξη σε άλλους τομείς μέσω ειδικών τομεακών προγραμμάτων, που κατέστη δυνατή για πρώτη φορά στο πλαίσιο της μεταρρυθμισμένης ΚΑΠ, είναι περιορισμένη. Παρά τις χρηματοδοτικές προσπάθειες στήριξης συγκεκριμένων τομέων, τα στρατηγικά σχέδια της ΚΑΠ δεν περιλαμβάνουν συστηματικά τομεακές στρατηγικές για την αντιμετώπιση των μακροπρόθεσμων τομεακών προκλήσεων. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023)

3.2.2 Κλίμα, φυσικοί πόροι και βιοποικιλότητα

Σύμφωνα με την έκθεση της Επιτροπής, κατά την εκτίμηση των αναγκών τους, τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν σε μεγάλο βαθμό τις σημαντικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η γεωργία και οι αγροτικές περιοχές σχετικά με το **κλίμα**, το **περιβάλλον** και τη **βιοποικιλότητα**. Τα στρατηγικά σχέδια για την ΚΑΠ περιλαμβάνουν συνδυασμούς υποχρεώσεων, όπως η ενισχυμένη αιρεσιμότητα, αλλά και εθελοντικών παρεμβάσεων που στοχεύουν στην ενίσχυση της εφαρμογής γεωργικών πρακτικών που μπορούν να μειώσουν τις αρνητικές επιπτώσεις και να ωφελήσουν το κλίμα, τους φυσικούς πόρους και τη βιοποικιλότητα με διάφορους τρόπους (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023, σελ. 6-12).

Στα στρατηγικά σχέδια της ΚΑΠ προβλέπονται οι ορισμοί για την αγροτική δραστηριότητα, την αγροτική έκταση, τα επιλέξιμα εκτάρια κ.α., που αποτελούν τη βάση για τη στήριξη της ΚΑΠ και καθορίζουν ορισμένες ελάχιστες υποχρεώσεις. Συγκριτικά με το παρελθόν, μπορεί να υπάρξει καλύτερη απόκριση στις προκλήσεις για τη βιοποικιλότητα και το κλίμα, καθώς το νομικό πλαίσιο ευνοεί ορισμένα επωφελή για τη φύση σχέδια ή συγκεκριμένες επωφελείς δραστηριότητες, όπως η καλλιέργεια ελωδών γαιών και τα αγροφωτοβολταϊκά, σε επιλέξιμες περιοχές που δεν είναι πρωτίστως αγροτικές, διασφαλίζοντας έτσι τη στήριξη και την προστασία τους. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023)

Με βάση την ενισχυμένη αιρεσιμότητα, για το 89% των αγροτικών εκτάσεων της ΕΕ, θα ισχύουν αυστηρότερα πρότυπα γεωργικών πρακτικών ως προϋπόθεση για τη λήψη εισοδηματικής στήριξης. Για κάποιους αγρότες, αυτό σηματοδοτεί σημαντική αλλαγή, καθώς τα νέα πρότυπα είναι πιο απαιτητικά σε σύγκριση με τις «οικολογικές πρακτικές»

της προηγούμενης περιόδου, οι οποίες υποστηρίζονταν με το 30% των άμεσων ενισχύσεων. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023)

Εθελοντικά, κάποιοι γεωργοί μπορούν να εφαρμόζουν πιο φιλόδοξες πρακτικές και πέρα από τις απαιτήσεις της αιρεσιμότητας, που θα αντιμετωπίζουν τις κρίσιμες πιέσεις στους φυσικούς πόρους, το κλίμα και τη βιοποικιλότητα και θα ανταμείβονται για την υιοθέτηση αυτών των πρακτικών. Οι δράσεις αυτές θα χρηματοδοτηθούν με το 32% των δημόσιων δαπανών που προβλέπονται στα στρατηγικά σχέδια της ΚΑΠ, δηλαδή με 97,6 δισ. ευρώ. Η δαπάνη αυτή αναλύεται σε 44,7 δισ. ευρώ για τη στήριξη (ετήσια ή πολυετή) που αφορά τη βελτίωση των γεωργικών πρακτικών μέσω οικολογικών προγραμμάτων και σε 33,2 δισ. ευρώ για τη στήριξη των δεσμεύσεων για περιβαλλοντική, κλιματική και άλλη διαχείριση στον αγροτικό τομέα. Επιπλέον, 8,6 δισ. ευρώ θα δοθούν σε στοχευμένες επενδύσεις και 9,4 δισ. ευρώ για τη στήριξη περιοχών με φυσικούς και άλλους περιορισμούς, καθώς τα μέτρα αυτά μπορούν να συμβάλουν έμμεσα στη διατήρηση της βιοποικιλότητας μέσω του περιορισμού της εγκατάλειψης της γης. Επειδή, η αξιοποίηση αυτής της στήριξης είναι εθελοντική, η συνεισφορά της θα μπορέσει να αξιολογηθεί μετά την υλοποίησή της. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023)

Τα ΣΣ της ΚΑΠ αποτελούν ένα σημαντικό εργαλείο, αλλά όχι το μοναδικό, για την επιτυχία των στόχων της ΕΕ όσον αφορά την **στρατηγική «Από το αγρόκτημα στο πιάτο»** και την **στρατηγική για τη βιοποικιλότητα**, καθώς βασίζονται και σε άλλα ευρωπαϊκά και εθνικά μέσα. Πέρα από τη βιολογική γεωργία, τα στρατηγικά σχέδια της ΚΑΠ γενικά δεν καθορίζουν ποσοτικούς στόχους για τα παραπάνω, καθώς δεν υπάρχει νομική υποχρέωση και σε ορισμένες περιπτώσεις παρουσιάζονται μεθοδολογικές και τεχνικές δυσκολίες. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023)

Από το 1990, οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου από τη γεωργία έχουν μειωθεί περισσότερο από 20% στην ΕΕ. Παρά το γεγονός ότι οι εκπομπές ήταν πιο σταθερές την τελευταία δεκαετία, η αποδοτικότητα των εκροών έχει αυξηθεί, δηλαδή οι εκπομπές δεν είναι χαμηλότερες ανά μονάδα παραγωγής. Για να ενισχυθεί η συμβολή της γεωργίας στους κλιματικούς στόχους της ΕΕ, σχεδιάστηκαν πολλαπλές δράσεις στο πλαίσιο των ΣΣ ΚΑΠ για τις πηγές εκπομπών και τις καταβόθρες διοξειδίου του άνθρακα. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023)

Μέσω των στρατηγικών σχεδίων της ΚΑΠ γίνονται σημαντικές προσπάθειες για να υιοθετηθούν πρακτικές δέσμευσης και αποθήκευσης του διοξειδίου του άνθρακα στο έδαφος και στη βιομάζα, με μεικτή αιρεσιμότητα και με την πλήρη εφαρμογή της

προστασίας υγροτόπων και τυρφώνων σε όλα τα κράτη μέλη μέχρι το 2025. Επιπλέον, προωθούνται εθελοντικές παρεμβάσεις για τη διατήρηση και διαχείριση μόνιμων λειμώνων, υγροτόπων και τυρφώνων, καθώς και τη στήριξη της αγροδοασοκομίας και των χαρακτηριστικών του τοπίου. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023)

Οι βελτιώσεις στις πρακτικές του οργώματος, της εδαφοκάλυψης και της αμειψισποράς, λόγω αιρεσιμότητας, αύξησαν τις φιλοδοξίες για βελτίωση της διαχείρισης των θρεπτικών ουσιών με τη χρηματοδότηση εθελοντικών δράσεων. Η στήριξη για τη μειωμένη χρήση ανόργανων λιπασμάτων, με στόχο περίπου το 15% της γεωργικής γης της ΕΕ, καθώς και οι επενδύσεις για τη γεωργία ακριβείας, συμβάλλουν καθοριστικά στη μείωση των εκπομπών N₂O. Συνολικά, το 35% των αγροτικών εκτάσεων της ΕΕ αναμένεται να επωφεληθεί από εθελοντικές δράσεις για τη δέσμευση του διοξειδίου του άνθρακα και τη μείωση των εκπομπών N₂O (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Τα στρατηγικά σχέδια της ΚΑΠ βοηθούν στη διατήρηση των αποθεμάτων άνθρακα, αλλά και των παραδοσιακών τοπίων, μέσω της στήριξης των συστημάτων εκτατικής κτηνοτροφίας, ενώ παράλληλα βελτιώνουν την αυτονομία στις ζωοτροφές και τις οικονομικές δραστηριότητες σε περιθωριακές εκτάσεις που σε άλλη περίπτωση δεν θα μπορούσαν να καλλιεργηθούν. Σε πολλά στρατηγικά σχέδια για την ΚΑΠ αναγνωρίζεται η ανάγκη μείωσης των εκπομπών του ζωικού κεφαλαίου, ειδικά του μεθανίου από τα μηρυκαστικά, και προσφέρεται στήριξη για επενδύσεις στη βελτίωση της αποθήκευσης και διαχείρισης της κοπριάς, στον εξοπλισμό διασποράς υδαρούς κοπριάς με χαμηλές εκπομπές και στους αναερόβιους χωνευτήρες, καθώς και στήριξη για γενετικές βελτιώσεις. Λιγότερα από τα μισά στρατηγικά σχέδια λαμβάνουν άλλη σημαντική στήριξη, όπως για υπαίθρια βοσκή και βελτίωση των σχεδίων σίτισης, θέτοντας διαφορετικούς στόχους για τη μείωση των εκπομπών μεθανίου ή αμμωνίας στο 2,4% των κτηνοτροφικών μονάδων της ΕΕ. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023)

Οι στόχοι για αύξηση της βιώσιμης παραγωγής ενέργειας μέσω των ΣΣ ΚΑΠ επιτυγχάνονται κυρίως με τη στήριξη της χρήσης αγροφωτοβολταϊκών και τις επενδύσεις στην παραγωγή βιομεθανίου. Όμως, λόγω της σχετικά μικρής συνεισφοράς (1.556 MW) κατά τη διάρκεια της πρώτης περιόδου, τα στρατηγικά σχέδια δρουν μόνο συμπληρωματικά σε σχέση με τα μέτρα εκτός της ΚΑΠ. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023)

Τα συνολικά αποτελέσματα της συμβολής των εργαλείων των στρατηγικών σχεδίων της ΚΑΠ στον μετριασμό των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής είναι δύσκολο να

αξιολογηθούν στο στάδιο πρώτης εφαρμογής και πρέπει να εξεταστούν σε συνδυασμό με τα εθνικά εργαλεία και τα μέσα σχεδιασμού για το κλίμα, στο πλαίσιο του αναβαθμισμένου κανονισμού LULUCF, Καν. (ΕΕ) 2018/841 και του αναβαθμισμένου κανονισμού για τον επιμερισμό των προσπαθειών, Καν. (ΕΕ) 2018/842. Το 2023, τα κράτη μέλη αξιολόγησαν την ανάγκη επανεξέτασης των στρατηγικών σχεδίων τους για την ΚΑΠ υπό το πρίσμα των νέων στόχων των κανονισμών LULUCF και επιμερισμού των προσπαθειών, με σκοπό να αξιολογηθούν οι δυνατότητες μετριασμού που προσφέρουν τα ΣΣ ΚΑΠ ενόψει των πιο φιλόδοξων κλιματικών στόχων. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023)

Στα ΣΣ ΚΑΠ αναγνωρίζεται γενικά η ανάγκη ενίσχυσης της ανθεκτικότητας του αγροτικού τομέα απέναντι στην κλιματική αλλαγή και της προετοιμασίας για ακραία καιρικά φαινόμενα και υδατογενείς κινδύνους. Αυτό περιλαμβάνει τη χρήση ζωικού κεφαλαίου και καλλιεργειών προσαρμοσμένων στην κλιματική αλλαγή. Τα στρατηγικά σχέδια δείχνουν τη δυνατότητα βελτίωσης της ανθεκτικότητας μέσω της δέσμευσης διοξειδίου του άνθρακα, της προστασίας του εδάφους και των διαφοροποιημένων τοπίων. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023, σελ. 8-9)

Σχετικά με τη λειψυδρία και τις ξηρασίες, που αποτελούν αυξανόμενο πρόβλημα σε πολλές περιοχές της ΕΕ, τα στρατηγικά σχέδια για την ΚΑΠ δίνουν έμφαση σε επενδύσεις για την αποθήκευση νερού και την άρδευση. Το 4,5 % των αγροτικών εκτάσεων της ΕΕ θα χρησιμοποιηθεί στη βελτίωση του υδατικού ισοζυγίου μέσω πρακτικών που βασίζονται στο έδαφος, ενώ κάποια κράτη μέλη αντιμετωπίζουν τις μεγαλύτερες ανάγκες τους εκτός των στρατηγικών σχεδίων της ΚΑΠ. Οι προσεγγίσεις για την προσαρμογή στη μείωση των διαθέσιμων υδάτων και την εξασφάλιση μακροπρόθεσμης ανθεκτικότητας, μέσω λύσεων όπως η κατακράτηση υδάτων στο τοπίο και η χρήση καλλιεργειών με χαμηλές ανάγκες σε νερό, θα πρέπει να ενισχυθούν και να ενσωματωθούν καλύτερα στον μακροπρόθεσμο σχεδιασμό. Σημαντικές θα είναι και οι δράσεις εκτός της ΚΑΠ, όπως τα σχέδια για τη διαχείριση των λεκανών απορροής ποταμών, την αντιμετώπιση της ξηρασίας και την προσαρμογή. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023)

Στα στρατηγικά σχέδια καταβάλλονται σημαντικές προσπάθειες για την προστασία του εδάφους, με έμφαση στη διάβρωση και την περιεκτικότητα σε οργανική ύλη, καθώς και για τη διαχείριση των θρεπτικών ουσιών και την ποιότητα των υδάτων, σε μικρότερο βαθμό. Συγκριτικά με το παρελθόν, οι απαιτήσεις έχουν αυξηθεί, ζητώντας μεγαλύτερη

κάλυψη του εδάφους, βελτιωμένες πρακτικές οργώματος και αμειψισποράς, καθώς και ευρύτερες ζώνες ανάσχεσης κατά μήκος των υδάτινων ρευμάτων. Επίσης, περιλαμβάνουν κανονιστικές απαιτήσεις για τη διαχείριση της ρύπανσης από φωσφορικά άλατα. Στα περισσότερα κράτη μέλη, οι περιοχές που στοχεύουν τα εθελοντικά μέτρα για τη βελτίωση της ποιότητας του εδάφους έχουν αυξηθεί σημαντικά **(από 15 % το 2021 σε 47 % των αγροτικών εκτάσεων της ΕΕ)**. Ορισμένα από αυτά τα μέτρα αποτρέπουν άμεσα ή έμμεσα τις απώλειες θρεπτικών ουσιών και βελτιώνουν την ποιότητα των υδάτων. Τα περισσότερα στρατηγικά σχέδια εξετάζουν επίσης την ποιότητα του αέρα, εστιάζοντας σε επενδύσεις και πρακτικές χρήσης θρεπτικών **ουσιών** που μειώνουν τις εκπομπές αμμωνίας, αν και με περιορισμένη κάλυψη γης σε 6 % των αγροτικών εκτάσεων της ΕΕ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Η συμβολή των στρατηγικών σχεδίων στην επίτευξη του στόχου της στρατηγικής «Από το αγρόκτημα στο πιάτο», που αφορά στην εφαρμογή μεθόδων βιολογικής γεωργίας στο 25 % των γεωργικών εκτάσεων της ΕΕ μέχρι το 2030, είναι σημαντική. Μέχρι το 2027, εκτιμάται ότι το ποσοστό της αγροτικής έκτασης της ΕΕ που θα έχει λάβει στήριξη για εφαρμογή της βιολογικής γεωργίας μέσω ενός στρατηγικού σχεδίου για την ΚΑΠ, θα ανέλθει σε 10% σε σύγκριση με το 5,6 % το έτος 2020. Η επίτευξη αυτού του στόχου ενισχύεται επίσης από τη στήριξη των επενδύσεων και της προώθησης, καθώς και από την κατάρτιση και τις συμβουλές στους παραγωγούς βιολογικών προϊόντων. Συμπληρωματικές εθνικές πρωτοβουλίες, που υλοποιούνται στο πλαίσιο των εθνικών σχεδίων δράσης για τη βιολογική παραγωγή, συμβάλλουν στην ανάπτυξη ικανοτήτων, την ανάπτυξη της αγοράς και τις δημόσιες συμβάσεις, ενισχύοντας την επίτευξη του στόχου της ΕΕ. Σε κάποιες χώρες της ΕΕ, οι επιδιώξεις που έχουν ανακοινωθεί για τον συγκεκριμένο στόχο κυμαίνονται από το 5 % έως το 30 % των γεωργικών εκτάσεων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Τα στρατηγικά σχέδια της ΚΑΠ δείχνουν να μπορούν να συμβάλλουν στην επίτευξη του στόχου της στρατηγικής «Από το αγρόκτημα στο πιάτο», για τη μείωση του κινδύνου από τη χρήση των χημικών φυτοφαρμάκων κατά 50 % έως το 2030. Η υποχρεωτική αμειψισπορά, η οποία απαιτείται από την ενισχυμένη αιρεσιμότητα, βοηθά στην εφαρμογή της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας (IPM) στις αρόσιμες εκτάσεις της ΕΕ. Επιπλέον, άλλες υποχρεώσεις αιρεσιμότητας, όπως η απαγόρευση της χρήσης φυτοφαρμάκων κατά μήκος υδάτινων ρευμάτων και η απαίτηση διατήρησης της γης υπό αγρανάπαυση και των χαρακτηριστικών τοπίου που βοηθούν στην καταπολέμηση των

επιβλαβών οργανισμών, παίζουν σημαντικό ρόλο. Η μείωση θα ενισχυθεί περαιτέρω με στοχευμένα εθελοντικά προγράμματα που αφορούν, για παράδειγμα, την ευρύτερη διαφοροποίηση καλλιεργειών, την αμειψισπορά, τον βιολογικό έλεγχο, τη βιολογική γεωργία και τη γεωργία ακριβείας, καλύπτοντας **το 27 % των αγροτικών εκτάσεων της ΕΕ**. Παρά τις προσπάθειες αυτές, οι ολιστικές προσεγγίσεις ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας θα μπορούσαν να αναπτυχθούν περισσότερο. Οι δράσεις αυτές θα συμπληρωθούν σημαντικά με πρωτοβουλίες σε εθνικό επίπεδο (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Οι ενισχυμένοι κανόνες αιρεσιμότητας που αφορούν τις ζώνες ανάσχεσης κατά μήκος των υδάτινων ρευμάτων και τη διαχείριση του εδάφους, σε συνδυασμό με διάφορες εθελοντικές παρεμβάσεις για τη διαχείριση των θρεπτικών ουσιών, θα συμβάλουν στην επίτευξη του στόχου της στρατηγικής «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» για μείωση στο μισό των απωλειών θρεπτικών ουσιών μέχρι το 2030. Οι περιορισμοί στη χρήση λιπασμάτων και η στήριξη για τη βελτίωση της υγείας και της γονιμότητας του εδάφους έχουν στόχο το 15 % των αγροτικών εκτάσεων της ΕΕ και συχνά θα εφαρμοστούν και σε περιοχές του δικτύου Natura 2000. Η στήριξη των ΣΣ ΚΑΠ για την αύξηση της αποδοτικότητας των θρεπτικών ουσιών, συμπεριλαμβανομένης της διαχείρισης της κοπριάς και των τεχνολογιών ακριβείας, αναμένεται να βελτιώσει τη χρήση των λιπασμάτων. Όμως, σε ορισμένες περιοχές με υψηλές απώλειες θρεπτικών ουσιών δεν δίνεται αρκετή έμφαση στα ζητήματα αυτά και δεν αξιοποιούνται επαρκώς τα αντισταθμιστικά μέτρα για την ρύπανση από θρεπτικές ουσίες, όπως καθορίζεται στην Οδηγία 2000/60/ΕΚ για τα ύδατα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Σχετικά με τη βιοποικιλότητα στις αγροτικές εκτάσεις, συνεχίζουν να υπάρχουν σημαντικά προβλήματα. Η νέα ΚΑΠ έχει δώσει μεγαλύτερη έμφαση σε αυτά τα ζητήματα, όπως φαίνεται από την αυξημένη έκταση για τη φύση που απαιτείται βάσει του νέου περιβαλλοντικού προτύπου ΚΓΠΚ 8 και από την στήριξη για τη συμμετοχή των αγροτών στην εθελοντική προστασία ή αποκατάσταση της βιοποικιλότητας στο 31% των αγροτικών εκτάσεων της ΕΕ. Τα ευρύτερης κλίμακας οικολογικά προγράμματα συμπληρώνουν τις δεσμεύσεις για τη γεωργία, το περιβάλλον και το κλίμα, που συνήθως επικεντρώνονται σε επιμέρους ζητήματα ή περιοχές, με δυνατότητα για σταδιακές αλλά σημαντικές αλλαγές στις γενικές αγροτικές πρακτικές (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Η συμβολή των ΣΣ ΚΑΠ στην αύξηση της παρουσίας χαρακτηριστικών τοπίου υψηλής ποικιλομορφίας είναι σημαντική, στοχεύοντας να καλύψουν το 10% των αγροτικών εκτάσεων έως το 2030, σύμφωνα με τη στρατηγική για τη βιοποικιλότητα. Η υποχρέωση για διάθεση τουλάχιστον 4% της αρόσιμης γης σε μη παραγωγικά στοιχεία αποτελεί σημαντική αλλαγή για τις χώρες και τους αγρότες που στηρίχθηκαν σε παραγωγικές περιοχές, όπως οι καλλιέργειες που δεσμεύουν άζωτο και οι εμβόλιμες καλλιέργειες, για να συμμορφωθούν με τον οικολογικό προσανατολισμό κατά την περίοδο 2015-2022. Αυτός ο κανόνας, χωρίς πρόσθετες εθελοντικές προσπάθειες, θα μπορούσε να διαθέσει στη φύση τουλάχιστον ένα εκατομμύριο επιπλέον εκτάρια. Επιπλέον, ορισμένα στρατηγικά σχέδια προσφέρουν στήριξη για οικολογικά δίκτυα χαρακτηριστικών ή επενδύσεις στη δημιουργία νέων χαρακτηριστικών τοπίου, πέρα από τη διατήρηση των υφιστάμενων, προσδίδοντας έτσι πρόσθετη αξία, ιδιαίτερα όταν η στήριξη αφορά σε κατάρτιση και συμβουλευτική των αγροτών. Ωστόσο, οι συνολικές προσπάθειες σε αυτόν τον τομέα χρειάζονται μεγαλύτερη προσοχή (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Το σύνολο των στρατηγικών σχεδίων για την ΚΑΠ συμβάλλουν σε κάποιο βαθμό στην επίτευξη των στόχων των οδηγιών της ΕΕ για τους οικοτόπους και τα πτηνά. Οι προστατευόμενες εκτάσεις λειμώνων της ΕΕ αυξήθηκαν κατά 9%, ενώ τα εθελοντικά μέτρα για τη βελτίωση της διαχείρισης στοχεύουν στο 25% των περιοχών Natura 2000. Στοχευμένα προγράμματα για συγκεκριμένα είδη ή την αποκατάσταση των ενδιαιτημάτων θα βοηθήσουν στην επίτευξη ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης. Οι ενισχύσεις που αντισταθμίζουν τους περιορισμούς στις περιοχές Natura 2000, αυξάνοντας την αποδοχή των περιορισμών από τους αγρότες, πιθανόν θα επεκταθούν, αν και υπάρχει περιθώριο για περαιτέρω αύξηση της χρήσης τους. Οι ευκαιρίες για στήριξη της διατήρησης των ενδιαιτημάτων και των ειδών και για δράσεις στο πλαίσιο δράσης προτεραιότητας (ΠΔΠ) (άρθρο 8 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου) θα μπορούσαν να έχουν αξιοποιηθεί καλύτερα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Ενώ σε κάποια στρατηγικά σχέδια η συνεργασία μεταξύ αγροτών σε τοπικό επίπεδο δεν έχει αναπτυχθεί επαρκώς, υπάρχει η δυνατότητα να μεγιστοποιήσει τα αποτελέσματα των παρεμβάσεων. Οι ενισχύσεις βάσει αποτελεσμάτων σε ορισμένα στρατηγικά σχέδια (κυρίως για λειμώνες και βοσκότοπους) αναμένεται να αποφέρουν μεγαλύτερα οφέλη. Επιπλέον, στα στρατηγικά σχέδια για την ΚΑΠ δίνεται περισσότερη έμφαση στη διατήρηση των άγριων επικονιαστών σε σύγκριση με την προηγούμενη

περίοδο. Αν και αναγνωρίζεται η σημασία της πολυλειτουργικής και βιώσιμης διαχείρισης των δασών, η στήριξη της δασοκομίας δεν αποτελεί κεντρικό στόχο των ΣΣ ΚΑΠ. Η χρηματοδοτική στήριξη που φθάνει τα 4,2 δις ευρώ είναι σχετικά χαμηλή, καθώς τα κράτη μέλη συχνά αντιμετωπίζουν τον τομέα της δασοκομίας με άλλα μέσα, όπως κρατικές ενισχύσεις και εθνικά ταμεία για τα δάση, και ορισμένα στρατηγικά σχέδια δεν περιλαμβάνουν καν ρητές αναφορές για αυτήν τη στήριξη (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

3.2.3 Ενίσχυση του κοινωνικού και οικονομικού ιστού των αγροτικών περιοχών και της ευζωίας των ζώων

Το 33% των αγροτικών εκμεταλλεύσεων στην ΕΕ είχε διαχειριστές άνω των 65 ετών το 2020, με τη μέση ηλικία τους να ανέρχεται στα 57 έτη. Τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν την πρόκληση του γερασμένου αγροτικού πληθυσμού που αποτελεί κίνδυνο για τη μακροπρόθεσμη επισιτιστική ασφάλεια και την οικονομική ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών και προσπαθούν να προωθήσουν την ανανέωση των γενεών με ένα συνδυασμό εργαλείων, ειδικών πόρων και προτεραιοποίησης της στήριξης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023, σελ. 12-14).

Τα στρατηγικά σχέδια στηρίζουν περίπου 377.000 νέους αγρότες νεαρής ηλικίας, σημειώνοντας αύξηση στα περισσότερα κράτη μέλη. Αν και, σχεδόν όλα τα ΣΣ ΚΑΠ υπερβαίνουν την ελάχιστη απαιτούμενη χρηματοδότηση, τα συνολικά ποσά για τη στήριξη παραμένουν στα επίπεδα της προηγούμενης περιόδου. Ωστόσο, μπορούν να βελτιωθούν πιο αισθητά οι εξής τομείς: η στόχευση των πόρων, η καλύτερη αξιοποίηση των χρηματοδοτικών μέσων, ο σχεδιασμός των επιμέρους εργαλείων και η συνδυασμένη χρήση τους για σωρευτικό αποτέλεσμα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Σε πολλά ΣΣ ΚΑΠ, οι επιχορηγήσεις εγκατάστασης και η ειδική εισοδηματική στήριξη είναι δύο βασικά εργαλεία που συχνά συμπληρώνονται από υψηλότερα ποσοστά έντασης επενδύσεων. Παρόλο που η χρήση επενδύσεων για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των αγροτών νεαρής ηλικίας και η στήριξη για μεταβιβάσεις γεωργικών εκμεταλλεύσεων είναι περιορισμένη, η ενισχυμένη αξιοποίηση χρηματοδοτικών μέσων για συμπλήρωση των επιχορηγήσεων αυξάνει την πρόσβαση σε χρηματοδότηση και τις ευκαιρίες για αγορά γης. Η συμπληρωματική στήριξη σε αγρότες νεαρής ηλικίας διαφέρει μεταξύ των στρατηγικών σχεδίων, αλλά είναι μια σημαντική

προσθήκη στις ενισχύσεις βασικού εισοδήματος και ενισχύει την οικονομική βιωσιμότητα των αγροτικών εκμεταλλεύσεων τους (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Στον τομέα αυτό, κάποιες ανάγκες εξακολουθούν να είναι μερικώς καλυμμένες μόνο στα σχέδια, μέσω δράσεων που έχουν προγραμματιστεί σε εθνικό επίπεδο. Η συμπληρωματικότητα αυτή παίζει καίριο ρόλο στην παροχή υποστήριξης σε νέους, προκειμένου να εμπλακούν στη γεωργία. Τα κράτη μέλη πρέπει να βελτιστοποιήσουν τη συνεργασία με τις εθνικές πολιτικές, λαμβάνοντας υπόψη τον σημαντικό ρόλο άλλων πολιτικών στην προώθηση της ανανέωσης των γενεών και την αντιμετώπιση των αναγκών στις αγροτικές περιοχές, όπως η υγεία και η εκπαίδευση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Η μείωση του μεριδίου της γεωργίας στην αγροτική απασχόληση αναδεικνύει τη σημασία της δημιουργίας ευκαιριών στη γεωργία, τη δασοκομία και άλλους τομείς, ενισχύοντας έτσι την επιχειρηματικότητα και τη σύνδεση μεταξύ αγροτικών και αστικών περιοχών. Το ένα τρίτο περίπου των στρατηγικών σχεδίων για την ΚΑΠ παρέχουν στήριξη για νέους αγρότες, ώστε να διευκολυνθεί η πρόσβαση νεοεισερχόμενων αγροτών γενικά. Ακόμα, τα στρατηγικά σχέδια για την ΚΑΠ προβλέπουν πόρους για τη δημιουργία θέσεων εργασίας σε άλλους τομείς, αν και η συνολική τους συνεισφορά στην αύξηση της απασχόλησης είναι περιορισμένη. Οι δράσεις που είναι προγραμματισμένες, περιλαμβάνουν επενδύσεις στη μεταποίηση και εμπορία, καθώς και στη δημιουργία επιχειρήσεων στη γεωργία και τη δασοκομία, αλλά και σε τομείς όπως ο τουρισμός, η βιοοικονομία και οι κοινωνικές υπηρεσίες. Απαιτούνται επιπλέον κονδύλια της ΕΕ για την αποτελεσματική χρηματοδότηση της ΚΑΠ. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023)

Με τη νέα κοινωνική αιρεσιμότητα εξασφαλίζεται η ύπαρξη αξιοπρεπών συνθήκων εργασίας και προωθείται η κοινωνική ένταξη. Οι ενισχύσεις της ΚΑΠ ενδέχεται να μειωθούν για όσους δικαιούχους δεν συμμορφώνονται με τους κανόνες για διαφανείς και προβλέψιμους όρους εργασίας, καθώς και την υγεία και ασφάλεια στην εργασία. Το 2023, λίγα κράτη μέλη έχουν ήδη υιοθετήσει αυτήν την πτυχή της αιρεσιμότητας, ενώ θα είναι υποχρεωτική για όλα τα κράτη μέλη έως το 2025 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Για πρώτη φορά, η ισότητα των φύλων αποτελεί μέρος ενός από τους ειδικούς στόχους της ΚΑΠ. Σε αρκετά ΣΣ ΚΑΠ διαφαίνεται η δέσμευση για πρόοδο προς αυτήν την κατεύθυνση, με την ενσωμάτωση σχετικών όρων στήριξης και την παροχή κινήτρων

για την ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών στη γεωργία και στις αγροτικές αναπτυξιακές δραστηριότητες (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Οι στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης μέσω του προγράμματος LEADER αποτελούν το κύριο εργαλείο που χρησιμοποιείται στα στρατηγικά σχέδια της ΚΑΠ για να αντιμετωπίσουν τις πολλαπλές ανάγκες των αγροτικών περιοχών. Η στήριξη των «έξυπνων χωριών» αναμένεται να απελευθερώσει το δυναμικό της ψηφιακής, κοινωνικής και τεχνολογικής καινοτομίας στις αγροτικές περιοχές. Παρότι οι πόροι για το LEADER έχουν μειωθεί, υπάρχει μεγαλύτερη φιλοδοξία για την κάλυψη του αγροτικού πληθυσμού. Απαιτούνται επιπλέον προσπάθειες για την ενίσχυση αυτού του εργαλείου (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Ο στόχος της στρατηγικής «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» για 100% ευρωζωνική συνδεσιμότητα στις αγροτικές περιοχές χρηματοδοτείται κυρίως, από τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης. Μερικά στρατηγικά σχέδια για την ΚΑΠ συμβάλλουν επίσης, αν και σε μικρότερο βαθμό, στη βελτίωση των ψηφιακών δεξιοτήτων και των υποδομών μικρής κλίμακας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Σε κάποια στρατηγικά σχέδια θεσπίστηκαν μέτρα ή ενισχύθηκαν οι προσπάθειες για την αντιμετώπιση των αναγκών προσβασιμότητας στις αγροτικές περιοχές, τη βελτίωση των βασικών υπηρεσιών και των υποδομών, ωστόσο η συνολική φιλοδοξία μειώθηκε. Λίγες δράσεις έχουν προγραμματιστεί για να αντιμετωπιστεί η αγροτική κινητικότητα και η απανθρακοποίηση των αγροτικών μεταφορών και απαιτείται η συνεχής στήριξη από άλλα ευρωπαϊκά και εθνικά ταμεία που δραστηριοποιούνται στις αγροτικές περιοχές (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Η ΚΑΠ δίνει νέα έμφαση στα ζητήματα βιωσιμότητας των συστημάτων τροφίμων. Τα ΣΣ ΚΑΠ δείχνουν αυξημένη φιλοδοξία για την καλή διαβίωση των ζώων, με στήριξη που ανέρχεται στο 23% των μονάδων ζωικού κεφαλαίου της ΕΕ, χρηματοδοτούμενη με τουλάχιστον 6,3 δισ. € (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023α). Αυτή η αύξηση είναι σημαντική σε ορισμένα κράτη μέλη. Τα στρατηγικά σχέδια ανταποκρίνονται στις συστάσεις της Επιτροπής του 2020 για την ευζωία των ζώων, και τα κράτη μέλη στην πλειοψηφία τους, παίρνουν μέτρα τουλάχιστον για την πρόληψη της κοπής της ουράς των χοίρων και την προώθηση της στέγασης των ωοπαραγωγών ορνίθων χωρίς τη χρήση κλωβών. Μέσω των περισσότερων στρατηγιών σχεδίων χρηματοδοτείται η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των ζώων και στηρίζονται πρακτικές υπαίθριας βόσκησης στους τομείς των

γαλακτοκομικών και του βόειου κρέατος. Τα μέτρα αυτά συμβάλλουν επίσης στη μείωση της εξάρτησης από τα αντιμικροβιακά (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Ο στόχος της στρατηγικής «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» για μείωση κατά το ήμισυ της χρήσης αντιμικροβιακών δεν υποστηρίζεται αρκετά από τα στρατηγικά σχέδια. Αυτό το θέμα αντιμετωπίζεται κυρίως εκτός των σχεδίων, μέσω της νομοθεσίας της ΕΕ για τα κτηνιατρικά φάρμακα και τις φαρμακούχες ζωοτροφές (Βλ. κανονισμός (ΕΕ) 2019/6 και κανονισμός (ΕΕ) 2019/4) . Όμως, κάποια κράτη μέλη, όπου τα επίπεδα πωλήσεων αντιμικροβιακών για ζώα είναι υψηλά, έθεσαν υψηλότερους στόχους στα στρατηγικά τους σχέδια για την ΚΑΠ, ώστε να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα σε διάφορους τομείς κτηνοτροφίας με εθελοντικές πρακτικές και επενδύσεις (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Σε ορισμένα ΣΣ ΚΑΠ δίνεται έμφαση στη μείωση της σπατάλης τροφίμων, συχνά σε συνδυασμό με δράσεις για τη διατήρηση της αξίας των πόρων, μέσω επενδύσεων, τομεακών προγραμμάτων και συνεργασίας. Επιπλέον, σε μερικά σχέδια αναγνωρίζεται η ανάγκη ευαισθητοποίησης των καταναλωτών για τη βιώσιμη, υγιεινή και ισορροπημένη διατροφή. Ωστόσο, επικρατεί η αντίληψη ότι αυτά τα θέματα πρέπει να αντιμετωπίζονται κυρίως εκτός των στρατηγικών σχεδίων. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023)

3.2.4 Προώθηση της γνώσης, καινοτομίας και ψηφιοποίησης

Στα στρατηγικά σχέδια αναγνωρίζεται η σημασία ενός αποτελεσματικού συστήματος γεωργικής γνώσης και καινοτομίας (AKIS) για τον εκσυγχρονισμό του τομέα, διασφαλίζοντας ισχυρούς δεσμούς μεταξύ έρευνας και πρακτικής, περιλαμβάνοντας και το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη». (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023, σελ. 15)

Επιπλέον, αναμένεται αύξηση στην ανταλλαγή γνώσεων και την καινοτομία. Σε κάποιο βαθμό, όλα τα στρατηγικά σχέδια στηρίζουν την ανταλλαγή γνώσεων και σχεδόν όλα παρέχουν στήριξη σε έργα καινοτομίας που δρουν θετικά στους ειδικούς στόχους της ΚΑΠ, μέσω της Ευρωπαϊκής Σύμπραξης Καινοτομίας για την παραγωγικότητα και τη βιωσιμότητα της γεωργίας (ΕΣΚ-AGRI). Ο αριθμός των επιχειρησιακών ομάδων της ΕΣΚ-AGRI αναμένεται να τριπλασιαστεί σε σχέση με τα προηγούμενα επίπεδα. Ένα μεγάλο μέρος της συμβουλευτικής και της κατάρτισης θα επικεντρωθεί στην περιβαλλοντική βιωσιμότητα. Ωστόσο, οι προγραμματισμένοι χρηματοδοτικοί πόροι

φαίνεται να μην επαρκούν για την κάλυψη του ευρέος φάσματος αναγκών για την επιτάχυνση του μετασχηματισμού (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Επιπλέον, γίνονται ειδικές προσπάθειες για τη στήριξη μιας γεωργίας πιο αποδοτικής στην αξιοποίηση των πόρων και βασισμένης στη γνώση, μέσω της γεωργίας ακριβείας, της συνεργασίας και της ανταλλαγής γνώσεων σε ψηφιακά θέματα. Όμως, οι προγραμματισμένες ενέργειες για την ενίσχυση της χρήσης ψηφιακών τεχνολογιών παραμένουν περιορισμένες, ιδίως σε σχέση με τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μικρές και μεσαίες γεωργικές εκμεταλλεύσεις (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

3.3 Ανακεφαλαίωση

Η αξιολόγηση αυτή επιβεβαιώνει τον σημαντικό ρόλο της αναμορφωμένης ΚΑΠ στη στήριξη της ευρωπαϊκής γεωργίας για τη μετάβαση σε ένα βιώσιμο μοντέλο, και παράλληλα στη διασφάλιση του αγροτικού εισοδήματος και της επισιτιστικής ασφάλειας. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023, σελ. 15-17)

Τα νέα στρατηγικά σχέδια της ΚΑΠ είναι τα κατάλληλα εργαλεία για την επίτευξη των στόχων της ΚΑΠ, καθώς τα κράτη μέλη τα χρησιμοποιούν για να προετοιμαστούν και να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις σε όλη την επικράτειά τους, ιεραρχώντας τους στόχους και χρησιμοποιώντας τους διαθέσιμους πόρους με τρόπο αποτελεσματικό και αποδοτικό (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Τα στρατηγικά σχέδια συνεχίζουν να στηρίζουν το αγροτικό εισόδημα, την οικονομική βιωσιμότητα και την ανθεκτικότητα του αγροτικού τομέα σε όλη την ΕΕ. Η άμεση εισοδηματική στήριξη υπό προϋποθέσεις και οι επενδύσεις στον εκσυγχρονισμό αποτελούν βασικούς παράγοντες για τη βιωσιμότητα της γεωργίας και την επισιτιστική ασφάλεια στις χώρες της ΕΕ, ενώ η αποτελεσματικότητα και η στόχευση των σχεδίων απαιτούν συνεχή παρακολούθηση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Η αυξανόμενη συχνότητα ακραίων καιρικών φαινομένων λόγω της κλιματικής αλλαγής και η παγκόσμια γεωπολιτική αβεβαιότητα καθιστούν απαραίτητη την ενίσχυση και την αυξημένη αξιοποίηση των εργαλείων διαχείρισης κινδύνου σε όλη την ΕΕ με τη χρήση ευρωπαϊκών ή εθνικών προγραμμάτων, τα οποία πρέπει να συνοδεύονται από προληπτικά μέτρα ώστε να αντιμετωπιστούν τα βαθύτερα αίτια και να αυξηθεί η ανθεκτικότητα των αγροτικών εκμεταλλεύσεων μεσοπρόθεσμα. Παράλληλα, είναι σημαντικό να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στο να καταστούν οι

αγροτικές εκμεταλλεύσεις κερδοφόρες, και επιπλέον στην καινοτομία, στην τεχνολογία, στην ψηφιοποίηση, στην κατάρτιση, τη συμβουλευτική και την πρόσβαση στη γνώση.

Τα στρατηγικά σχέδια δείχνουν ότι μπορούν να συμβάλλουν στη μείωση της κλιματικής αλλαγής, ιδιαίτερα μέσω της ενίσχυσης της δέσμευσης διοξειδίου του άνθρακα. Οι προκλήσεις προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή απαιτούν μια πιο ολοκληρωμένη και μακροπρόθεσμη προσέγγιση, που να περιλαμβάνει κατάλληλες πρακτικές διαχείρισης και επενδύσεις (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Επιπλέον, υπάρχει πρόοδος στη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων, ιδιαίτερα σε θέματα εδάφους και μείωσης της εξάρτησης από χημικές εισροές. Θα μπορούσαν να γίνουν περισσότερες προσπάθειες για τη βιώσιμη χρήση των υδάτων και τη μείωση των ατμοσφαιρικών ρύπων. Τα σχέδια μπορούν επίσης να βοηθήσουν στην ανάσχεση και αντιστροφή της απώλειας βιοποικιλότητας και στη διατήρηση των ενδιαιτημάτων και των τοπίων. Ωστόσο, η έκταση των αναγκών που σχετίζονται με τη βιοποικιλότητα απαιτεί μεγαλύτερη κάλυψη σε ελπιδοφόρα προγράμματα, ειδικά σε εντατικά καλλιεργούμενες περιοχές της ΕΕ, που να υποστηρίζονται από επαρκή χρηματοδότηση.

Σε συγκεκριμένους τομείς, όπως η μείωση των εκπομπών στην κτηνοτροφία, η ενίσχυση της θετικής επίδρασης της εκτατικής κτηνοτροφίας στη βιοποικιλότητα, τη δέσμευση διοξειδίου του άνθρακα, τα τοπία, την πολιτιστική κληρονομιά και τα μέσα διαβίωσης των αγροτικών περιοχών, θα χρειαστούν πιο ολοκληρωμένες προσεγγίσεις, λαμβάνοντας υπόψη τα οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά τρωτά σημεία και οφέλη (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Επιπλέον, χρειάζονται περαιτέρω εργασίες για τη στήριξη του ποσοτικού προσδιορισμού του αντικτύπου των πρακτικών και των επενδύσεων που προωθούνται από τα ΣΣ ΚΑΠ. Η Επιτροπή εργάζεται για την ανάπτυξη μεθοδολογιών για την εκτίμηση του κλιματικού αντικτύπου των μέτρων των στρατηγικών σχεδίων.

Τα στρατηγικά σχέδια προάγουν την κοινωνική βιωσιμότητα, δίνοντας έμφαση στις συνθήκες εργασίας στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις και αναδεικνύοντας την ανισορροπία μεταξύ των φύλων. Επίσης, επιχειρείται η ανανέωση της γεωργίας μέσω της υποστήριξης της νεότερης γενιάς και άλλων νεοεισερχόμενων εκτός του αγροτικού τομέα, καθώς και την καλή διαβίωση των ζώων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Οι πολυποίκιλες κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες των αγροτικών περιοχών δημιουργούν μεγάλες προσδοκίες που αναμένεται να καλυφθούν μέσω των προγραμμάτων LEADER και με την ανάπτυξη έξυπνων χωριών για τη μείωση των

αναπτυξιακών ανισοτήτων. Για την περαιτέρω αντιμετώπιση των αναγκών αυτών, είναι σημαντική η σχετική νομοθεσία και η χρηματοδότηση και από άλλα ευρωπαϊκά και εθνικά ταμεία. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023)

Η επιτυχία των στρατηγικών σχεδίων για την ΚΑΠ θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από την ενεργή συμμετοχή της αγροτικής κοινότητας. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην εξασφάλιση υψηλής συμμετοχής σε βιώσιμες εθελοντικές γεωργικές πρακτικές, όπως οικολογικά προγράμματα και παρεμβάσεις αγροτικής ανάπτυξης, ιδίως λόγω της πρόκλησης που θέτουν οι πληθωριστικές πιέσεις και το αυξανόμενο κόστος ευκαιρίας. Επίσης, είναι απαραίτητη η προώθηση της ανταλλαγής γνώσεων και καινοτομίας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Η πρόοδος για την επίτευξη των στόχων της ΚΑΠ και των στόχων της Πράσινης Συμφωνίας από κοινού, εξαρτάται και από κανόνες και χρηματοδοτική στήριξη που βρίσκονται εκτός του πεδίου εφαρμογής των στρατηγικών σχεδίων, αλλά και από άλλους εξωτερικούς παράγοντες, όπως η πορεία των αγορών και οι καταναλωτικές προτιμήσεις. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023)

Η Επιτροπή θα συνεχίσει τη συνεργασία της με τα κράτη μέλη για να διασφαλίσει την ομαλή εφαρμογή των στρατηγικών σχεδίων για την ΚΑΠ, να διατηρήσει τη συνολική φιλοδοξία των σχεδίων και να βρει κατάλληλες λύσεις για την πρόοδο προς την επίτευξη των στόχων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Για να αξιοποιηθούν οι δυνατότητες των στρατηγικών σχεδίων κατά τη διάρκεια της υλοποίησης, τα κράτη μέλη και η Επιτροπή πρέπει να προσέξουν ιδιαίτερα τα ακόλουθα: α) την ενίσχυση των δεξιοτήτων, της κατάρτισης και της συμβουλευτικής ικανότητας σε όλα τα επίπεδα, β) την προώθηση της ανταλλαγής ορθών πρακτικών για την καλύτερη καθοδήγηση των κρατών μελών και των ενδιαφερόμενων μερών, γ) τη μείωση του διοικητικού φόρτου συγκεκριμένων παρεμβάσεων, και γ) την παρακολούθηση της υλοποίησης και των αποτελεσμάτων, προσαρμόζοντας τα σχέδια όπου απαιτείται. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΠ 2023-2027

4.1 Εισαγωγή

Από το πρώτο χρόνο εφαρμογής των Στρατηγικών Σχεδίων της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής 2023-2027 στις χώρες της ΕΕ, με ημερομηνία πρώτης εφαρμογής την 1η Ιανουαρίου 2023, έγινε αντιληπτό ότι υπάρχει ανάγκη για επαναξιολόγηση των Στρατηγικών Σχεδίων και ήδη από τις αρχές του 2024 ξεκίνησαν οι συζητήσεις για την αναθεώρηση της ΚΑΠ, κάτω και από την πίεση των κινητοποιήσεων των αγροτών σε πολλές χώρες της ΕΕ.(Cokelaere, H., Brzezinski, B., 2024)

Τα κυριότερα προβλήματα που απασχολούν τους ευρωπαϊούς αγρότες είναι τα συσσωρευμένα χρέη που είναι αδύνατο να εξοφληθούν, η αδυναμία να ανταγωνιστούν τους ισχυρούς κρίκους της αλυσίδας της αγοράς, όπως τις μεγάλες αλυσίδες του λιανεμπορίου, η υπέρογκη αύξηση του κόστους παραγωγής και συνάμα τα ακραία καιρικά φαινόμενα που συμβαίνουν όλο και πιο συχνά, αλλά και οι φθηνές εισαγωγές από τρίτες χώρες που είναι αδύνατο να συναγωνιστούν.

Ένα σημαντικό μέρος των αγροτών εκφράζει δυσαρέσκεια για το υπερβολικό ρυθμιστικό πλαίσιο της ΕΕ και τη γραφειοκρατία, που δημιουργούν εμπόδια στην πρόσβαση, αυξάνουν τα κόστη και μειώνουν τα εισοδήματά τους.

Ωστόσο, η προτεραιότητα των προβλημάτων διαφέρει από χώρα σε χώρα. Στην Γερμανία οι αγρότες αντιδρούν στις περικοπές των επιδοτήσεων για αγροτικό πετρέλαιο που αποφάσισε η κυβέρνησή τους. Στη Γαλλία, οι διαμαρτυρίες αφορούν τις συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών και τους περιβαλλοντικούς κανονισμούς, ενώ στην Ελλάδα το ζήτημα είναι το υψηλό κόστος παραγωγής και οι πληρωμές της ΚΑΠ.

Εν κατακλείδι, ο κοινός παρονομαστής των διαμαρτυριών των ευρωπαϊών αγροτών αφορά το υψηλό κόστος της ενέργειας και των εισροών, σε συνδυασμό με την πτώση των πραγματικών τιμών που λαμβάνουν οι αγρότες για τα προϊόντα τους στις περισσότερες χώρες.

4.2 Διεξαγωγή ποιοτικής έρευνας

Στα πλαίσια της παρούσας εργασίας μελετήθηκαν οι λόγοι που δημιουργήθηκε το κλίμα δυσαρέσκειας των ευρωπαϊών αγροτών απέναντι στα ΣΣ ΚΑΠ κάθε χώρας και διερευνήθηκε η ανάγκη αναθεώρησης της ΚΑΠ 2023-2027.

Για τη διερεύνηση των επιπτώσεων και την ανάγκη αναθεώρησης της νέας ΚΑΠ, καθώς και τα μέτρα που ενδείκνυται να ληφθούν, διεξήχθη ποιοτική έρευνα με τη μέθοδο της συνέντευξης, όπου συμμετείχαν πέντε στελέχη των υπηρεσιών του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, με αντικείμενο εργασίας σχετικό με το σχεδιασμό, την εφαρμογή και την παρακολούθηση του ΣΣ ΚΑΠ στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, τα άτομα που επιλέχθηκαν να συμμετέχουν στην έρευνα είναι:

- Ο Προϊστάμενος της Μονάδας Χρηματοοικονομικών Ροών και Πληροφοριακών Συστημάτων της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης ΣΣ ΚΑΠ του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, κ. Η.Τ.
- Η Προϊσταμένη της Μονάδας Προγραμματισμού και Δικτύωσης της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης ΣΣ ΚΑΠ του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, κ. Κ.Α.
- Η υπάλληλος, κ. Γ.Π., της Μονάδας Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής της Ειδικής Υπηρεσίας Εφαρμογής Άμεσων Ενισχύσεων και Τομεακών Παρεμβάσεων του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.
- Η Προϊσταμένη του Τμήματος Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και Τεκμηρίωσης της Διεύθυνσης Αγροτικής Πολιτικής και Διεθνών Σχέσεων του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, κ. Α.Κ.
- Ο υπάλληλος, κ. Ι.Γ. , του Τμήματος Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και Τεκμηρίωσης της Διεύθυνσης Αγροτικής Πολιτικής και Διεθνών Σχέσεων του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Μετά το πέρας της παρούσας έρευνας, θεωρούμε ότι θα καταλήξουμε σε συμπεράσματα σχετικά με τα αίτια που καθιστούν αναγκαία την αναθεώρηση της ΚΑΠ στις χώρες της ΕΕ, καθώς και ποιοι είναι οι βασικοί τομείς στους οποίους θα πρέπει να γίνουν άμεσα παρεμβάσεις, με σκοπό την βελτίωση της αποτελεσματικότητας της ΚΑΠ, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών αγροτικών εκμεταλλεύσεων και την εξασφάλιση της βιωσιμότητας του αγροτικού τομέος μακροπρόθεσμα, καθώς και τη

δημιουργία ενός κλίματος δικαιοσύνης και ασφάλειας για τους αγρότες και τους ευρωπαίους πολίτες γενικότερα.

4.3 Στάδια της διαδικασίας συνέντευξης

Όπως περιγράφουν και οι (Χαλικιάς, *et al.*, 2015), τα στάδια της διαδικασίας συνέντευξης είναι τα ακόλουθα:

- Θεματοποίηση, δηλαδή ο καθορισμός του σκοπού και των στόχων της συνέντευξης.
- Σχεδιασμός, η διατύπωση της διαδικασίας συνέντευξης.
- Συνέντευξη.
- Απομαγνητοφώνηση, δηλαδή η μεταγραφή της συνέντευξης σε κείμενο
- Ανάλυση, δηλαδή η μελέτη των πληροφοριών που συλλέχθηκαν για το σκοπό της έρευνας.
- Επαλήθευση, δηλαδή ο έλεγχος της αξιοπιστίας και της εγκυρότητας των συμπερασμάτων
- Έκθεση, η δημοσίευση των συμπερασμάτων της έρευνας.

Στην προηγούμενη ενότητα καθορίστηκε ο σκοπός και οι στόχοι της συνέντευξης, καθώς και ο σχεδιασμός της, όπως παρουσιάζεται αναλυτικά και στο Παράρτημα Α.

Επίσης, καθορίστηκαν τα άτομα που θα συμμετέχουν στη συνέντευξη, ακολούθησε η διαδικασία των συνεντεύξεων κατ' ιδίαν στο χώρο εργασίας των συμμετεχόντων και στη συνέχεια οι συνεντεύξεις απομαγνητοφωνήθηκαν με τη μεταγραφή τους σε κείμενο.

Τα ερωτήματα που τέθηκαν στους συμμετέχοντες είχαν σκοπό να απαντηθούν τα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα:

1. Ποια είναι η επίπτωση της νέας ΚΑΠ στη διαμόρφωση των τιμών των αγροτικών προϊόντων στις χώρες της ΕΕ σε συνδυασμό με το υψηλό κόστος ενέργειας και εισροών;
2. Πώς επηρεάζουν το αγροτικό εισόδημα στις χώρες της ΕΕ, οι φθηνές εισαγωγές αγροτικών προϊόντων από τρίτες χώρες;
3. Ποιες αλλαγές πρέπει να γίνουν στο θεσμικό πλαίσιο της ΚΑΠ, ώστε να μειωθεί η γραφειοκρατία και να απλουστευθούν οι διαδικασίες για την λήψη χρηματοδότησης από τους αγρότες;

4. Ποιες τροποποιήσεις απαιτούνται στους περιβαλλοντικούς όρους που πρέπει να τηρούν οι αγρότες με βάση τον κανονισμό για τα στρατηγικά σχέδια της ΚΑΠ, ώστε να διασφαλιστεί το αγροτικό εισόδημα έναντι των ακραίων καιρικών φαινομένων που πλήττουν τις χώρες της ΕΕ;
5. Πώς μπορεί να συμβάλλει η χρήση τεχνολογιών πληροφορικής, όπως η ευφυής γεωργία, στην αύξηση του αγροτικού εισοδήματος και της αγροτικής παραγωγής;

Στις επόμενες ενότητες του κεφαλαίου, θα προσπαθήσουμε να δώσουμε απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα που θέσαμε και να συνοψίσουμε τα αποτελέσματα από τον πρώτο χρόνο εφαρμογής του στρατηγικού σχεδίου της ΚΑΠ 2023-2027, όπως τεκμηριώθηκαν από τους συμμετέχοντες στην παρούσα έρευνα.

4.4 Ο πρώτος χρόνος εφαρμογής του ΣΣ ΚΑΠ 2023-2027

Από την ποιοτική έρευνα που διεξήχθη, προέκυψε ότι κατά τον πρώτο χρόνο εφαρμογής των στρατηγικών σχεδίων για την κοινή αγροτική πολιτική 2023-2027, επιτεύχθηκαν μεν τα αναμενόμενα οικονομικά αποτελέσματα σύμφωνα με τον σχεδιασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των κρατών μελών, όμως υπήρξε δυσκολία στην κατανόηση από όλους του εμπλεκόμενους φορείς, είτε αυτοί είναι οι αγρότες, είτε οι υπηρεσίες που εφαρμόζουν τις παρεμβάσεις, των υψηλότερων απαιτήσεων που περιλάμβανε η νέα προγραμματική περίοδος.

Με τη νέα προγραμματική περίοδο δημιουργήθηκε ένα διαφορετικό οικοδόμημα, όπου συνενώθηκαν οι δύο πυλώνες, άμεσες ενισχύσεις-τομεακά προγράμματα και αγροτική ανάπτυξη, σε ένα ενιαίο στρατηγικό σχέδιο κατ' εφαρμογή του κανονισμού (ΕΕ) 2021/2115.

Ο νέος σχεδιασμός απαιτούσε από τους αγρότες να ακολουθήσουν μια λογική παρακολούθησης και τήρησης υποχρεώσεων, όπως είναι η αιρεσιμότητα, τα οικολογικά σχήματα και το ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου, οι οποίες ήταν καινούργιες έννοιες που εισήχθησαν στην καθημερινότητα των αγροτών, ενώ μέχρι τώρα υπήρχε ένα απλοποιημένο σύστημα, το «πρασίνισμα», για τους μικροκαλλιεργητές, το οποίο και αντικαταστάθηκε από τους νέους κανόνες των ΣΣ ΚΑΠ 2023-2027.

Ο πρώτος χρόνος εφαρμογής, λοιπόν, μπορεί να χαρακτηριστεί ως επιτυχής για την Ελλάδα ως κράτος μέλος, αλλά παρόλα αυτά υπήρχαν μεγάλες αντιδράσεις από τους αγρότες, τόσο στην Ελλάδα όσο και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, στα υπόλοιπα κράτη μέλη, όπως έγινε φανερό από τις έντονες διαμαρτυρίες, πορείες και διαδηλώσεις των αγροτών και των αγροτικών οργανώσεων με κύριο αίτημα την τροποποίηση του κανονισμού της ΚΑΠ, καθώς θεωρήθηκε ότι υπάρχει σύγκρουση μεταξύ των υψηλότερων απαιτήσεων του κανονισμού ως προς την περιβαλλοντική φιλοδοξία και την λεγόμενη Πράσινη Συμφωνία, έναντι της πρακτικής εφαρμογής αυτού.

Επομένως, παρόλο που η χώρα μας έχει εκπληρώσει τους στόχους της ως προς τα οικονομικά αποτελέσματα, με την ολοκλήρωση των πληρωμών των άμεσων ενισχύσεων και των οικολογικών σχημάτων, καθώς και των υπολοίπων πληρωμών που αναμένονται για τον πρώτο χρόνο εφαρμογής, μέχρι το τέλος του πρώτου εξαμήνου του 2024, απομένει να εκτιμηθεί αν τελικά θα ικανοποιηθεί και η πλειοψηφία των γεωργών, και αν τελικά αντισταθμίζεται το εισόδημά τους, μετά και από τις προσπάθειες για την τροποποίηση του κανονισμού που προωθούνται για να αντιμετωπιστούν τα ζητήματα που ανέκυψαν.

Τέλος, ένας δείκτης για την επιτυχία των στρατηγικών σχεδίων θα αποτελέσει και η συμμετοχή των γεωργών στα προγράμματα του επόμενου οικονομικού έτους.

4.5 Η ανάγκη αναθεώρησης του ΣΣ ΚΑΠ 2023-2027

Από τη μελέτη των πληροφοριών που συλλέχθηκαν από την έρευνα, προκύπτει ότι οι αλλαγές που αποφασίστηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τέθηκαν σε εφαρμογή με τα στρατηγικά σχέδια της νέας ΚΑΠ στις είκοσι επτά χώρες μέλη, προσέθεσαν σε πολυπλοκότητα στις διαδικασίες επιδότησης των αγροτών, ενώ δεν υπήρξε αρκετός χρόνος για την ενημέρωση και την προετοιμασία τους, ώστε να συμμετέχουν στα προγράμματα εγκαίρως και πληρώντας τους κανόνες επιλεξιμότητας στο πλαίσιο του κανονισμού. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα, να παρουσιαστεί πολύ σύντομα η ανάγκη για τροποποίηση του κανονιστικού πλαισίου, κάτω από την επιτακτική ανάγκη για απλοποίηση των προϋποθέσεων και των κανόνων επιλεξιμότητας, όσον αφορά την αιρεσιμότητα και τα οικολογικά σχήματα.

Η δυσκολία στην εφαρμογή των προγραμμάτων αυτών, προέκυψε κυρίως από το γεγονός ότι η κάθε χώρα παρακολουθείται πλέον, στα πλαίσια της νέας ΚΑΠ, με βάση

το νέο μοντέλο υλοποίησης (ΕΕ, 2024α) που βαθμολογεί τις επιδόσεις και τα αποτελέσματα και όχι με μόνο κριτήριο τις συνολικές πληρωμές που θα πραγματοποιηθούν.

Για την επίλυση των προβλημάτων εφαρμογής και τη μείωση της πολυπλοκότητας, της περιττής γραφειοκρατίας και των καθυστερήσεων στις διαδικασίες, τα κράτη μέλη βρίσκονται σε συνεχείς συζητήσεις με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στα Experts Groups, αλλά και στην Ειδική Επιτροπή Γεωργίας για να τροποποιηθούν τα στρατηγικά σχέδια. Και από την Ελλάδα έχουν προταθεί αρκετά μέτρα για την απλούστευση των διαδικασιών και τη δυνατότητα έγκρισης τροποποιητικών σχεδίων των ΣΣ ΚΑΠ. Το αντικείμενο των προσπαθειών αυτών εμπεριέχει την ανάγκη για αυξημένη χρήση της τεχνολογίας ώστε να επιταχυνθούν οι έλεγχοι που επιφέρουν μεγάλο διοικητικό κόστος και την απλοποίηση των περιβαλλοντικών προτύπων (GAEC).

Γενικότερα, οι προτάσεις προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή από όλα τα κράτη μέλη, επισημαίνουν την ανάγκη για αξιοποίηση της τεχνολογίας και των πληροφοριακών συστημάτων, την απλούστευση των διαδικασιών και την ευελιξία στην κατανομή των πόρων μεταξύ των Ήυλώνων και των παρεμβάσεων. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν και διαφωνίες μεταξύ των κρατών μελών, όπως για παράδειγμα στο θέμα της εξωτερικής σύγκλισης, δηλαδή την απαίτηση να λαμβάνουν όλοι οι δικαιούχοι τα ίδια δικαιώματα, κάτι που δεν είναι προς όφελος των κρατών, όπως η Ελλάδα που υποστηρίζει κυρίως μικροκαλλιεργητές, σε περιοχές με ειδικά μειονεκτήματα (ορεινές κ.α.) και κάτω από την πίεση των συχνών φαινομένων, αιφνίδιων καταστροφών που οφείλονται στην κλιματική αλλαγή.

4.6 Οι προτεινόμενες δράσεις βελτίωσης του ΣΣ ΚΑΠ 2023-2027

Στην παρούσα ενότητα θα μελετήσουμε περαιτέρω τους τομείς και τις δράσεις του στρατηγικού σχεδίου για την κοινή αγροτική πολιτική στην Ελλάδα που χρειάζονται βελτιώσεις, σύμφωνα με τις απόψεις των συμμετεχόντων στην έρευνα.

4.6.1 Η αιρεσιμότητα και οι κανόνες ΚΠΓΚ

Με βάση τις πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν από την έρευνα, προκύπτει ότι, στην προηγούμενη προγραμματική περίοδο της κοινής αγροτικής πολιτικής, ίσχυε ο

μηχανισμός της πολλαπλής συμμόρφωσης, δηλαδή ο αγρότης, προκειμένου να λάβει κάποια μορφή επιδότηση, έπρεπε να τηρεί ένα σύνολο δεσμεύσεων. Η πολλαπλή συμμόρφωση όμως, δεν ήταν υποχρεωτική για τους μικροκαλλιεργητές, δηλαδή όσους κατείχαν μέχρι ένα ανώτατο όριο έκτασης εκμετάλλευσης, και επίσης, δεν ήταν υποχρεωτική από ένα ποσό επιδότησης και κάτω. Δεδομένου ότι στη χώρα μας υπάρχουν πολλοί μικροκαλλιεργητές, ειδικά στην παραγωγή της ελιάς, το σύστημα που εφαρμόζοταν ήταν πολύ πιο απλό.

Στη νέα προγραμματική περίοδο της ΚΑΠ, το «πρασίνισμα» αντικαταστάθηκε με την αιρεσιμότητα και με τους κανόνες Καλής Περιβαλλοντικής και Γεωργικής Κατάστασης (ΚΓΠΚ ή GAEC) που και αυτοί περιλαμβάνουν ουσιαστικά υποχρεώσεις για τους αγρότες, όπως για παράδειγμα κανόνες για την ελάχιστη απόσταση φύτευσης, κανόνες για το σύστημα άρδευσης ή λίπανσης ανάλογα με την μορφολογία της περιοχής εκμετάλλευσης κ.α.. Οι κανόνες αυτοί που αποτελούν προϋπόθεση για τη λήψη επιδότησης, αντικαταστάθηκαν ή και συνδυάστηκαν με συγκεκριμένες παρεμβάσεις και πρωτίστως με τα οικολογικά σχήματα. Για παράδειγμα, ένα οικολογικό σχήμα μπορεί να περιλαμβάνει τον κανόνα τήρησης του προτύπου ΚΠΓΚ 2, το οποίο αφορά την ελάχιστη απόσταση ψεκασμού από υδάτινο όγκο.

Επομένως, στη νέα προγραμματική περίοδο αυξήθηκε η πολυπλοκότητα, καθώς αφαιρέθηκε η διάσταση του μικροκαλλιεργητή, στη προσπάθεια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να αυξήσει την περιβαλλοντική φιλοδοξία. Η λογική ήταν, ότι διατηρώντας ένα ευνοϊκό καθεστώς με λιγότερες απαιτήσεις για τους μικροκαλλιεργητές, δεν μπορούσε να διασφαλιστεί ότι πράγματι εφαρμόζονταν οι καλές γεωργικές πρακτικές και η καλή περιβαλλοντική δέσμευση. Το γεγονός αυτό προκάλεσε ισχυρές αντιδράσεις στους αγρότες και γενικότερα σε όλους τους συμμετέχοντες, κυρίως γιατί θα ήταν πολύ δύσκολο να τηρηθούν αυτοί οι κανόνες και ακόμα δυσκολότερο να παρακολουθηθούν και να επαληθευτούν ως προς την ορθή τήρησή τους.

4.6.2 Ο κανόνας του (v+2)

Ένα σημείο ακόμα που επισημάνθηκε κατά τη διεξαγωγή της έρευνας, είναι το γεγονός ότι, η αλλαγή που πραγματοποιήθηκε στη μετάβαση από την παλαιά στη νέα προγραμματική περίοδο και η οποία προκάλεσε τις αντιδράσεις των περισσότερων κρατών μελών, είναι αυτή της αλλαγής του κανόνα του (v+3) σε (v+2), δηλαδή το

χρονικό διάστημα μέσα στο οποίο θα πρέπει η κάθε χώρα να έχει απορροφήσει το συνολικό προϋπολογισμό ενός προγράμματος. μειώθηκε από τρία έτη κατά ανώτατο, σε δύο έτη από το έτος αναφοράς. Ο κανόνας του (n+3) παρέχει μεγαλύτερη ευελιξία, ώστε να επιτευχθεί η μέγιστη δυνατή απορρόφηση των κοινοτικών πόρων και έχει συμπεριληφθεί στις προτάσεις της χώρας μας για αναμόρφωση της ΚΑΠ, με βασικό σκοπό να αντιμετωπιστούν οι καθυστερήσεις που έχουν παρατηρηθεί στην υλοποίηση του στρατηγικού σχεδίου και να μη χαθούν κονδύλια στο τέλος της διετίας λόγω χαμηλής απορρόφησης.

4.6.3 Το νέο μοντέλο υλοποίησης

Από την έρευνα προέκυψε ότι, μια σημαντική συνιστώσα της νέας ΚΑΠ, είναι και η μετάβαση σε παρακολούθηση με βάση τις επιδόσεις κάθε χώρας, το προαναφερόμενο νέο μοντέλο υλοποίησης (new delivery model) (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2020). Σύμφωνα με αυτό, κάθε χώρα είναι υποχρεωμένη να εφαρμόσει ένα σύστημα παρακολούθησης που θα ελέγχει ότι τηρούνται οι κανόνες και οι δεσμεύσεις που προβλέπονται από το στρατηγικό σχέδιο και ότι δεν θα υπάρξει παρέκκλιση μεγαλύτερη του 25%. Σε περίπτωση υπέρβασης του ορίου αυτού, η χώρα μπορεί να τεθεί σε επιτήρηση, να κληθεί να δώσει εξηγήσεις και να επαναδιαπραγματευτεί με την Επιτροπή για το στρατηγικό σχέδιο που εφαρμόζει, ή ακόμα και να τεθεί σε αναστολή των χρηματοδοτήσεων μέχρι να υπάρξει συμμόρφωση με τα προσυμφωνημένα. Μία αλλαγή που έχει ζητηθεί από την χώρα μας είναι το ανώτατο ποσοστό της παρέκκλισης να αυξηθεί από 25% σε 45%, ώστε να υπάρχει δυνατότητα για μεγαλύτερη ευελιξία στην ανακατανομή των πόρων μεταξύ των παρεμβάσεων, σε περίπτωση που συμβούν αιφνίδια γεγονότα, όπως η ενεργειακή κρίση, η αναταραχή στην περιοχή λόγω πολεμικών συγκρούσεων, τα ακραία κλιματικά φαινόμενα κ.α., καθώς ο αγροτικός τομέας επηρεάζεται από οποιαδήποτε τέτοιου είδους αναταραχή με άμεσο αντίκτυπο στη διατροφική αλυσίδα όλης της ΕΕ.

4.6.4 Η μείωση της γραφειοκρατίας και η συμβολή της τεχνολογίας

Κατά την διεξαγωγή της έρευνας επισημάνθηκε ότι, η γραφειοκρατία είναι εγγενές πρόβλημα στην ΕΕ, αλλά και στην Ελλάδα και χρειάζονται αλλαγές στο τρόπο

οργάνωσης και λειτουργίας τόσο σε εθνικό όσο και σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, ώστε να απλοποιηθούν οι διαδικασίες, και να αυξηθεί η ευελιξία στο πλαίσιο εφαρμογής των στρατηγικών σχεδίων των κρατών μελών.

Η ανάπτυξη της τεχνολογίας θα μπορούσε να συμβάλλει σημαντικά προς αυτή την κατεύθυνση και για το λόγο αυτό μέσω των στρατηγικών σχεδίων, δίνονται κίνητρα για την εκτεταμένη χρήση εργαλείων πληροφορικής.

Στην Ελλάδα, αναμένεται η ολοκλήρωση του νέου πληροφοριακού συστήματος του Οργανισμού Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε.) μέσω του οποίου κατατίθενται οι αιτήσεις συμμετοχής των αγροτών στις διάφορες παρεμβάσεις, γίνονται οι απαιτούμενοι έλεγχοι και πραγματοποιούνται οι πληρωμές προς τους τελικούς δικαιούχους. Επιπλέον, μέσω του νέου πληροφοριακού συστήματος (Ο.Π.Σ. Ο.Σ.Δ.Ε.), η ολοκλήρωση του οποίου αποτελεί υποχρέωση της χώρας μας από την εφαρμογή του κανονισμού 2021/2115, θα παρακολουθείται η υλοποίηση του στρατηγικού σχεδίου της ΚΑΠ και θα παράγονται όλοι οι απαραίτητοι δείκτες επιδόσεων και παρακολούθησης του σχεδίου.

Από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή δίνεται έμφαση στη χρήση τεχνολογιών πληροφορικής και εργαλείων από τα κράτη μέλη και από τους αγρότες, όπως για παράδειγμα με την αξιοποίηση όλων των δεδομένων που υπάρχουν στα μητρώα των κρατών μελών και από τις δορυφορικές φωτογραφίες που παρέχει το σύστημα γεωσκόπησης της ΕΕ, Copernicus (ΕΕ, 2024β). Με τον τρόπο αυτό μειώνεται η γραφειοκρατία και απλοποιούνται οι διαδικασίες, αφού ο αγρότης μπορεί να λάβει την ενίσχυση που δικαιούται για την καλλιέργεια π.χ. βιολογικών προϊόντων, με την κατάθεση ετησίως της ενιαίας αίτησης ενίσχυσης. Ο υπολογισμός του ύψους της ενίσχυσης υπολογίζεται μέσω τηλεπισκόπησης και δορυφορικών φωτογραφιών (area monitoring system), χωρίς να χρειάζεται επιτόπιος έλεγχος από υπάλληλο του Ο.Π.Ε.Π.Ε.Κ.Ε. ή οποιαδήποτε άλλη ενέργεια από τον αγρότη. Στη χώρα μας το σύστημα αυτό αντιμετωπίζει τεχνικές δυσκολίες στην εφαρμογή του, λόγω της κατά κανόνα μικρής έκτασης των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και του κατακερματισμού των αγροτικών εκτάσεων, καθώς οι δορυφορικές φωτογραφίες έχουν συγκεκριμένη χωρική ευκρίνεια. Το πρόβλημα μπορεί να ξεπεραστεί με την δυνατότητα που δίνεται στον μικροκαλλιεργητή να «ανεβάσει» ο ίδιος φωτογραφίες από την καλλιέργεια που δηλώνει μέσω της ειδικής εφαρμογής της ΕΕ.

Η ευφυής γεωργία είναι μια σημαντική αλλαγή της νέας ΚΑΠ και μέσα από τα στρατηγικά σχέδια των κρατών μελών επιχειρείται ο ψηφιακός μετασχηματισμός του αγροτικού τομέα. Σε κάποιες περιπτώσεις, η εφαρμογή συγκεκριμένων εργαλείων τεχνολογίας και ευφυούς γεωργίας αποτελεί προϋπόθεση για την λήψη επιδότησης. Για παράδειγμα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δίνει μεγάλη έμφαση στο νέο ψηφιακό εργαλείο Αειφορίας Φάρμας (FaST) για τη χρήση των θρεπτικών συστατικών και την παροχή συμβουλών στην χρήση λιπασμάτων στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις (European Commission, 2024). Το εργαλείο αυτό αφορά συγκεκριμένα οικολογικά σχήματα και οι αγρότες καλούνται να καταγράψουν τα σχετικά δεδομένα της καλλιέργειάς τους στη συγκεκριμένη εφαρμογή, για να μπορέσουν να πάρουν την προβλεπόμενη επιδότηση. Οι αγρότες, εκτός από την ενίσχυση που λαμβάνουν, επωφελούνται από την χρήση της εφαρμογής, γιατί αυξάνεται η αποδοτικότητα της αγροτικής τους εκμετάλλευσης και βελτιώνεται η ποιότητα των προϊόντων τους, άρα προωθείται η βιωσιμότητα και η ανταγωνιστικότητα του αγροτικού τομέα.

Επιπλέον, η χρήση των εργαλείων πληροφορικής και ευφυούς γεωργίας προωθεί τον εκσυγχρονισμό του αγροτικού τομέα, δεδομένου ότι οι αγρότες πρέπει να καταρτιστούν στις νέες τεχνολογίες για να είναι σε θέση να τα χρησιμοποιήσουν.

Ένα από τα κύρια εμπόδια στη μείωση της γραφειοκρατίας και της απλοποίησης των διαδικασιών μέσω των τεχνολογιών πληροφορικής, είναι ότι τόσο οι αγρότες όσο και ορισμένες χώρες, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας, δεν ήταν προετοιμασμένες να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις του εκσυγχρονισμού του αγροτικού τομέα σε τόσο ευρεία κλίμακα, καθώς παρατηρούνται καθυστερήσεις στη δημιουργία των κατάλληλων υποδομών, όπως πληροφοριακά συστήματα, βάσεις δεδομένων και μητρώα και στην κατάρτιση των αγροτών και όλων των συμμετεχόντων.

4.6.5 Οι επιπτώσεις στο αγροτικό εισόδημα

Για την εκτίμηση των επιπτώσεων της κοινής αγροτικής πολιτικής στα οικονομικά μεγέθη της γεωργίας, όπως το αγροτικό εισόδημα, τις τιμές των αγροτικών προϊόντων, την απασχόληση με το αγροτικό επάγγελμα, το κόστος παραγωγής ανά μονάδα προϊόντος, την παρακολούθηση των δεικτών επιδόσεων και τα στοιχεία των αγορών και των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, έχει δημιουργηθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Δίκτυο Γεωργικής Λογιστικής Παρακολούθησης (FADN), το οποίο είναι μια πύλη

δεδομένων που βασίζεται σε εθνικές έρευνες και καλύπτει τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις της ΕΕ, που λόγω του μεγέθους τους θεωρούνται εμπορικές (European Commission, 2024b).

Κατά τη διεξαγωγή της έρευνας, οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν μεταξύ άλλων, για την επίδραση της νέας ΚΑΠ στα οικονομικά μεγέθη της γεωργίας. Όμως, δεδομένου ότι, διανύουμε μόλις στον δεύτερο χρόνο εφαρμογής των στρατηγικών σχεδίων για την νέα ΚΑΠ της περιόδου 2023-2027 και ότι ακόμα δεν έχουν ολοκληρωθεί όλες οι πληρωμές του έτους 2023, λόγω και κάποιων καθυστερήσεων στην υλοποίηση των σχεδίων, δεν υπάρχουν καταγεγραμμένα στοιχεία για να μελετήσουμε την επίδραση της νέας ΚΑΠ στα οικονομικά μεγέθη της γεωργίας.

Με τον εκτελεστικό κανονισμό (ΕΕ) 2022/1475 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής θεσπίστηκαν λεπτομερείς κανόνες για την εφαρμογή της αξιολόγησης των στρατηγικών σχεδίων της ΚΑΠ και την παροχή πληροφοριών για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση, μέσω της συλλογής δεδομένων που θα χρησιμοποιηθούν για την αξιολόγηση των δραστηριοτήτων κατά την περίοδο εφαρμογής της κοινής αγροτικής πολιτικής για την χρονική περίοδο 2023-2027 (ΕΕ, 2024c).

Τα δεδομένα για την Παρακολούθηση και Αξιολόγηση (ΔΠΑ) αποτελούν σημαντική συνιστώσα για το πλαίσιο επιδόσεων, παρακολούθησης και αξιολόγησης και του μοντέλου υλοποίησης βάσει επιδόσεων, και στο πλαίσιο των ΔΠΑ συλλέγονται αναλυτικά δεδομένα για τις παρεμβάσεις και τους δικαιούχους με την ετήσια έκθεση επιδόσεων, ώστε από το 2025 να έχουμε τα πρώτα αποτελέσματα για τις επιπτώσεις των παρεμβάσεων των ΣΣ ΚΑΠ 2023-2027 στα οικονομικά μεγέθη της ΕΕ.

4.7 Η τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) 2021/2115 και 2021/2116

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσπαθώντας να μετριάσει το κλίμα δυσαρέσκειας και τις διαμαρτυρίες των αγροτών και των χωρών της ΕΕ, σχετικά με τα προβλήματα εφαρμογής των στρατηγικών σχεδίων της ΚΑΠ 2023-2027, πρότεινε στις 15 Μαρτίου 2024 την τροποποίηση κάποιων διατάξεων της ΚΑΠ που σχετίζονται με την αιρεσιμότητα και τα στρατηγικά σχέδια της ΚΑΠ (ΕΕ, 2024d).

Οι προτάσεις της Επιτροπής, που είχαν στόχο τη μείωση του διοικητικού φόρτου που συνδέεται με τους διενεργούμενους ελέγχους στους αγρότες της ΕΕ και την παροχή μεγαλύτερης ευελιξίας για τη συμμόρφωση με κάποιους περιβαλλοντικούς όρους,

ψηφίστηκαν στις 24 Απριλίου 2024 από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τέθηκαν σε ισχύ στις 25 Μαΐου 2024, με την έκδοση του κανονισμού (ΕΕ) 2024/1468 (ΕΕ, 2024e).

Με τον κανονισμό (ΕΕ) 2024/1468, ουσιαστικά αναθεωρείται η κοινή αγροτική πολιτική, με την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) 2021/2115 και 2021/2116, αναφορικά με τα πρότυπα ΚΓΠΚ, τα προγράμματα για το κλίμα, το περιβάλλον και την καλή διαβίωση των ζώων, τις τροποποιήσεις και την επανεξέταση των ΣΣ ΚΑΠ, και τις εξαιρέσεις από τους ελέγχους και τις κυρώσεις.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, πέρα από την επανεξέταση της νομικής βάσης της κοινής αγροτικής πολιτικής με την έκδοση του τροποποιητικού κανονισμού από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, ανταποκρίθηκε στα αιτήματα των χωρών της ΕΕ και έλαβε μέτρα για την επανεξέταση της μεθοδολογίας για ορισμένους ελέγχους.

Οι διευκρινήσεις της Επιτροπής σχετικά με την αξιολόγηση του συστήματος παρακολούθησης εκτάσεων (area monitoring system) και τον τρόπο χρήσης των φωτογραφιών με γεωγραφική σήμανση, θα επιφέρει τη μείωση του αριθμού των επιτόπιων ελέγχων στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις μέχρι και 50%. Αυτό θα έχει σαν αποτέλεσμα τη μείωση του διοικητικού κόστους και της γραφειοκρατίας, αλλά και αύξηση του ωφέλιμου χρόνου των αγροτών για να επιτελέσουν τις γεωργικές τους εργασίες.

Επιπλέον, τροποποιήθηκε το πρότυπο ΚΠΓΚ 1 που απαιτούσε τη διατήρηση μόνιμων βοσκότοπων, για να καλύψει περιπτώσεις όπου έχουν σημειωθεί διαρθρωτικές αλλαγές στη γεωργία, ειδικά όταν οι αγρότες δεν έχουν πλέον ζώα.

Επειδή, τα τελευταία χρόνια παρατηρήθηκε μια αύξηση των ακραίων μετεωρολογικών φαινομένων, όπως ξηρασίες και πλημμύρες σε διάφορες περιοχές της Ευρώπης, στον κανονισμό (ΕΕ) 2024/1468 έγινε μια προσπάθεια να διευκρινιστεί η έννοια της ανωτέρας βίας και των εξαιρετικών περιστάσεων, ώστε να υπάρξει η βεβαιότητα ότι οι αγρότες που πλήττονται από τέτοια φαινόμενα θα έχουν την στήριξη στα πλαίσια των στρατηγικών σχεδίων της ΚΑΠ.

Ακόμα ένα νέο μέτρο, που λήφθηκε για να βελτιώσει την ευελιξία των στρατηγικών σχεδίων και την δυνατότητα προσαρμογής των μέτρων στήριξης στις μεταβαλλόμενες συνθήκες, ήταν η αύξηση του αριθμού των τροποποιήσεων που επιτρέπονται κάθε χρόνο για τα στρατηγικά σχέδια της ΚΑΠ, ώστε κάθε χώρα της ΕΕ να έχει δικαίωμα να καταθέσει μέχρι δύο σχέδια τροποποιήσεων του στρατηγικού τους σχεδίου προς

έγκριση στην Επιτροπή. Επίσης, απλουστεύονται και οι διαδικασίες έγκρισης των ΣΣ ΚΑΠ.

Ειδικότερα, ο κανονισμός (ΕΕ) 2021/2115 τροποποιήθηκε με αλλαγές στους ορισμούς και τα κριτήρια για την αρόσιμη γη και τα επιλέξιμα εκτάρια. Επιπλέον, εισάγονται ειδικές εξαιρέσεις για τα πρότυπα ΚΓΠΚ 5, 6, 7, 8 και 9 και προσωρινές παρεκκλίσεις, όπως για παράδειγμα λόγω καιρικών συνθηκών. Οι παρεκκλίσεις αυτές, είναι στοχευμένες και εφαρμόζονται μόνο στους αγρότες που έχουν πληγεί και για όσο χρονικό διάστημα είναι απολύτως απαραίτητες. Προστέθηκαν επίσης νέες παράγραφοι για την ενίσχυση οικολογικών προγραμμάτων και τη στήριξη των γεωργών.

Ο κανονισμός (ΕΕ) 2021/2116 επίσης τροποποιήθηκε για να εξαιρέσει μικροκαλλιεργητές, οι οποίοι κατέχουν γεωργική έκταση που δεν υπερβαίνει τα δέκα εκτάρια, από ελέγχους και κυρώσεις, και να προσαρμόσει τις δαπάνες του ΕΓΤΑΑ.

Τέλος, σχετικά με τον κανονισμό (ΕΕ) 2024/1468 εκφράστηκαν οι ακόλουθες απόψεις, από τους συμμετέχοντες στην έρευνα (ΕΕ, 2024e):

α) αναφορικά με την αύξηση του αριθμού των τροποποιήσεων των στρατηγικών σχεδίων ανά έτος, υπάρχουν επιφυλάξεις αν είναι δυνατό χρονικά να γίνουν περισσότερες από μια τροποποιήσεις ανά έτος, καθώς για να κατατεθεί μία τροποποίηση χρειάζεται ένα χρονικό διάστημα με άτυπες διαβουλεύσεις, ενώ από τη στιγμή που το κράτος μέλος θα υποβάλλει επίσημα το αίτημα για την τροποποίηση χρειάζονται τρεις μήνες για να εγκριθεί από την Επιτροπή,

β) οι αλλαγές σε ότι αφορά την αιρεσιμότητα ήταν ουσιαστικές και ειδικά στην Ελλάδα που κατά βάση οι αγρότες κατέχουν μικρό κλήρο, η απόφαση να απαλλάσσονται από τους επιτόπιους ελέγχους και τα πρόστιμα, όσοι κατέχουν αγροτική έκταση κάτω από 10 εκτάρια, είναι πολύ σημαντική και θα παρέχει μεγαλύτερη ευελιξία και μείωση του διοικητικού βάρους,

γ) σχετικά με τις αλλαγές στα οικολογικά προγράμματα, είναι προς τη σωστή κατεύθυνση, αλλά εκφράστηκε η άποψη ότι θα πρέπει να μειωθούν σε αριθμό και να έχουν μεγαλύτερο εύρος εφαρμογής, καθώς δεν έχει νόημα να υπάρχουν πολυάριθμα οικολογικά προγράμματα, πολύ εστιασμένα, που απευθύνονται σε μικρές περιοχές ή σε πολύ λίγους δικαιούχους, ενώ αυτό που χρειάζεται είναι οικολογικά προγράμματα που να είναι απλά και να απευθύνονται σε μεγάλο αριθμό αγροτών.

4.8 Ανακεφαλαίωση

Για την εκπόνηση της παρούσας εργασίας μελετήθηκε πληθώρα επιστημονικών βιβλίων, άρθρων και μελετών από την ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία, αλλά κυρίως το κανονιστικό και θεσμικό πλαίσιο της ΕΕ και της Ελλάδας σχετικά με το σχεδιασμό και την εφαρμογή των κανόνων της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.

Από την μελέτη των ανωτέρω, αλλά και από την ποιοτική έρευνα που διεξήχθη, μπορούμε να καταλήξουμε στα ακόλουθα συμπεράσματα:

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική είναι η μόνη κοινή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για δεκαετίες, με στόχο τη διασφάλιση ενός δίκαιου και βιώσιμου αγροτικού εισοδήματος (Παπανδρέου, Ν., 2024).

Παρόλο που οι αγρότες αναγνωρίζουν τις περιβαλλοντικές φιλοδοξίες της νέας ΚΑΠ, ζητούν μια πιο δίκαιη μετάβαση για να αντιμετωπίσουν τα πολυάριθμα προβλήματα που αντιμετωπίζουν.

Τα τελευταία χρόνια, οι Έλληνες αγρότες αντιμετώπισαν πρωτόγνωρες προκλήσεις, όπως η πανδημία Covid-19, οι επιπτώσεις του πολέμου στην Ουκρανία, οι διεθνείς οικονομικές και πολιτικές εξελίξεις, καθώς και τα συχνά και ακραία καιρικά φαινόμενα λόγω της κλιματικής αλλαγής.

Η Ελλάδα, όπως και άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις λόγω των ακραίων καιρικών φαινομένων, τα οποία επηρεάζουν την αγροτική παραγωγή και ένα μεγάλο μέρος της οικονομικής δραστηριότητας της χώρας. Επιπλέον, το αυξημένο κόστος παραγωγής λόγω των υψηλών τιμών της ενέργειας, των καυσίμων, των εφοδίων και η έλλειψη εργατών γης επιδεινώνουν τα καθημερινά προβλήματα των αγροτών.

Το στρατηγικό σχέδιο της ΚΑΠ αναπτύχθηκε και αναθεωρήθηκε από την ελληνική κυβέρνηση, χωρίς να υπάρχει επαρκής χρόνος για να ενημερωθούν οι αγρότες και τα λοιπά ενδιαφερόμενα μέρη, για την αποτελεσματική εφαρμογή και αξιοποίηση των εργαλείων που προσφέρει η ΚΑΠ.

Οι αυξημένες δεσμεύσεις, όπως οι περιβαλλοντικές φιλοδοξίες της ΚΑΠ, τα οικολογικά σχήματα και οι απαιτήσεις αιρεσιμότητας, δημιούργησαν σύγχυση στους αγρότες, αύξηση της γραφειοκρατίας και επιβάρυνση του διοικητικού φόρτου στις αρμόδιες υπηρεσίες.

Η πρόσφατη απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την αναθεώρηση της ΚΑΠ ήταν ένα βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση για την απλούστευση των στρατηγικών σχεδίων, αλλά απαιτείται περαιτέρω απλοποίηση των οικολογικών σχημάτων και ευελιξία στις παρεκκλίσεις όπου χρειάζεται. Τα κράτη μέλη πρέπει να έχουν τη δυνατότητα για μεγαλύτερη ευελιξία στη διαδικασία τροποποίησης του στρατηγικού σχεδίου της ΚΑΠ και στη μεταφορά πόρων μεταξύ των δύο πυλώνων, σύμφωνα με τις ανάγκες τους, μεγιστοποιώντας την απορροφητικότητα των κονδυλίων.

Οι αυξημένες απαιτήσεις της νέας ΚΑΠ για ψηφιακό εκσυγχρονισμό των υποδομών δεν έχουν ακόμα αντιμετωπιστεί σε σημαντικό βαθμό και αυτό προκαλεί καθυστερήσεις στην εφαρμογή του στρατηγικού σχεδίου της χώρας.

Ένα σημαντικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι αγρότες είναι και ο ανταγωνισμός από τις αθρόες εισαγωγές αγροδιατροφικών προϊόντων από χώρες εκτός ΕΕ, όπου δεν υπάρχουν οι «πράσινοι» περιορισμοί της ΕΕ. Αυτές οι εισαγωγές στρεβλώνουν την αγορά και δεν πληρούν τις απαραίτητες προδιαγραφές για την ποιότητα των τροφίμων και την υγεία των καταναλωτών. Επομένως, είναι απαραίτητη η δημιουργία ενός νέου, αυστηρού πλαισίου για τις εισαγωγές και τις συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου της ΕΕ με τρίτες χώρες.

Η εγκατάλειψη της υπαίθρου, η έλλειψη κινήτρων για την επιστροφή των νέων στην ύπαιθρο και η γήρανση του γεωργικού πληθυσμού αποτελούν απειλές για την επιβίωση της ελληνικής γεωργίας. Οι νέοι δεν δείχνουν διάθεση να ασχοληθούν με την αγροτική παραγωγή, οδηγώντας σε εγκατάλειψη της υπαίθρου και του αγροτικού επαγγέλματος.

Επομένως, το επάγγελμα του αγρότη πρέπει να γίνει πιο ελκυστικό για τους νέους, προσφέροντας κίνητρα και ευκαιρίες, για τη δημιουργία ενός έξυπνου, ανταγωνιστικού, ανθεκτικού και διαφοροποιημένου αγροτικού τομέα, που θα εξασφαλίζει μακροπρόθεσμα τη βιωσιμότητά του.

Επίσης, είναι σημαντικό να ανταποκριθούν οι αγρότες στις περιβαλλοντικές προκλήσεις, όπως η μείωση της χρήσης φυτοφαρμάκων και η βελτίωση της διαχείρισης του εδάφους και της βιοποικιλότητας. Στο πλαίσιο της Πράσινης Συμφωνίας, είναι κρίσιμη και η ενσωμάτωση βιώσιμων πρακτικών στη γεωργία και την αλιεία, υποστηρίζοντας έτσι τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της υπαίθρου.

Η Ελλάδα παράγει προϊόντα υψηλής ποιότητας και βιολογικής αξίας που όμως δεν είναι ανταγωνιστικά στην διεθνή αγορά. Απαιτούνται έργα υποδομής, αντιπλημμυρικά και αρδευτικά, προώθηση της γνώσης, καινοτομίας και ψηφιοποίησης στη γεωργία,

ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας. Οι συνεργατικοί σχηματισμοί (αγροτικοί συνεταιρισμοί, οργανώσεις παραγωγών) μπορούν να στηρίξουν σοβαρά τους παραγωγούς, μειώνοντας το κόστος εισροών και προσφέροντας καλύτερη διαπραγματευτική δύναμη.

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική έχει προσφέρει στο παρελθόν σημαντική βοήθεια στους Έλληνες αγρότες. Και σήμερα οι αγρότες χρειάζονται μια ΚΑΠ που θα διαμορφωθεί μέσω διαλόγου με όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς, υπό την εποπτεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, για την ανάδειξη των εθνικών προτεραιοτήτων και μιας εθνικής στρατηγικής για τον πρωτογενή τομέα, ώστε να διασφαλίζεται ισορροπία στους οικονομικούς, περιβαλλοντικούς και κοινωνικούς στόχους.

Τέλος, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανταποκρινόμενη στις ανησυχίες των αγροτών και των κρατών μελών, και με την ανακοίνωση που εξέδωσε στην αρχή του 2024, δεσμεύτηκε να τροποποιήσει και να αποσαφηνίσει διάφορες διατάξεις της ΚΑΠ 2023-2027, με σκοπό να μειωθεί ο διοικητικός φόρτος για τους αγρότες και τις εθνικές αρχές (ΕΕ, 2024d).

Στα πλαίσια αυτής της προσπάθειας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αναλάβει δράσεις που παρέχουν μεγαλύτερη ευελιξία και μειώνουν την πολυπλοκότητα στην εφαρμογή των στρατηγικών σχεδίων ΚΑΠ των 27 κρατών μελών της ΕΕ (Επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024).

Παράρτημα Α

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1. Πώς ονομάζεστε;
2. Που εργάζεστε;
3. Σε ποιο στάδιο του ΣΣ ΚΑΠ 2023-2027 συμμετέχετε (σχεδιασμό - εφαρμογή - παρακολούθηση);
4. Ποια η γνώμη σας για την επιτυχία του πρώτου χρόνου εφαρμογής του ΣΣ ΚΑΠ 2023-2027;
5. Ποια η γνώμη σας για την ανάγκη αναθεώρησης του ΣΣ ΚΑΠ 2023-2027;
6. Ποιοι τομείς / δράσεις του ΣΣ ΚΑΠ 2023-2027 πιστεύετε ότι χρειάζονται βελτιώσεις/ αλλαγές;
7. Πώς κρίνετε τις αλλαγές που αποφασίστηκαν στο θεσμικό πλαίσιο του ΣΣ ΚΑΠ 2023-2027 με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2024/1468;
8. Τι συμπληρωματικά μέτρα θεωρείτε ότι πρέπει να ληφθούν επιπρόσθετα για την αντιμετώπιση των κύριων προβλημάτων εφαρμογής του ΣΣ ΚΑΠ 2023-2027 και της δυσαρέσκειας των αγροτών στην Ελλάδα και γενικότερα στην Ευρώπη;
9. Ποια είναι η επίπτωση της νέας ΚΑΠ στη διαμόρφωση των τιμών των αγροτικών προϊόντων στις χώρες της ΕΕ σε συνδυασμό με το υψηλό κόστος ενέργειας και εισροών;
10. Πώς επηρεάζουν το αγροτικό εισόδημα στις χώρες της ΕΕ, οι φθηνές εισαγωγές αγροτικών προϊόντων από τρίτες χώρες;
11. Ποιες αλλαγές πρέπει να γίνουν στο θεσμικό πλαίσιο της ΚΑΠ, ώστε να μειωθεί η γραφειοκρατία και να απλουστευθούν οι διαδικασίες για την λήψη χρηματοδότησης από τους αγρότες;

12. Ποιες τροποποιήσεις απαιτούνται στους περιβαλλοντικούς όρους που πρέπει να τηρούν οι αγρότες με βάση τον κανονισμό για τα στρατηγικά σχέδια της ΚΑΠ, ώστε να διασφαλιστεί το αγροτικό εισόδημα έναντι των ακραίων καιρικών φαινομένων που πλήττουν τις χώρες της ΕΕ;
13. Πώς μπορεί να συμβάλει η χρήση τεχνολογιών πληροφορικής, όπως η ευφυής γεωργία, στην αύξηση του αγροτικού εισοδήματος και της αγροτικής παραγωγής;
14. Από που μπορούμε να αντλήσουμε μετρήσιμα στοιχεία για την στήριξη των ανωτέρω υποθέσεων με τη χρήση στατιστικών μεθόδων και εργαλείων;

Σας ευχαριστώ πολύ για τη συμμετοχή σας!!

Βιβλιογραφία

Αργυρός, Γ., Δεδούλη-Λαζαράκη, Αικ. (2018). *Ευρωπαϊκή Ένωση και το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Οικονομίας*. Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 71-72, 29-31.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017). *Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών – Το μέλλον των τροφίμων και της γεωργίας, COM (2017) 713 final*. Ανάκτηση από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0713> . Βρυξέλλες, 29 Νοεμβρίου 2017.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2023). *Σύνοψη των στρατηγικών σχεδίων για την ΚΓΠ για την περίοδο 2023-2027: κοινή προσπάθεια και συλλογική φιλοδοξία. COM (2023) 707 final*. Ανάκτηση από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023DC0707> Βρυξέλλες, 23 Νοεμβρίου 2023.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2024α). *Η Κοινή Αγροτική Πολιτική με μια ματιά*. Ανάκτηση από: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-glance_el?prefLang=el [25 Ιουλίου 2024]

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2024β). *Η Επιτροπή υποβάλλει έκθεση σχετικά με την εφαρμογή των κανόνων της ΕΕ κατά των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων*. Ανάκτηση από: https://agriculture.ec.europa.eu/news/commission-delivers-report-implementation-eu-rules-against-unfair-trading-practices-food-supply-2024-04-23_en?prefLang=el [25 Ιουλίου 2024]

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2024γ). *Κλιματική Αλλαγή - Πράσινη Συμφωνία*. Ανάκτηση από: <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/climate-change/paris-agreement/> [25 Ιουλίου 2024]

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2024δ). *Feedi Europe – 60 years of Common Agricultural Policy*

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2024ε). *Βασικοί στόχοι πολιτικής της ΚΑΠ για την περίοδο 2023-2027*. Ανάκτηση από: <https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/> [25 Ιουλίου 2024]

ΕΕ (2016). *Ενοποιημένες Συνθήκες Χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων*. Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, 7 Ιουνίου 2016. Ανάκτηση από: <file:///C:/Users/geoli/Downloads/%CE%B5%CE%BD%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%B7%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%B5%CF%82%20%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%B8%CE%AE%CE%BA%CE%B5%CF%82%20%CF%87%CE%AC%CF%81%CF%84%CE%B7%CF%82%20%CF%84%CF%89%CE%BD%20%CE%B8%CE%B5%CE%BC%CE%B5%CE%BB%CE%B9%CF%89%CE%B4%CF%8E%CE%BD%20%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%89%CE%BC%CE%AC%CF%84%CF%89%CE%BD-QC0116985ELN.pdf> [25 Ιουλίου 2024]

Επίσημος ιστότοπος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Συμβουλίου της ΕΕ (2023). *Χρονολόγιο – Ιστορική επισκόπηση της ΚΓΠ*. Ανάκτηση από: <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/cap-introduction/timeline-history-of-cap/> , [22 Ιουλίου 2024]

Επίσημος ιστότοπος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Συμβουλίου της ΕΕ (2023α). *Τελικό πράσινο φως από το Συμβούλιο για στοχευμένη αναθεώρηση της κοινής γεωργικής πολιτικής*. Ανάκτηση από: <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2024/05/13/council-gives-final-green-light-to-a-targeted-review-of-the-common-agricultural-policy/> [25 Ιουλίου 2024]

Επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2024). *Η Επιτροπή εξακολουθεί να απλουστεύει την κοινή γεωργική πολιτική για τους γεωργούς της ΕΕ*. Ανάκτηση από : https://agriculture.ec.europa.eu/news/commission-continues-simplify-common-agricultural-policy-eu-farmers-2024-07-11_en?prefLang=el&etrans=el [25 Ιουλίου 2024]

ΕΕ (2024α). *Νέο Μοντέλο Υλοποίησης*. Επίσημος ιστότοπος της ΕΕ Ανάκτηση από: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/financing-cap/new-delivery-model_el [25 Ιουλίου 2024]

ΕΕ (2024β). *Λίγα λόγια για το Copernicus*. Επίσημος ιστότοπος της ΕΕ. Ανάκτηση από: <https://www.copernicus.eu/el/liga-logia-gia-copernicus> [25 Ιουλίου 2024]

ΕΕ (2024γ). *Δεδομένα σχετικά με την παρακολούθηση και αξιολόγηση (ΔΠΑ)*. Επίσημος ιστότοπος της ΕΕ. Ανάκτηση από: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cmef_el , 11 Ιουλίου 2024.

ΕΕ (2024δ). *Δράσεις της ΕΕ για την αντιμετώπιση των ανησυχιών των γεωργών*. Επίσημος ιστότοπος της ΕΕ. Ανάκτηση από: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/eu-actions-address-farmers-concerns_en?prefLang=el&etrans=el , 17 Ιουλίου 2024.

ΕΕ (2024ε). *ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2024/1468 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 14ης Μαΐου 2024*. Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ. Ανάκτηση από: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401468 , 24 Μαΐου 2024

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2023). *Τα μέσα της ΚΓΠ και οι μεταρρυθμίσεις τους*. Ανάκτηση από: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/107/%CF%84%CE%B1-%CE%BC%CE%B5%CF%83%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%BA%CE%B3%CF%80-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%BF%CE%B9-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CF%81%CF%81%CF%85%CE%B8%CE%BC%CE%B9%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%82> [25 Ιουλίου 2024]

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2020). *New Delivery Model CAP 2021-2027*. Ανάκτηση από: https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/195344/16_Tomasz_Nowakowski_ARIMR_en_original.pdf. Βρυξέλλες, 23 Ιανουαρίου 2020.

Κανονισμός (ΕΕ) 2021/2116 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 2ας Δεκεμβρίου 2021. *Σχετικά με τη χρηματοδότηση, τη διαχείριση και την παρακολούθηση της ΚΑΠ και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αρ. 1306/2013*. Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, 6 Δεκεμβρίου 2021. Ανάκτηση από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R2116>

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2021/2115 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 2ας Δεκεμβρίου 2021. *Σχετικά με τη θέσπιση κανόνων για τη στήριξη των στρατηγικών σχεδίων που πρέπει να καταρτίζονται από τα κράτη μέλη στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής (στρατηγικά σχέδια για την ΚΓΠ) και να χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ) και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και την κατάργηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 και (ΕΕ) αριθ. 1307/2013*, Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ανάκτηση από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R2115> [24 Μαΐου 2024]

Λιανός, Θ., *et al* (1998). *Αγροτική Οικονομική – Θεωρία και Πολιτική (Β' Έκδοση)*. Αθήνα, Εκδόσεις Ευγ. Μπένου.

Ματθαιοπούλου, Ε. (1999). Πτυχιακή εργασία ΕΣΔΔ: «*Στρατηγική των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων για τον Αγροτικό Τομέα*». Ανάκτηση από: https://www.ekdd.gr/ekdda/files/ergasies_esdd/12/3/356.pdf [22 Ιουλίου 2024]

Μούσης, Ν., 1978. *ΕΟΚ – Ανάλυση της κοινοτικής πολιτικής: αγροτικής, νομισματικής, οικονομικής, κοινωνικής, περιφερειακής, περιβαλλοντικής*. 1ος τόμος. Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση.

Οικονομικός Ταχυδρόμος (2024). *ΥΠΑΑΤ - Οι 19 προτάσεις για τεχνικές αλλαγές στην ΚΑΠ*, δημοσιεύτηκε την 26/02/2024. Ανάκτηση την 23/5/2024 από: <https://www.ot.gr/2024/02/26/agro/ypaat-oi-19-protaseis-gia-texnikes-allages-stin-kap/>

Οικονομικός Ταχυδρόμος (2024). *ΕΕ - Έρευνα για την απλούστευση των διαδικασιών της ΚΑΠ- Τι έδειξε*, δημοσιεύτηκε την 17/04/2024. Ανάκτηση την 23/5/2024 από: <https://www.ot.gr/2024/04/17/agro/ee-ereyna-gia-tin-aplousteysi-ton-diadikasion-tis-kap-ti-edeiakse/>

Οικονομικός Ταχυδρόμος (2024). *ΕΕ - Δόθηκε το τελικό πράσινο φως για την αναθεώρηση της ΚΑΠ*, δημοσιεύτηκε την 13/05/2024. Ανάκτηση την 23/5/2024 από: <https://www.ot.gr/2024/05/13/agro/ee-dothike-to-teliko-prasino-fos-gia-tin-anatheorisi-tis-kap/>

Οικονομικός Ταχυδρόμος (2024). *Ελληνικό ΣΣ ΚΑΠ - Δέκα διευκρινήσεις και εννέα απαντήσεις*, δημοσιεύτηκε την 28/03/2024. Ανάκτηση την 23/5/2024 από: <https://www.ot.gr/2024/03/28/agro/elliniko-ss-kap-10-dieykriniseis-kai-9-apantiseis/>

Οικονομικός Ταχυδρόμος (2024). *ΕΕ - Εγκρίθηκε η αναθεώρηση της ΚΑΠ - Οι αλλαγές*, δημοσιεύτηκε την 26/03/2024. Ανάκτηση την 23/5/2024 από: <https://www.ot.gr/2024/03/26/agro/ee-egkrithike-i-anatheorisi-tis-kap-oi-allages/>

Οικονομικός Ταχυδρόμος (2024). *ΕΕ - Με επείγουσες διαδικασίες η αναθεώρηση της ΚΑΠ*, δημοσιεύτηκε την 11/04/2024. Ανάκτηση την 23/5/2024 από: <https://www.ot.gr/2024/04/11/agro/ee-me-epeigouses-diadikasies-i-anatheorisi-tis-kap/>

Οικονομικός Ταχυδρόμος (2024). *Κρίσιμη Συνεδρίαση στις Βρυξέλλες για την τρέχουσα κρίση στον γεωργικό τομέα*, 25/3/2024. Ανάκτηση την 23/5/2024 από: <https://www.ot.gr/2024/03/25/agro/aygenakis-krisimi-synedriasi-stis-vrykselles-gia-tin-trexousa-krisi-ston-georgiko-tomea/>

Παπανδρέου, Ν., 2024. *Οι προκλήσεις της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ)*. Ανάκτηση από: <https://www.yraithros.gr/prokliseis-koinis-agrotikis-politikis-kap/> , 7 Ιουνίου 2024

Πέζαρος, Π., 2011. *Η Κοινή Αγροτική Πολιτική: Εξελίξεις και προοπτικές*. Ανάκτηση από : https://www.minagric.gr/images/stories/agropol/Greek/Agro_pol/Works/CAP_Evolution&Perspectives_March2011_GR.pdf [2 Ιουλίου 2024]

Σέμος, Α., (2004). *Ευρωπαϊκή Ένωση και Κοινή Αγροτική Πολιτική*. Ανάκτηση από: <https://ziti.gr/wp-content/uploads/2019/12/semos-ee-1067.pdf> . Εκδόσεις Ζήτη. Θεσσαλονίκη, Οκτώβριος 2004.

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2022). *Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής C(2022)8270 final σχετικά με την έγκριση του στρατηγικού σχεδίου της Ελλάδας για την ΚΓΠ 2023-2027 για ενωσιακή στήριξη που χρηματοδοτείται από το ΕΓΤΕ και το ΕΓΤΑΑ*. Βρυξέλλες, 21 Νοεμβρίου 2022.

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2023). *Εκτελεστική Απόφαση του Συμβουλίου για την τροποποίηση της εκτελεστικής απόφασης της 13ης Ιουλίου 2021 σχετικά με την έγκριση της αξιολόγησης του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ελλάδας*. Βρυξέλλες, 5 Δεκεμβρίου 2023.

Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (2024). *Στρατηγικό πλαίσιο της Ελλάδας για την ΚΑΠ 2023-2027*. Ανάκτηση από: <https://www.minagric.gr/2013-04-05-10-13-09/ministry-example/diavoylefsi-i-kap-meta-to-2020-list/12311-kap2023-2027-130122> [25 Ιουλίου 2024]

Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (2022). *Συνοπτικό κείμενο υποβληθέντος Στρατηγικού Σχεδίου ΚΑΠ 2023-2027 για πολίτες*. Ανάκτηση από: https://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/KAP2023_2027/synoptiko_keime_no_egke_ss_kap_2023_2027_060323.pdf. Αθήνα, Φεβρουάριος 2022.

Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (2024). *Κοινή Αγροτική Πολιτική*. Ανάκτηση από : <https://www.minagric.gr/the-ministry-2/agricultural-policy/koinagrotropolitik>

Χαλικιάς, Μ., Μανωλέσσου, Α. και Λάλου, Π., 2015. *Μεθοδολογία Έρευνας και Εισαγωγή στη Στατιστική Ανάλυση Δεδομένων με το IBM SPSS STATISTICS*. Ανάκτηση από: www.kalipos.gr [24 Μαΐου 2024]

Cardiff EDC (2013). *Common-Agricultural-Policy.pdf (pitt.edu), Information Guide, Common Agricultural Policy, A guide to the European Union's Common Agricultural Policy (CAP) with hyperlinks to sources of information within European Sources Online and on external websites*. Available at: <https://aei.pitt.edu/75450/3/Common-Agricultural-Policy.pdf> [25 Ιουλίου 2024]

Cokelaere, H., Brzezinski, B., 2024. *Europe's farmer protests are spreading. Here's where and why*. Available at: <https://www.politico.eu/article/farmer-protest-europe-map-france-siege-paris-germany-poland/> [Downloaded: 24 May 2024]

European Commission, 2024. *FaST | EU Space Data for Sustainable Farming*. Ανάκτηση από: <https://fastplatform.eu/> [19 Ιουλίου 2024]

European Commission, 2024b. *Analyses of FADN data: farm incomes, costs of production, farm business analyses and more*. Ανάκτηση από: <https://agridata.ec.europa.eu/extensions/FarmEconomyFocus/AgricultureSectorsResults.html> [19 Ιουλίου 2024]

Wikipedia(2024). *Κοινή Αγροτική Πολιτική*. Ανάκτηση από: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CE%AE_%CE%91%CE%B3%CF%81%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%A0%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE [25 Ιουλίου 2024]

Νομοθεσία

Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής C(2022)8270 final σχετικά με την έγκριση του στρατηγικού σχεδίου της Ελλάδας για την ΚΓΠ 2023-2027 για ενωσιακή στήριξη που χρηματοδοτείται από το ΕΓΤΕ και το ΕΓΤΑΑ.

Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής της 28.2.2024 σχετικά με την έγκριση της τροποποίησης του στρατηγικού σχεδίου για την ΚΓΠ για την περίοδο 2023-2027 της Ελλάδας για ενωσιακή στήριξη που χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης, CCI: 2023EL06AFSP001. Βρυξέλλες, 28 Φεβρουαρίου 2024. C (2024) 1211 final.

Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, *Σύνοψη των στρατηγικών σχεδίων για την ΚΓΠ για την περίοδο 2023-2027: κοινή προσπάθεια και συλλογική φιλοδοξία*. Βρυξέλλες, 23 Νοεμβρίου 2023. COM (2023) 707 final.

Κανονισμός (ΕΕ) 2018/841 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30ής Μαΐου 2018 σχετικά με τη συμπερίληψη των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και των απορροφήσεων από δραστηριότητες χρήσης γης, αλλαγής χρήσης γης και δασοπονίας στο πλαίσιο για το κλίμα και την ενέργεια έως το 2030, καθώς και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 525/2013 και της απόφασης (ΕΕ) αριθ. 529/2013/ΕΕ.

Κανονισμός (ΕΕ) 2018/842 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2018, σχετικά με τις δεσμευτικές ετήσιες μειώσεις των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου από τα κράτη μέλη από το 2021 έως το 2030, στο πλαίσιο της συμβολής στη δράση για το κλίμα για την τήρηση των δεσμεύσεων που απορρέουν από τη συμφωνία του Παρισιού και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 525/2013.

Κανονισμός (ΕΕ) 2021/2115 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 2021, σχετικά με τη θέσπιση κανόνων για τη στήριξη των στρατηγικών σχεδίων που πρέπει να καταρτίζονται από τα κράτη μέλη στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής (στρατηγικά σχέδια για την ΚΓΠ) και να χρηματοδοτούνται από

το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΓΤΕ) και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και την κατάργηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 και (ΕΕ) αριθ. 1307/2013,

Κανονισμός (ΕΕ) 2021/2116 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 2021, σχετικά με τη χρηματοδότηση, τη διαχείριση και την παρακολούθηση της κοινής γεωργικής πολιτικής και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013,

Κανονισμός (ΕΕ) 2021/2117 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 2021, σχετικά με την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1308/2013 για τη θέσπιση κοινής οργάνωσης των αγορών γεωργικών προϊόντων, (ΕΕ) αριθ. 1151/2012 για τα συστήματα ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων, (ΕΕ) αριθ. 251/2014 για τον ορισμό, την περιγραφή, την παρουσίαση, την επισήμανση και την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων των αρωματισμένων αμπελοοινικών προϊόντων και (ΕΕ) αριθ. 228/2013 για τον καθορισμό ειδικών μέτρων για τη γεωργία στις εξόχως απόκεντρες περιοχές Ένωσης.

Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1468 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 14ης Μαΐου 2024, για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) 2021/2115 και (ΕΕ) 2021/2116 όσον αφορά τα πρότυπα για την καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση, τα προγράμματα για το κλίμα, το περιβάλλον και την καλή διαβίωση των ζώων, τις τροποποιήσεις των στρατηγικών σχεδίων για την ΚΓΠ, την επανεξέταση των στρατηγικών σχεδίων για την ΚΓΠ και τις εξαιρέσεις από τους ελέγχους και τις κυρώσεις

Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρα 38-44, όπου θεσπίζεται η εφαρμογή κοινής γεωργικής και αλιευτικής πολιτικής στις χώρες της ΕΕ και αποτελεί τη νομική βάση της ΚΑΠ,